Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Dandserinden

Citation: Paludan-Müller, Fr.: ”Dandserinden”, i Paludan-Müller, Fr.: *Dandserinden*, udg. af Berit Ziegler , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. I. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm04-shoot-workid54103.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Dandserinden

II
III

FR. PALUDAN-MÜLLER

Dandserinden

TEKSTUDGIVELSE, EFTERSKRIFT OG NOTER AF
Berit Ziegler

Danske Klassikere Det Danske Sprog- og Litteraturselskab Borgens Forlag

IV

Danske Klassikere udgives med støtte af Kulturministeriet. Redaktionsudvalg: Charlotte Madsen fra Nyt Dansk Litteraturselskab, Peter Seeberg for Dansk Forfatterforening, Mogens Brøndsted, Erik Dal og Jørgen Hunosøe for DSL. Serien redigeres af de to sidstnævnte, dette bind desuden af Flemming Conrad som tilsynsførende. Tekstgrundlag: Originaludgaven 1833. Nr. 191082.

Efterskrift og noter © DSL/Borgen 1991 · ISBN 87-418-5971-5 Omslag: Stig Brøgger · Tryk: Rounborgs grafiske hus, Holstebro

V

VI

Dandserinden udkom i 1833 og omfatter [2] + 142 s. Prisen er uoplyst.

[1] titel (hovedlinien 77 mm), [2] blank, *l Dandserinden*, 2 blank, 5-142 tekst.

7

Første Sang

Forbi er Efterhøsten, Bladet falder
Til frosne Jord, og øde Lunden staaer;
Hen over Marken Jægerhornet gjalder,
Hvis stærke Klang fra Sporet Hunden kalder
Til Skytten, som paa Veien eensom gaaer.
Han standser, sigter, og hans Kugle naaer
Den lette Hare; Knald med Røgen farer
Hen imod Høien - Echos Torden svarer.

Den korte Dag er hurtig nu forbi,
De magtesløse Straaler svage daane;
Men hist sig hæver alt den blege Maane,
Og lyser Vandreren paa smalle Sti.
Dens kolde Flammer Skyen Vinger laane,
Den nys tilslørte Himmel skinner fri:
Klart funkler i sin evig rene Glands
Den høie, vinterlige Stjernekrands.

Ja, det er atter Vinter. Isens Bro
Har atter lagt sig paa de bløde Vover;
Hver Fugl forstummer - Flora stille sover,
Som nys i Herthas grønne Skove loe;
De frosne Marker Sneen hviler over,
Den slumrende Natur er bragt til Ro.
Hvor stille, og hvor koldt! - Den fjerne Maage

Sit Skrig kun hæver, skjult af Havets Taage.

8

Nu Tid det er fra øde Land at flye,
At flygte fra de sneebedækte Lunde
Ind til den venlige, den lune Bye.
Tid er det nu ved Theevandssnak at blunde,
At aabne Ørene for Venners Munde,
Og til de støvede Reoler tye;
At tænde Lampen, for, bag varme Ovne,
At læse, kysses, kjede sig og dovne.

Tid er det nu, hvor Garrick og Chenille,
Caloscher, Støvler, Baller og Concerter,
Og hvad der ellers glæder Folkets Hjerter,
Er ene Gjenstand for vor stærke Villie.
Tid er det, hvor os gammel Skade smerter,
Hvor Liigtorn stødes paa den frosne Tilje,
Hvor velbekjendt som Luthers Catechismus
Er Snue, Hoste, Gigt og Rheumatismus.

Tid er det nu, hvor Kanebjælden klinger,
Mens piilsnar flyver hen den hvide Hest,
Hvor Herren bag paa Slæden Pidsken svinger,
Og knalder snart i Øst og snart i Vest;
Hvor Sneen piber, og hvor Klokken ringer,
Hvor let man vælter som man kjører bedst;
Hvor, klædt i Boa, Vinterpels og Muffe,
En Dame flyver ud af første Skuffe.

Tid er det, hvor den jernbeklædte Fod
Hen over Isens blanke Flade render,
Hvor Tredieparten af det unge Blod
Har Frost i Øren, Næsetip og Hænder;
Tid er det, hvor til Kirken man sig vender,
Der hele Sommertiden øde stod,
Hvor *Pastor fidei* klipper stakkels Faaret,
Ja meer end klipper, næsten ganske flaaer'et.

9

Tid er det nu, hvor Bal og Soirée
Forsamler Folket under tændte Kroner,
Hvor unge Damer, smukke unge Koner
Bag Viftens lette Dække yndigt lee,
Hvor visse Herrer sig charmante tee,
Og fange Pigebørn i Smigers Doner,
Mens andre gaae omkring, og sagte brumme
Forslidte Melodier af den *Stumme*.

Nu slaaer man ud de glatte Spilleborde,
Hvorved man høster skjøndt man ikke saaer;
En Cavaleer nu tager sødt til Orde,
Mens Fingren leger i de brune Haar:
Min smukke Frøken! hvis, o hvis jeg turde? -
Hun smiler blidt, den hulde Lilie staaer
Med Ho'det fuldt, som alle unge Damer,
Af** s Prækener, og *Scribes* Dramer.

Musiken toner, Arm i Arm sig svinger
Det smukke Par hen ad det glatte Gulv.
Han trykker sagte hendes fine Finger,
Og hendes unge Barm nu stiger fuld.
Dern Kjærlighed og tynde Skoe bevinger,
Han bliver mere kjek, hun mere huld.
Frern gaaer det nu i luftig Galopade,

Nu holdt de op igjen - hvor det var Skade!

Saa smukt et Syn, og dog saa snart forbi!
Dog see, et andet Par det første følger,
Og fleer og fleer i Dandsens lette Bølger
Nu svæve til den ømme Melodie.
Man kommer, glimrer og sig atter dølger,
Det Hele ligner Drøm og Phantasie,
Hvor smukke Fødder og hvor smukke Øine
Bevinges, flygte, træffes allevegne. -

10

Men hist fra Salen hulde Toner føre
Til mig Rullader, Triller - did jeg maa!
En Sangerinde lader der sig høre,
Og tause Klynger rundt om hende staae.
Man smiler, man er lutter Æselsøre,
Man færdig er af Glæde at forgaae.
Det bryder ud: hvor sødt, hvor det er deiligt!
Da faaer hun Hikke - det var ubeleiligt. -

Tid er det, hvor Comedien begynder,
Og bringer Stof til mangen fattig Aand,
Hvis Tanker aldrig gik paa egen Haand,
Hvis Hjerne til Opfindelse for tynd er.
Nu bort fra Snak om Veiret man sig skynder
Til Snak om Dandserindens Klædebon,
Til Snakken op, med critisk Smiil paa Kinderne,
Om Sanger-, Dandser-, Skuespillerinderne.

Tid er det, hvor Thalia gaaer paa Krykke,
Og bringer sørgeligt for Dagen frem
Et Drama og et lille Eenaktsstykke,
Hvor det gaaer til just som i Hvermands Hjem.
Hvor Hverdagsscenerne gjør største Lykke,
Fordi Enhver sig speile kan i dem.
Hvor Huusligheden er det stærkest trækkende,
Det Aand og Følelse paa eengang vækkende.

Tid er det, hvor den grumme Melpomene
Paa Scenen vandrer med sin dragne Dolk,
Hvor Gysen man ved Mord bevirker ene,
Hvor Svulst er ømme Hjerters ømme Tolk;
Hvor ved Forbrydelser, ei altfor rene,
Man lokker Taarer af det stakkels Folk,
Som veed ei rigtig selv hvorfor det græder,
Naar Heltens Monolog er hans Forræder.

11

Tid er det, hvor de lette Operetter
I Toner flyve fløitende forbi,
Hvor Sangens tryllerige Melodie
Sig fast i alles Hjerte hurtig sætter;
Hvor alle Kunsters Moder, Harmonie,
Af Smiil og Taarer sine Krandse fletter,
Naar Himmel, Helved for vort Øre klang
I Operaens Krone, Don Juan.

Tid er det, at jeg sparer paa min Tid,
Ialtfald dog paa din, min kjære Læser,
Tid, at til Retirade nu jeg blæser,
Og meer ei sværmer uden Maal og Id
Ja Tid er Tid, og Næser det er Næser,
Ei vil jeg her en Næse gi'e min Tid -
Før taug min Musa om Balletten stille;

Nu, kjære Læser, er jeg hvor jeg vilde.

Ved Dandsen nemlig, ved mit Element.
Troe ikke dog at jeg er Dandsemester,
Fordi til dette Stof jeg har mig vendt:
Mit Navn staaer ei blandt Terpsichores Præster,
Ei længer selv imellem hendes Gjæster,
Thi Livets Dandsebane har jeg endt.
Naar først man har begyndt at gaae i Tanker,
Gaaer det i Staa med Brug af Pusselanker.

Og meget Andet, ikke Dandsen blot,
Er, naar Betragtningstimen slaaer, tilende:
Mangt gyldent Haab, og mangt et Drømmeslot,
Hvis fjerne Straaler end i Mindet blende.
Ja Paradisets Dage Ryggen vende,
Kan først Du skjelne mellem Ondt og Godt;
Lyst flyder bort som Vand i dine Hænder,
Trøst gi'er det ei, at Tabet Du erkjender.

12

Tabt - svundet - hvilke Ord! o, hvad forsvinder
Ei med hver Dag, hver Time, hvert Minut?
Den friske Glands fra Hjerte og fra Kinder,
Drøm med Forventning, Taarer, Smiil og Minder,
Hver Lidenskab paa Tidens Klippe brudt.
Kraft, Skjønhed, Lykke, Ungdom er caput -
Caput er Kjolen, Vesten, Støvlen, Hatten,
Caput er Kjærlighed med hele Klatten.

Caput er hver en Sjæl, som Du har svoret
Huld, Troskab, evig Ømhed - hvert et Bryst,
Som Du har elsket, hævet, trøstet, moret,
Som deelte dine Taarer eller Lyst;
Caput er Tankers ømme Spil i Ordet,
Hver Gjenklang selv af hine Dages Røst,
Med alle Planer, glimrende og skjønne,
Med friske Laurbær, Myrther dunkelgrønne.

Caput er Pigeøiets rene Straaler,
Caput den hvide Barm, der svulmer rund,
Caput er Glæden, som i fulde Skaaler
Du sætter til din lattermilde Mund;
Caput er Barnet, som i Vuggen skraaler,
Caput hver Lærd, hver Stodder og hver Hund,
Hver Millionær, hver Tænker og hver Tigger -
Kort: Alt som sidder, staaer og gaaer og ligger.

Caput er hver en Krands Bedrifter flette,
Caput er Polen med sin Helteflok,
Caput er som den Slette den Honnette,
Caput er ogsaa Du, som læser dette,
Ved Sorgen, Døden, Doktor eller Kok;
Caput er Alt, og det er meer end nok,
Alt, Alt, som Tidens store Vinge værner:
Jord, Sol og Maane, Nattens gyldne Stjerner. -

13

Dog til min Sang! ved Dandsen stod jeg stil,
Med den begynder jeg paa min Novelle,
Som her jeg har den Ære at fortælle,
Hvis kjære Læser blot vil lytte til.
løvrigt er mit Digt en Bagatelle,
Som, hvis ei bedre Morskab findes vil
Ved Snak og Dands, ved Kort og Druesaften,

Maaskee sig lader læse Vinteraften.

Til trende Sange Bogen er bestemt;
Hver flettet ind med mangen Episode,
Hvori Moral og Lærdom ligger gjemt -
En Skik, som Ariost har bragt i Mode.
Forresten ta'er jeg Alt af eget Ho'de,
Min egen Musa har sin Lyra stemt:
I dennes Strenge vil jeg storme, rase,
Lee, smile, græde - stedse *avec grace*.

For ædel Korthed skal jeg mig bestræbe,
Paa Versets Bygning øve Flid og Fiil,
Med Formens Vægt det lette Stof ei dræbe,
Men gi'e det Hele den moderne Stiil.
Og løser end min Tanke Alvors Læbe,
Den vækker ogsaa Ironiens Smiil,
Sorn kraftig Modvægt mod det altfor rørende
I det Erotiske, og det Forførende.

Og nu Farvel! til Sagen nu jeg gaaer;
Dog først en Bøn til Dig, min kjære Læser,
Hvis i mit Digt Du støder paa Fadæser,
En Streg jeg haaber over dem Du slaaer,
Ei under dem, som naar vort Hjerte læser
Paa Mindets Blad: Kys, Elskov, Barndoms Vaar.
Farvel! - her har jeg endt min Promemorie,
Min Hat jeg løfter, nu til min Historie. -

14

Syv Klokken slaaer, Theatrets aabne Døre
Af Mængden stormes under Raab og Snak;
Karreter rulle, lette Droscher kjøre
Til Huset med *beau monde* og med Pak.
Hist Damer vandre - sikket rædsomt Føre!
De løfte op, en saadan Løften trak
Tidt Manges Blik, som Skjønheds Former dyrke,
Men nu er det forgjæves, det er Mørke.

Parqvettet fyldes, Loger og Parterre
Af Ho'der vrimle, - hvilket broget Syn!
See Fruen hist, nei see den lille Herre
Med de friseerte sorte Øienbryn.
Man stødes, trykkes, Trængslen bliver værre,
Med eet hver Kikkert, Brille som et Lyn
Til Venstre farer hen: der er Grevinden!
Saa hvisker Alle - Damen er i Vinden.

Her *Henriette, Julia* og *Laura*
Staae samlede, liig Gratiers skjønne Flok:
Tolv unge Herrer sukke: o du faure,
Glandsfulde Øie! mørkebrune Lok!
Her gnasker Publicum Studenterhavre,
Her banker det med Foden og med Stok,
Hist falder det i Tanker, her det fniser,
Hist coqvetterer det, og her det spiser.

Hist Studiosi Hanekammen purre,
Mens Damer i Lorgnetten dem besee,
Her Martis Sønner Knebelsbarten snurre,
Og med de hvide Tænder yndigt lee.
Fra Galleriet hulde Nympher kurre,
Dem Hjertets Længsel gjør saa megen Vee.
Her, hist og overalt er man active:
Man vil bemærke og bemærket blive.

15

See, der er Publicum, det respectable,
Hvis Værd paa Selvbevidsthed er begrundt;
See, det er Publicum, det høist aimable,
Hvis Tanker gaae som Møllehjulet rundt.
Ja, det er Publicum, det miserable,
Lovgiver, Dommer over Godt og Ondt,
Til hvem Enhver med Ord og Gjerning sigter,
Hvad helst han er: Helt, Statsmand eller Digter.

Her staae to vakkre Mænd ved Logeranden,
Hos dem vil jeg mig stille ganske nær.
Den Ene har ei mange Haar i Panden,
Den Anden sin Paryk med Anstand bær.
Den Ene er Etatsraad, og den Anden
Krigskammercancelliets Secretær:
Af deres Ord kan lidt jeg memorere
Om Dandserinden, som skal debutere.

Den Ene taler: siig mig, bedste Ven,
Hvorfra hun skriver sig, og hvad hun hedder,
Det lette Væsen, som paa vore Bræder
Vi snart vil faae at see at dandse hen.
Siig, er hun smuk? - Brunette? - O jeg vedder
Tusind mod een, at der vist er et Men,
Om ei ved Fodens Lethed og Behændighed,
Saa dog ved Damens Sæder og Anstændighed

Den Anden svarer: feilskudt kjære *Pleill*
Et Mønster paa Moral hun just skal være.
Man veed, at hun et Crucifix skal bære,
For hvilket tro hun skrifter sine Feil,
Naar hun i Aftenstunden for sit Speil
Sin Klædning lægger af i Tugt og Ære -
Deraf man sluttet har hun er catholsk,
Andægtig, ærbar og lidt melankolsk.

16

Hvorfra hun skriver sig, det Ingen veed
Om fra Italien, herfra, eller Polen.
Smuk er hun, hverken mager eller feed,
Det seer man bedst paa Rynkerne i Kjolen.
Og hendes Navn - nu, sæt Dem ned paa Stolen,
Saa skal jeg ogsaa her gi'e Dem Besked -
Hun kalder sig - nu gjet! - Mamsel *Dione* -
Det har jeg, som det Andet, fra min Kone.

Tys, tys der raabes, og paa Toners Vinge
Orchestret tordnende nu stormer frem,
Med Bassens Strenge sig Violens svinge,
Oboen, Fløiten lyder mellem dem.
Bratsch, Harper, Violonceller lifligt klinge,
Basunen svarer fra sit dybe Hjem -
Allegro først, saa forte, saa fortissime -
Andante nu - nu piano, pianissime.

Op flyver Tæppet - Scenen tom man seer;
En prægtig, hvælvet Sal med Søiler smykket,
Halv er den lys, og halv er den beskygget,
Et Hav af Straaler foran yndigt leer.
Som Marmor Vægen er, og Gulvet bygget
Liig hvide Fliser, hæves meer og meer -
Musiken flyder nu i bløde Vover,
I smeltende Adagio gaaer den over.

Hun træder ind, *Dione*, min Heltinde -
Fra Døren frygtsom hun og sagte gaaer,
Saa løber hun saa let som Vaarens Vinde
Paa bitte Fødder frem, og stille staaer.
Hun Ho'det løfter - dunkle Øine skinne -
Hun hilser - hendes lange, mørke Haar
I hundred' Lokker ned fra Issen ruller
Omkring den fine Hals, den runde Skulder.

17

O denne Vext, symetrisk, fiin og lille,
Og dog saa stor, at Høihed boer i den;
O disse Øine, funklende og milde,
Nu Sorgens, derpaa Glædens Speil igjen.
I hvert et Træk en Guddom troner stille:
Paa Panden Juno - alle Gratiers Ven
Cupido fra den friske Læbe smiler,
Af unge Roser vugget, sødt han hviler.

Og hendes Dragt er Purpur, Bæltet holder,
Brodeert med Stjerner, om det smekkre Liv.
Ned over Knæet falder rigt paa Folder
Et Silkeskjørt, saa luftigt som et Siv.
Guldsmykt er hendes Skoe, med røde Saaller,
Bar hendes Arm; en Knipling fiin og stiv
Rundtom den hvide Hals staaer som et Pandser -
Dog synker den vel nok naar først hun dandser.

Hun hilser - hvide Arme ud hun svinger:
Brava, bravissima! er Alles Svar.
Hun vender sig og flyver - o, som Vinger
Den lette Skabning hen i Luften bar.
Nu staaer hun atter der, hvor først hun var,
En fremmed, yndig Dands bag Scenen klinger:
Sin Fod hun løfter - Castagnettens Klang
Ledsager hendes Skridt, som Tonen Sang.

Først vandrer stille hun, som om hun søgte,
I yndig Gang, med maalte, sagte Skridt;
Saa dandser let hun hen, som om hun spøgte,
Og Øiet straaler funklende og blidt.
Nu standser hun - og gyldne Drømme flygte
Fra Hjertet, som nu stormer vildt og frit -
Som stred det unge Bryst imod sit Fængsel,
Som blev hun selv et Billede af Længsel.

18

Som fuglen staaer hun, Vingen hænger bunden,
Nu brister Lænken - piilsnart flyver hun;
Hvert Savn er borte, herlig er oprunden
Den første Elskovs klare Morgenstund;
Et deiligt Smiil sig breder over Munden,
Som vaagned' Sjælen af sit lange Blund,
En dunkel Lok om hendes Øie bæver -
Saadan om Nattens Stjerne Skyggen svæver.

Frisk blusser hun, liig Rosens Purpurblod,
En Psyche bort af Amors Vinge baaret,
Til Brud af Elskovs unge Guddom kaaret,
Hun hæves som om Jorden hun forlod
Knap røres Gulvet af den lette Fod,
Men over Hals og Skulder dandser Haaret.
Ledsaget blidt af Fløitens Melodie,
Hun svæver, flyver, flygter let forbi.

Alt speiler sig i denne fagre Dands:
Det unge Hjertes Haab og Morgenrøde,
Det sværmeriske Øies klare Glands,
Lyst født af Kjærlighed, men uden Brøde;
Kys, som kun Elskov aander, ømme, søde,
Hver Blomst, som Amor fletter i sin Krands:
Smiil, Ønsker, Drømme, Længsel, milde Taarer,
Savn, som vort Hjerte vugger, mens det saarer.

Og kunstigt vexlende hun Foden sætter,
Med Lethed kappes Yndigheden smukt;
Et tusind Entrechat og Pistoletter
Har alt hun ziirligt under Dandsen brugt.
Hvergang hun vender sig med Pirouetter,
Da følger Øiet neppe Fodens Flugt -
Men snart med Gratie den sin Takt forandrer:
Den iler ei, den hviler ei - den vandrer.

19

Paa Taaen hun sin fine Skabning gynger,
Den runde Arm til Favntag bøier sig,
Det gyldne Skjerf til Hilsen ømt hun slynger,
Mens Luften leger let med Kjolens Flig.
Nu fly'er hun bort, og Intet Foden tynger,
Som Fuglen fri, som Barnet lykkelig
Hun svæver hen og slaaer i sine Hænder:
Mens Øiet deiligt funkler, Kinden brænder.

Og fuldere nu rulle Dandsens Bølger,
Og niere stormende bli'er hendes Gang,
Det stille Suk et dybere nu følger -
Haab, Ømhed, Længsel toner i dets Klang.
Fuldt bliver Hjertet, Barmen mere trang,
Den stærke Lidenskab ei meer sig dølger:
Paa Flugt er Foden, gjennem Salen ned
Hun stormer liig bevinget Kjærlighed.

Med eet hun standser, Øiets Flammekjerte
Brat slukkes som af evig Mulm og Nat;
Ned falder Armen - Dødens sidste Smerte
Har i det sunkne Hoved alt sig sat.
Et dæmpet Skrig undflyer fra hendes Hjerte,
Med det fløi Haabet bort, den sidste Skat.
Forladt hun staaer - forstødt, forhaant, bedraget -
Hun synker ned - ei elsket, ei beklaget. -

Her Dandsen ender, smertefulde Stemmer
I Klagens vilde Toner falde ind;
Det knuste Hjertes Sprog i dem sig gjemmer,
Der suser hen og døer som Nattens Vind.
Nu bli'er det stille - Tiden Sorgen tæmmer -
Nu hviler Alt, og dødt er hendes Sind -
Endnu en Røst - det Døden er som kalder -
Da bliver Scenen dunkel, Tæppet falder.

20

Ned Dækket gaaer, men op gaae alle Munde
I Loger, i Parterre og Parqvet:
Nei det var meer end jeg selv gjøre kunde,
Skjøndt uden Selvroes dog jeg dandser net;
Saa Damen til sin Nabo hvisker let.
Med Salvelse han svarer: ja den Onde
Fra orthodox mig gjøre maa profan,
Gav ikke hendes Been os en Roman.

Og rundtom hører man det hviske, snakke,
Af samme Suurdei og af samme Snit:
Nei saae De hendes Hals og hendes Nakke,
Og hendes smukke Been og hendes Skridt?
Og saa den lille røde Silkefrakke!
Og saa hvor hendes Skind var flint og hvidt!
Og hendes Øine, blanke som Emaille!
Og Kronen paa det Hele - hendes Taille!

Det var en Engel, gid jeg eied hende,
En Seraph var det, saa man taler hist
Hvor kunde hun paa Taaen let sig vende,
En Staalfjer i sin Sko hun havde vist. -
Nu Snakken hører op og faaer en Ende,
Og Mængden spredes, taber sig tilsidst;
Man gaaer nu hjem, og, efter Dagens Tone,
Til Næsten En, og, En til Næstens Kone.

Til Spillebordet Mængden sig begiver,
Af Whist og Boston et Partie man faaer;
Den slemme Tid ved Kortet man fordriver,
Men bagved Alles Ryg den stille staaer.
Af Herrens Pandeskal et Haar den river,
Om Damens Læbe den en Rynke slaaer -
Et Speil! et Speil! see hertil vil det komme:
Smiil, Lokker, Tænder gaaer i Tidens Lomme!

21

Den muntre Ungdom gaaer til Dandsesalen,
Man converserer der og springer om;
En Frøken, med et Herreslæng i Halen,
For sin Elskværdighed knap finder Rum.
Om Dands og om *Dione* dreies Talen,
Som Skummet er den let, som Blæren tom,
Den klinger som naar hule Nøddeskaller
Man knækker - hvad er det? - en Dame falder -

Hun vilde copiere Dandserinden,
Hun vilde gjerne fængsle Alles Blik,
Hun vilde gjerne flyve let som Vinden,
Og bringe Hjerterne til Dikkedik.
Hun vilde det - o vee! men det slog Klik,
Nu farer Skammens Rødme over Kinden;
Hun faldt, et Offer for sin Skjæbnes Haand,
I Enden af sit tabte Strømpebaand

Mens unge Herrer nu om dette slaaes,
Mens vi har Publicum fulgt hjem fra Huset,
Til Piben denne, denne hjem til Kruset,
Hvor fast han sidder lænket som en Klods;
Hiin til sin Nymphes Barm, hvor han beruset
Af Elskov hviler - vende nu vi os
Til Aftnens fagre Dronning, vor Heltinde,
Paa Veien til sit Hjem vi hende finde.

Ind træder hun just i det lille Kammer,
Hvis Gulv med Tæpper ziirligt er belagt;
Den hvide Lampe under Loftet flammer,
Og spreder rundt de lyse Straalers Magt.
Paa Vægen hænger i forgyldte Rammer
To skjønne Billeder, i gammel Dragt:
Hiint hendes Fader, dette hendes Moder,
Og under dem, i Gips, en lille Broder.

22

Jord dækker disse Hjerter, deres Klage
Forstummet er, men eensom og forladt
Hun i den vide Verden staaer tilbage,
Og sytten Aar er hendes hele Skat
End kan hun tælle sine glade Dage,
Til nu var hendes Udsigt Sorgens Nat;
Men Sjælens Adel midt i dette Mørke
Gav hendes Hjerte Reenhed, Tanken Styrke.

Hun træder ind, og Stadsen af hun trækker;
Den gjemmer hun i Skuffen peent og net
En hvid og simpel Klædning om hun lægger,
Et Schawl omkring sin Hals hun slynger let -
Mens gamle *Marthe* Aftensbordet dækker,
Og bringer snakkende den smalle Ret:
Et blødkogt Æg med Vingen af en Kylling,
Og efter den i Smør en brunet Villing.

Alt spiser hun med største Appetit,
Alt svinder hurtig for de unge Tænder,
Derpaa hun reenlig vasker sine Hænder,
Og svarer paa den Gamles Tale blidt:
Min kjære *Marthe* vilde vide lidt?
Ja, Gamle, hvis kun Lykken ei sig vender,
Da er vor Nød forbi, da gratuleer mig,
Som Solodandserinde snart Du seer mig.

Før jeg paa Scenen stod, jeg skjælved' - bange
Jeg traadte frem; men Frygten tabte sig,
Thi alle Folk var venlige, og mange
Med Ord og Haandklap satte Mod i mig.
Hiin Dands udførte jeg, som flere Gange
I Stuen her jeg prøvet har for Dig,
Naar Monsieur *Paul*, den franske Dandsemester,
Med sin Viol var Tilskuer og Orchester.

Saa taler hun, og bort den Gamle gaaer.
Med sine Tanker er hun nu alene.
I Krogen bag Gardinet Harpen staaer,
Ved den hun sætter sig, og Toner, rene
Liig Sommervindens Sang i Træets Grene,
Aflokkes Strengen, som hun øvet slaaer.
Hun sukker, hendes Haand paa Harpen bæver,
Hun synger, hendes Blik i Luften svæver:

Ei eensom er jeg, skjøndt jeg vandrer
Alene og forladt;
Et Lys, der ei sin Glands forandrer,
Blev mig til Leder sat.
Er her end Mulm og Nat,
Fordunkler Mørket end det Fjerne,
Jeg finder dog min klare Stjerne,
Mit Hjertes rige Skat.

Ei sørger jeg, skjøndt tidt jeg hælder
Mig nær til Sorgens Bryst,
Ei græder jeg, naar den fortæller
Mig om den svundne Lyst.
Naar med sin sagte Røst
Den taler om de tause Skygger,
Om Dødens stille Aand, der bygger
Et Huus til Alles Trøst.

Ei tvivler jeg, thi Livets Hænder
Har rakt mig Troens Frugt;

Med Suk, som Savn og Længsel sender,
Faaer Haab og Taalmod Bugt.
Ei er min Sjæl tillukt
Naar Helligaandens Stemme klinger,
Naar stærk den laaner Tanken Vinger
Til Andagts rene Flugt.

24

O Du, som Himlens Slør udfolder,
Og Nattens Herlighed,
Dit Barn Du favner, fast Du holder
I Tid og Evighed
Du lever - det jeg veed!
Alt - Alt jeg lægger ved dit Hjerte -
Alt hvad jeg eier: Savn og Smerte,
Bøn, Suk og Kjærlighed.

Hun tier - og sagte Harpens Klang forstummer;
Fromt folder hun til stille Bøn sin Haand.
Høit over Stjernen flyver hendes Aand
Med alt det Herlige, som Hjertet rummer.
Sit Blik hun løfter nu - en Sky af Kummer
Har lagt dets straalerige Glands i Baand -
To Perler rulle over Øiets Laage:
Andagts Herolder gjennem Veemods Taage.

O Taarers Hav! endnu af Ingen tømt,
Letvakte Bølge fra en evig Kilde,
Frugt af vort Hjerte naar det svulmer ømt,
Magt, som gjør Himlen klar og Stormen stille.
Du tause Vidne om hvad Sjælen vilde,
Naar den har elsket, haabet eller drømt,
Naar den sov ind i ømme Glæders Vugge,
Naar brat den vaagned' op ved Sorgens Sukke.

O Sjælens Sprog! som intet Øie glemmer,
Veltalende som Læbens stærke Røst,
Af Klage fuld liig Sukkets sagte Stemmer,
Som Tonens Melodie saa rig paa Trøst.
Speilklare Billed af et stille Bryst,
Af hvad et dybtbevæget Hjerte gjemmer;
Meer tolkende end Smilets hulde Sødme,
End Haandens Tryk, end Kindens lette Rødme.

25

Hvad jordisk Øie føder renest Dig? -
Den Unges? naar bag Hjertet ømme Tanker
Begynde deres bittersøde Krig;
Naar Kinden gløder, Barmen heftig banker,
Naar mellem tusind Drømme Sjælen sanker
Een Drøm, eet Billed, og eet Haab for sig.
Naar Savn, som smerter mens det yndigt saarer,
Faaer Luft og Ord i sværmeriske Taarer.

Er det naar hver en Kraft har sprængt sit Baand,
Naar Lidenskab det fulde Hjerte hæver,
Naar, Bladet liig for Stormen, Sjælen bæver,
Og Vreden svulmer i den kjekke Aand,
Naar Hævn og Lyst kun for vort Øie svæver,
Og vækker tordnende til Slag vor Haand -
Naar Alt er Flamme, selv de dunkle Blikke
Hvor dybt blandt Luer stolte Taarer ligge -?

Er det ved Gravens Urne at din Røst
Har renest Klang - din Tone høiest Magt?

Er Du det sidste Offer til en Lyst,
Som nu skal jordes med det stille Bryst
Hvorover Mindets Haand har Stenen lagt?
Nei! Taaren ei med Graven staaer i Pagt;
For Liv er Taarer, Taushed for det Døde,
Bag Sorgens Taushed Haabets Morgenrøde.

Men naar det Forbigangne længst er glemt,
Naar Alt er visnet eller lagt til Hvile,
Naar Glædens Roser, Sorgens skarpe Pile
Er under Sløvhed eller Kulde gjemt,
Naar hver en Streng i Hjertet er forstemt,
Naar Liv og Følelse mod Graven ile,
Naar Alt er dødt, kun ei det usle Leer,
Naar Sjælens Skygge voxer meer og meer.

26

Da bryder frem som Lyn i dunkle Nat
En Tanke tidt fra Aandens dybe Kammer:
Snart som en salig Trøst i navnløs Jammer,
Som Anger snart af Brødens Aand forladt;
Snart som den rene Andagts Himmelflammer,
Og Hjertet voxer - Taaren flyder brat -
Den bærer i sit Skjød, til Qval og Lindring,
Hver Drøm om Kjærlighed, Haab og Erindring.

Haab paa Forjettelser, som Hjertet fik,
Hvoraf det lever i de bittre Dage;
Erindring liig en Drøm, der blev tilbage
Da Livets gyldne Paradiis forgik;
Haab om den milde Fred bag Nat og Klage,
Naar Himlen aabnes for et luttret Blik;
Erindring om at selv det Værste svinder;
Haab, at, naar Tvivlen døer, dog Haabet vinder. -

Men Tiden flygter, Midnatsstund er nær,
Som med sin dunkle Byrde Sjælen trætter,
I Stuen slukkes Lampens klare Skjær,
Til Sovekamm'ret ind *Dione* bær
Et Lys, som foran Speilet ned hun sætter.
Der hun sit lange Haar nu yndigt fletter,
Og hyller i den hvide Kappe ind
De bundne Lokker og den fine Kind.

O havde her jeg *Claurens* Musa blot!
Jeg skulde male Jer den hele Scene:
Hvor smukt hun dreier hver en Papillot,
Hvor hun er saa naturlig, saa alene.
Jeg skulde synge om de Lagner rene,
Om hvert et huusligt Meubel heelt og godt;
Men fremfor alt jeg skulde coqvettere
Med hendes Yndighed, og detaillere

27

Den hele Garderobe, samt benævne
Hver lille Klud den Hulde lægger af;
I Kamp med Barmens stormbevægte Hav
Jeg skulde lade Snørelivet revne.
Ja Cataloget efter bedste Evne
Paa Inder-, Ydertøiet da jeg gav:
Corset, Blankskjet, Baand, Lidser, Strømper, Sokker,
Cul de Paris, Skjørt, Underskjørt og Klokker.

Men ak! det overgaaer de svage Kræfter,
Som milde Guder skjenkede min Aand;

Jeg stikker mig hvergang en Naal jeg hefter,
Og Sløifer bli'er til Knuder i min Haand.
En Dames Tøi jeg ingentid saae efter,
Og kjender ei de hemmelige Baand,
Sorn først i Hymens Baand man faaer at skue
Ved Aftentoilettet hos sin Frue.

Slig Gunst forjetter os de milde Lares;
Thi det vort Facit er af Livets Sum,
At Alt skal prøves, Alting skal erfares,
Med Tanken om at Alt var Tant og Skum.
Intet er skjult, som jo skal aabenbares
I Livets Vexel gjennem Tid og Rum -
Alt skal henrykke, lokke, elskes, kjendes,
Alt skal opnaaes - og derpaa Ryggen vendes.

Og mange Arter Blik til slig Erkjenden
Gav os Naturen i et sælsomt Lune;
Om det var Skjæbne, Forsæt eller Hænden,
Er end i Livets Bog en dunkel Rune.
Den gav til Skuen, Øine blaae og brune,
Lugt, Øre, Smag til Prøven og Forblenden,
Og Ild til Lidenskab, og lis til Kjølelse
I Livets Lygtemænd: Forstand og Følelse.

28

Saa rustet ud, gaaer man i Verden ind,
Paa Scenen, hvor Enhver sin Rolle spiller.
Som Tilskuer man sig først i Krogen stiller,
Mens Spillet daarer underfuldt vort Sind:
Snart lokkes Øret sødt af Haabets Triller,
Snart blendes Øiet let af Glædens Skin;
Snart vandre Sjælens Tanker stille over
Det dybe Hav, hvor Sorg og Længsel sover.

Man træder frem fuld af Forventnings Drøm,
Og i det aabne Blik sig Verden speiler,
Til Musers, Damers, Fyrsters Gunst man beiler,
Og præsenterer sig galant og øm;
Dog snart er Freden brudt, og ned man seiler
Med saaret Bryst af Lidenskabers Strøm -
Compas og Roer er knust, og Haabets Anker
Naaer ingen Grund i stormoprørte Tanker.

Vildt gynges man af Hjertets løste Bølger,
Og svømmer villieløs paa Dybets Hav;
Forneden sees kun Undergang og Grav,
Foroven Evighedens Lys sig dølger.
Piilsnar gaaer Strømmen bort, og med man følger,
I Sjælens Speil sig Kampen maler af,
Og som et splintret Vrag man Havnen finder,
Hvis ei, man gaaer til Grunde og forsvinder.

Men førend Reisen ender, Alt er prøvet,
Erfarings Hoved dækker iisgraat Haar,
Hver yndig Blomst er brudt, hver Frugt er røvet,
Savn, Længsel, Smerte gjennem Hjertet gaaer.
Paa Mindets Grav en Steen man eensom staaer;
Thi Alt det Forbigangne sank i Støvet,
Til Skygge blev hvert Lys, til Drøm hver Kjærlighed,
Til Tvivl hvert helligt Haab om Himlens Herlighed.

29

Dog - til *Dione*! see, hun slumrer alt,
Paa sneehvid Pude Ho'det yndigt gynger,

Det unge Bryst, som ingen Lænke tynger,
Har vuggende til Hvile Hjertet kaldt.
Sødt slumrer hun, og Drømmenes Gestalt
Ved Leiet staaer, og over hende slynger
Sit fine Næt, og lokker taus derind
Hver Tanke, som bevæger hendes Sind.

Og underfuldt han fletter Tankens Traade,
Og væver glimrende et Drømmeslot,
Hvis stjernesmykte Tag var himmelblaat,
Hvis marmorhvide Piller Himlen naaede.
I Døren selv hun staaer - sig selv en Gaade
Hun hvisker sagte: see din Faders Slot!
Da vælter frem en Sky, med Skyer Flammen
Af vilde Luer - Slottet styrter sammen.

Og Synet vexler - gjennem Lunden gaaer
Blandt slyngede Cypresser hun alene;
Og Alt er dunkelt, gjennem dunkle Grene
Den blege Stjernes Straale hende naaer.
Da hvisker kjendte Stemmer, sølverrene:
Dione!- og *Dione* stille staaer.
Dionel gjennem Lunden atter toner,
Og tre Cypresser bøie deres Kroner.

Og atter Drømmens Syn sig let forandrer:
Hun seiler ene paa en lille Baad
Hen over Havets Bølge - Baaden kantrer,
Og Graven aabner alt sig kold og vaad.
Alt føler hun i Hjertet Dødens Braad -
Da lyner det - en Engel mægtig vandrer
Paa Søen hen; - han rækker hende Haanden -
Paa Flugt mod Stjernerne hun gaaer med Aanden.

30

Saa drømmer hun, dog hvo har Nøglen til
De dybe Gaader, som vort Indre spinder?
Naar Skyggen af de halvforglemte Minder
Med lyse Ahnelser forenes vil;
Naar Sjælen vugges villieløs, et Spil
For Drømmen, som til Tanken Veien finder,
Naar dunkle Kræfter midt i denne mødes,
Og, Lynet liig, Ideen mægtig fødes.

Ja hvad er Drømmes og Ideers Rod?
Vor egen Aand, hvis Dybde Ingen kjender.
Op fra det Dybeste den mægtig sender
Savn, Ahnelser, som Længsel kun forstod
Alt ligger klart for den, der aldrig ender,
Der e i begyndte - og hvad den forlod,
Hvad den skal naae, af Tid og Form ei lænket,
Har den som Haab og Drøm vort Hjerte skjenket.

Sov sødt *Dione*! - Drømmerske, sov sødt!
Drøm sødeligt, mens Søvnens Arm Dig vugger,
Mens Glemsels Kalk dit Øie let bedugger,
Mens Genier dit Leie reder blødt.
Din lette Dør min Haand nu let tillukker:
Et Kys endnu - et Blik af Blik ei mødt,
Et Suk, en Bøn for Dig, som stille sover;
Et Øiekast til Natten ovenover!

Til Dig, Du stjernesmykte, stille Nat,
Hvis gyldne Lys for Øiet nu sig blande;
Du Himmelslot, af Straaler sammensat,
Glandsdiadem om Evighedens Pande!

Pragtfulde Minder! Ubetraadte Lande!
Som dog mit Haab beboer - Du Længsels Skat
Af fjerne Straaler, hvoraf Øiet sanker
Til Hjertet Følelse, til Aanden Tanker.

31

O Almagts Tunger! Stjernechor, der synger
Den Enes Lovsang med Alverdens Røst;
Fuldendte Harmonie, som Bæltet slynger
Om Skjønheds høie, slørbedækte Bryst.
Glands! - Herlighed! som evig sig forynger,
Speil af en evig Himmels stolte Lyst!
Uendeligheds Hav! Du dybe, dunkle,
Hvorfra en Guddoms Tanker - Verd'ner funkle.

Du, mørk som Drøm, skjøndt som Bevidsthed klar,
Tilslørte, underfulde Nat! bedækket
Med Lys, som over Tidens Strøm Du bar -
O, tolk din Skrift for mig; thi Du har skrækket
Med Evighedens Røst. Hvad Tro mig var,
Er nu kun Haab, hvis Rod af Tvivl er knækket -
Tolk Lyset mig, som over dunkle Buer,
Liig Livet over Døden, herligt luer.

Kraft aldrig brudt, og Virken uden Hindring,
Lyst, underfuld, og dyb som Jordens Qval;
Gjensyn af hver en dyrebar Erindring,
Forynget i Udødelighedens Sal.
Aand til vor Aand, og til vort Hjerte Lindring
Af Kjærlighedens Aande, mild og sval;
Lys, evigt Liv i Form, som Skjønhed dækker -
Saa dine gyldne Tegn mit Haab udlægger.

Men Sløret hænger over Dig, det tykke,
Det aldrig gjennemtrængte Kundskabs Slør:
Hiint Liv er ikkun dit, naar Livet døer,
Hiint Lys er ene dit, naar Du er Skygge;
Hiin fjerne Verden, fuld af evig Lykke,
For Tidens Barn sin Rigdom ikke strøer -
Saa taler vældig Du - din dybe Gaade,
Som Intet ligner, ingen Tanker raade.

32

Ja, Himmelocean foruden Ende!
Hvad ligner Dig? som Skyggen er *af hans*,
Den Enes, Ubegribeliges Glands.
Hvo har Dig fattet, maalt? Hvad kan erkjende
Din hele Storhed? - Blik, som Straaler blende,
Og Tanker, som i Tiden kun har Sands? -
Kun Dig er Aanden Hig, den dybe, stille,
Du, Lysets Ophav, den, Ideers Kilde.

Ja, denne Aand, som er med Dig beslægtet,
Den søger Dig, er Dagens Øie lukt.
Hvad her den tynger, hvad den her blev nægtet,
Det finder den hos Dig - kun Du har mægtet
At stille Længsels Savn ved Tankers Flugt.
Ideers Dyb, skjøndt selv Ideens Frugt,
Imellem Dig og mig gaaer Tankens Strømme,
Besaaet med Haab, med Ahnelser og Drømme.

Til Dig, til Dig! mod Natten til min Stjerne!
Hvor er min Stjerne i den hele Krands?
Den, som mig saae naar Øiet smiilte gjerne,
Naar Hjertet Gjenskin fik af Glædens Glands,

Den, som min Skjæbne ruller mod det Fjerne
Igjennem flyvende Cometers Dands;
Den, som mig Elskov, Lykke, Roes begrunder -
Mit Fremtids Huus - den, som jeg fødtes under.

O, var det Dig! som ene herlig straaler
Paa Østens dybe, dunkle Firmament;
Som, medens tusind gyldne Lys er tændt,
Paa Høiheds Hvælving stille Banen maaler,
Fri, stolt og eensom mod de andre vendt.
O, var det Dig! hvis Glands af Nattens Skaaler
Mit Øie drikker nu fra fjernest Fjerne -
Du stille, stolte, straalerige Stjerne!

33

Anden Sang

Hver fik sin Lod i Fru Fortunas Pose,
Hver sin Couleur af Skjæbnens Ledebaand:
En, røde Haar og Læber Hig en Rose,
En, brede Skuldre til en lille Haand;
En fik Adoni's Skjønhed, men til Skose
Gav ham Naturen kun en fattig Aand.
En fik sit Hoved fuldt, men tomme Lommer,
En, Lommen fuld, men Ho'det huult som Trommer.

Hver fik sin Deel, sin Kummer og sin Lyst,
Sit Haab, sin Stræben, og sin egen Villie,
Storm, Stilhed, Nat og Solskin i sit Bryst,
Og Banens eget Maal paa Livets Tilje;
En vælger sig en Rose, En en Lilie,
Jeg mener Lilievand - til Hjertets Trøst.
En gaaer sin egen Gang, han vælger Ingen,
Han elsker Rolighed, see det er Tingen.

Saa fik Enhver sit Eget - paa det Tørre?
Nei, nei, for fulde Seil vi Alle gaae!
Ens Kors blev mindre, og en Andens større,
Men Alles Skulder tungt det hviler paa.
Til os gaaer Sorgen gjennem mange Døre,
Mens een er lukket, tyve aabent staae;
Og er først alle lukt, er lukt vort Øie -
Da lad om døve Øren Sorger støie!

34

Og Alting vexler som det store Hav,
Og Alting ruller som de høie Bølger,
I Dag til Glæden, til den stille Grav
I Morgen Dig den lette Verden følger.
Og Alting kommer, svinder og sig dølger,
Og Alting spirer, modnes, falder af;
Og alt det Gamle sig paany forynger:
Det Tunge hæves, og det Lette tynger.

Men af det Flygtige hvad flygter snart,
Og af det Vexlende hvad vexler tiest?
Hvad af det Tomme er aldeles bart,
Og af det Løse, Lette, Aabne, viest?
Hvad af det Frieste er allerfriest,

Og neppe født, begravet i en Fart?
Hvad er som Kuglen vel det evig rullende,
Det Alt bevirkende, skjøndt Intet skullende?

O Mode! Dig det er, Du Lunets Barn,
Født i Paris og i vor egen Hjerne;
Du, snart en løs og overgiven Terne,
Snart Philosoph, snart Helt, snart Guld, snart Skarn.
Du, som de unge Hjerter fængsler gjerne,
Og lokker gamle Folk i dine Garn,
Som mænger Alt tilsammen paa vor Klode:
Det Onde, Stygge, Skjønne og det Gode.

Som trolig al vor Daarskab her forvalter,
Som aagrer med vor Sjæls Eenfoldighed,
Som hænger om vor Skulder Glædens Pjalter,
Og dækker med et Smiil hvad Hjertet leed.
Dig er det, som vi sætte paa vort Alter,
For hvem tilbedende vi falde ned,
For hvem det stolte Hoved dybt vi bøie,
Hvem stedse lydige vi stedse føie.

35

Ja Mode, letbevingede Gudinde,
I alle Regnbu'farver hyllet ind,
Uimodstaaelig for hver en Qvinde,
Og Herskerinde over Mandens Sind,
Du evig flagrende, skjøndt altid blinde,
Dig følger Choret som gjør Støv og Vind:
Foran og bag, ved Siden, rundt omkring fly'er
En Dandy, Stutzer, Petitmaitre, Springfyr.

Og i en Uniform, saa stram og vakker,
Du hyller Skaren, som Du har i Sold:
Snart blotter deres Podex Du med Jakker,
Snart dækker Du den til med lange Frakker,
Og gjør paa Skuldre, Bryst og Taille Vold.
Snart lægger deres Buxer Du i Fold,
Snart Du til Benet dem naturlig strammer,
Og viser os Figuras hele Jammer.

Og dine Døttre, dette hulde Chor
Af snørte Gratier, som vi admirere
Naar de saa himmelsk yndigt coqvettere,
Dem pryder Du med Blomster og med Flor,
Med Baand og Perler, Mol og Tyl og Mohr,
Med Lokker, Vifter og med meget Mere.
Du viser os det halve Been af Psychen,
Det hele Bryst, den tredie Deel af Ryggen.

Men ei alene blot i det Formale
Du aabenbaret har din stærke Magt,
Din Kraft har gjennemtrængt det Ideale,
Hvori Du træder frem i Tankens Dragt.
Din Røst man hører i de Lærdes Tale,
I Digternes den billedrige Pragt.
Du kræver Troskabseed af Efteraberne
Ei blot i Liden-, men i Videnskaberne.

36

Naar Du vil hæve, hvad kan saa os fælde,
Naar Du vil atter styrte, hvo kan staae?
Hvem Du tilsmiler - saa vil man fortælle -
Kan Damers Gunst og Ærens Spidse naae.
Ja, dine Ord os som Ducater gjelde,

Som ægte Viisdom de i Verden gaae.
Du dreier Dig - og Alt med Dig sig dreier,
Du bukker - Alting bukker sig og neier;

Du leer, og nu er Alting lutter Løier,
Du rynker Panden, Alt er Suk og Vee.
Din Mave daarlig er, Du slet fordøier,
Og flux faaer nu *beau monde* Diarrhee.
Du bliver karsk, og Maden Dig fornøier,
Strax brøler hele Verden: Fricassee,
Steg, Kage, Kreme, Foreller og Sardeller,
Rødviin, Champagne, Xeres, Muskateller!

Du ynder Vaudeviller - Vaudeviller!
Nu skriger Choret med en Stentors Røst:
Du vil at man paa Scenen tragisk spiller,
Og Dramer og Tragedier er din Høst.
Du ynder unge Damer i Tistiller,
La Somnambule sig viser til din Trøst.
Du elsker nu det Dybe, nu det Rørende -
Og strax Enhver er ædel og godgjørende.

Ja, Livets store Hjul, Du Altformaaende,
Modtag i denne Sang og min Tribut,
Du Intet givende, men Alting faaende,
Hvis Scepter tidt er vexlet, aldrig brudt.
Var Du forbi, var denne Jord caput,
Men evig faldende, Du dog er staaende;
Det er min Trøst. Dit Smiil jeg nu benytter,
Og Scenen til *Dione* atter flytter.

37

Dione kom i Mode, og naturlig
Blev hun nu Dagens Dronning, Alles Smag,
Var den end ellers nok saa skarp og suurlig,
Fandt i den søde Skabning dog Behag.
Hun Solen blev - Sol tages her figurlig -
For Herrers Blik, og Maal for Damers Nag,
Og Hjerters Drøm - for Hjerter, som ei drømme,
Blev hun en Næste meer til at bedømme.

Hvergang hun viste sig paa Scenens Bræt
- Saavidt jeg veed, det eengang var om Ugen -
Var Publicum paa Dandsen reent forslugen,
Og brød sig Halsen fast for en Billet.
Man glemte Pligter, Kone, Børn og Bugen,
Og aanded' kun i hende, som saa let,
Saa himmelsk yndig Fod til Jorden sætter
I *Pas de deux*, i Solo og Balletter.

Saasnart hun træder ind, Alverden klapper,
Et tusinddobbelt Brava brøler man
Hvergang hun Afsked tager - stærk og tapper
Man bruger Munden, meest dog sine Lapper,
Og taber, hvad man ei har, sin Forstand.
Ja Rygtet siger, hvis man stole kan
Paa Rygtet, som et Factum tidt forvansker:
Hver Aften sprang af Klap et hundred' Handsker.

Var det det dunkle Haar, det klare Blik,
Var det den fine Skabnings Ungdomsynde,
Var det den lille Fod, som neppe gik
Før svævende den Flugten vil begynde;
Var det det høie Bryst, den smalle, tynde,
Moderne Taille man at skue fik,
Der fængsled' Alles Hjerter, Alles Blikke? -

Jeg troer det vel, men vist jeg veed det ikke.

38

Var det den skjønne Dands, som her hun stilled'
Med Terpsichores egen Lethed frem,
Var det det Tunge, som hun smukt tilhylled'
Med Yndighedens Slør, der fængsled' dem?
Var det vel Aanden, som i Formen trylled'
Med Skjønheds fine Sprog fra Gratiers Hjem?
Kort: var det Kunst, der lænked' Alles Blikke? -
Ja, siger Publicum - jeg troer det ikke.

Thi ei behøver man en Oldings Aar,
For grant at see at Aanden sjelden fængsler;
At kun om Formen, som en Dør om Hængsler,
Den hele Verden let og smidig gaaer:
Vel Øiets Taarer, ikke Hjertets Længsler,
Vel Smilet, men ei Glæden man forstaaer;
Vel Haandtryk, men ei Venskab; Elskov ikke,
Men Kyssen vel, og Klap og kjælne Blikke.

Men Aanden ene kun af Aanden fattes,
Af Hjerte Hjertet, Længsel kun af Savn,
Og Svaghed kun af Styrke, som kan måttes,
Og Reenhed slumrer kun i Reenheds Favn.
Til Maal for Amor ene Psyche sattes,
Og Psyche blusser kun ved Amors Navn,
Og ene Kunstneren for Lyset henter
Det gyldne Slør af Skjønheds Elementer.

Dog, hvad end Grunden var, *Dione* blev,
Af Moden baaret, Publicums Gudinde;
Vers i Avisen man til hende skrev,
For hendes Gunst poetice at vinde.
Man kaldte hende Verdens første Qvinde,
(Hvorved man *Eva* reent af Pinden rev),
Og Venus mellem Nattens gyldne Stjerner,
Og Stabscap'tain i Gratiernes Caserner.

39

Men mindre kløgtige og skjønne Ho'der
Skrev Prosabreve fyldt' med Elskovssnak;
Og Musici gav hendes Roes paa Noder,
Og Svirebrødre hendes Sundhed drak.
Den store Verden, Høiheds lille Broder,
Paa Kroppen sin brodeerte Kjole trak,
Og kjørte, for dog og at finde paa Lidt,
Til hendes Dør med Kort, *pour faire visite*.

Nu Gaden, hvor den unge Dame boede,
Blev daglig meer besøgt, og hendes Huus,
Naar man den Skjønne i sit Vindue troede,
Blev Maalet for *beau mondes* Elskovsruus.
Man vaded' over Snavs og gjennem Gruus,
Og ømt og smægtende derop man gloede,
Og fik man blot at see den lille Finger,
Saa fik strax Haab og Suk og Hjerte Vinger.

Her tabte Officerer Sind og Sands,
Jurister, Theologer, Mediciner
Studeerte her Examens Discipliner
I hendes Øines straalerige Glands.
Her Adlen reed forbi med stolte Miner,
Og spored' Skimlen til Paradedands -
Ja Hoben saae man Dag fra Dag at voxe

Med Præster, Professorer, Orthodoxe.

Og selv det smukke Kjøn lod sig forsone,
Og fandt den yndige *Dione* skjøn;
Og mangen gammel, gudelig Matrone
Slog meer ei Kors, naar Lapsen, hendes Søn,
Sig ønsked' høit *Dione* til sin Kone,
Og piaged' hende idelig med Bøn:
Engang at invitere dog den Hulde
Paa Smørrebrød og Punsch og Søster *Julle*.

40

Thi just i samme Dage blev det Skik
Dione ved sin Aftenkreds at see.
Snart inviteertes hun til Soirée,
Snart paa et simpelt, huusligt Pikkenik.
Snart paa poetisk, ægte Kongothee,
Paa Vers, som dem af Scriblernes Fabrik,
Paa Kringler, bagt' i Kongens Bagerie,
Paa vandet Snak og vandet Poesie.

Men sjelden ta'er den Skjønne derimod,
Thi ei for Verdens Larm slaaer hendes Hjerte;
Og midt i Glæden jager tidt en Smerte
Fra Kinden bort de fine Rosers Blod;
Thi dybt i Brystet hefter Alvors Rod,
Der hang om Øiets straalerige Kjerte
Et Slør af Veemod tidt, af Drømmerie,
Som Glædens lette Aander fløi forbi.

Og hendes Sjæl, liig Speilets blanke Plade,
Hvert Indtryks Billede at tolke veed,
Naar klare Tanker, funklende og glade,
Som gyldne Aander stige op og ned;
Men tidt formørked Taage denne Flade,
Og Alt som Skygger da forbi den gled,
Fordunklet var alt Gammelt da og Nyt -
Saa skiftende, saa svagt er vort Gemyt!

Og som Gemyttet vexler Alt; hvad før
I Blomster stod, er nu kun Støv og Aske;
Een Tanke stiger frem, en anden døer,
Mens friske Minder ud de gamle vaske.
Og Skjemt og Alvor er Fortunas Maske,
Liig Menneskets det flygtige Humør,
Der driver underfuldt sit Spil forinden,
Saa kjekt som Lynet - og saa let som Vinden.

41

Hvorfra det kommer, hvor det farer hen,
Hvad Gave paa sin lette Flugt det bringer -
Hvo fatter dette? hvilken Aand erkjender
I Sjælens Spil den første Grund igjen?
Hvo gjetted' Grunden, og begriber den?
Som Skibets Fart, hvis Gang hver Luftning vender,
Saa Sjælens Liv med Villiens svage Roer:
Vi drives, skjøndt vi stolt at seile troer.

Men Høiheds Billede som intet Andet,
Dit Tryllenavn, o Frihed, fængsler let;
Du, som os slynger i et dunkelt Næt,
Af Hændelse og evigt Forsyn dannet:
Du, som din Haand i hver en Drift har blandet,
Hvis frie Spil vor Anger har begrædt -
Samvittighedens Træl, skjøndt Sjælens Styrke,

Din Skygge, dit Begreb kun her vi dyrke.

Thi selv, Du altid ubegribelige,
Liig Lyset vandrer Aandens Blik forbi;
Om Du er Sandhed eller Phantasie,
Tør ei den dødelige Læbe sige.
Kun det vi veed: naar dine Straaler vige,
Som Slaver her i Mørket vandre vi:
Vort Lys er kun din Glands, vor Kraft din Lue -
Men bort fra Dig - til Hverdagslivets Skue!

Det Aften er, og hos Grev *Firlefanz*
Et Selskab samler sig af første Skuffe:
Af Fruer, Frøkner sees en yndig Krands,
Og megen Venlighed *a la* Tartuffe.
Hver Herrekjole har den ægte Glands,
Hvert Dameærme det moderne Puffe;
Hver Fod er silkeklædt, hver Vifte luftende,
Hver Taille stram og snørt, hvert Hoved duftende.

42

Man sanker sig om Bordet, Theemaskinen
Hvert Hjerte vinder med sin Melodie,
Og lystig brænder Ilden i Kaminen,
Og aabner Sjælene for Sympathie.
De unge Damer glemme Hovedpinen,
De unge Herrers Aand er frank og fri:
Man hvisker, snakker, leer, dog Alt med Maade,
Man knækker nu en Nødd og nu en Gaade.

Og fra sin Divan Fruen Alt behersker,
Som klogest General hun styrer Alt;
Hun krydrer Spøgen naar den altfor fersk er,
Og vækker Geisten, som i Stave faldt.
Ei binder til hun Oxens Mund, der tærsker,
Nei Høsten sanker hun af Attisk Salt,
Og lokker frem hvert Hoveds skjulte Kraft
Med Skjemt og Spørgsmaal, Thee og Druesaft.

En Kop endnu min Herre? bedste Frue!
En lille Kop, ifald min Thee Dem smager.
De siger nei - nu vel, som De behager,
Jeg tør ei nøde i min egen Stue.
Men *apropos*, hvad Nyt i denne Uge? -
Smag, kjære Frøken, dog paa disse Kager -
Hvad i Theatret? hvad i Politiken? -
Tag denne Viin, Baron, - jo, De maa drikk' en!

Thi vel at styrke Dem, De kan behøve,
Da snart et Under De vil faae at see.
Ei Overraskelsen jeg tør berøve
Den hele Kreds, og derfor maa jeg be'e
At De ei spørger; - nok, det vil bedøve,
Fortrylle, ja bedaare Dem maaskee -
Styrk derfor Deres Hjerte, kjære *Maries*,
Dig gjelder Raadet ogsaa, Fætter *Charles*.

43

Her i Parenthesis et lille Ord
Om disse Herrer. *Charles*, kjære Læser,
Er Stykkets Helt; hans Stand paa denne Jord
Er Greve; hans Talent er Fløiteblæser,
Skjøndt rigtignok hans Fløites Tone hvæser,
Og hans Metier er Diplomat i Nord
Hans Øines Farve ligner Himlens Blaanen,

Hans Haar er guult, hans Grevskab er i Maanen.

Sit Vaaben bærer han paa venstre Haanden,
Hans Vext er rank, hans Ansigt fiint og smukt.
Saa ganske lens er han just ei i Aanden,
Skjøndt han al Verdens Viisdom ei har slugt.
Tidt bringer *jus naturæ* ham i Vaanden,
Og aldrig fik med Folkeret han Bugt;
Forresten er hans Hjerte fuldt af Følelse,
Hans Lunge lidt genegen til Forkjølelse.

Om Baron *Maries*, som i min Fortælling
Har Skurkens Rolle, kun en Linie her:
Hans Hjerte var fordærvet af hans Kjælling,
Thi, mellem os, hans Kjælling var en M -
løvrigt var han hadet af Enhver,
Thi bag hans Hjerne flød Satirens Vælling,
Men Pligtens jævne Grød han agted' ei,
Han gik, som Mange gaae, den brede Vei.

Hans Blik var spotsk, hans Knebelsbart var snurret,
Paa høire Kind han bar et vældigt Ar;
Hans Haar var stridt og kort og sort og purret,
Og Ansigtsfarven bruun som en Cigar.
Paa Støvlen hang en Spore, som Husar
Han bar en Dyrendal ved Hoften surret;
Men ei i Aften - nei, thi Kors bevare's!
Her skulde tales fiint, og ei husares.

44

Parenthesis claudatur - til vor Frue!
Jeg mener *la Comtesse* de *Firlefanz*.
Hun vender sig saa mild nu som en Due
Til Aft'nens unge Digter, Digter *Hans*:
Min unge Ven! spænd nu Apollos Bue,
Og ræk os Blomster nu af Musers Krands,
Den frygtelige Stump af Der' Tragedie,
Hvor tvende Piger myrde vil en tredie.

Herr *Hans* han smiler, bukker sig og rømmer,
Og trækker Manuscriptet frem i Hast,
Og læser nu, som sig en Digter sømmer,
Med hævet Røst og stolten Øiekast.
Nu er han tordnende, og nu han øm er,
Nu taler han om Dyd, og nu om Last,
Nu han phantastisk sig i Drømme taber,
Nu seer han op - og hele Kredsen gaber.

Dog ved hans Blik forandrer sig hver Mine,
Hvert Øie funkler og hvert Træk er spændt;
Han rødmer, thi man hvisker: Død og Pine!
At han just saae omkring i det Moment.
Enhver forlegen er, selv Frøken *Fine*,
Som just for Frygtsomhed er ei bekjendt:
I Klemme sidder man til over Ørene -
Da, midt i Nøden, aabnes begge Dørene.

Og skjøn som Venus, eller som Aurora,
- Enhver kan vælge efter egen Sands -
Saa mild som Sydens Nonne, der sit *ora*
Med Andagt læser til sin Rosenkrands,
Indtræder nu *Dione - sine mora*
Sig reiser Fru Grevinde *Firlefanz*.
Hun gaaer den hulde Gratie let imøde:
Enhver staaer op, og Alles Kinder gløde;

45

Thi let og svævende *Dione* neier,
Og kaster rundt sit yndefulde Smiil;
I det har Amor gjemt en Tryllepiil,
Der paa sin gyldne Spids hvert Hjerte veier -
Og hver en Dames Silkekjole sveier,
Og alle Herrer bukke sig med lil;
Men traurig pakker *Hans* Tragedien sammen,
Og griber sukkende til Hanekammen.

Dione træder frem, ført af Grevinden,
Og tager rødmende ved Bordet Plads;
Som *vis a vis* sig sætter Junker *Mads*,
Og gloer som bedste Ko paa Dandserinden.
Og mangen Dame støtter Haand til Kinden,
Og imiterer ham med Blik og Glas;
Nu lægger Frøken *Fine* sin Lorgnette,
Og hvisker til Grev *Charles*: en Coqvette!

Det naaer *Diones* Øre, Blodet viger
Med Lynets Hurtighed fra hendes Kind,
Og Hig urolig Bølge Barmen stiger,
Mens Taaren lister sig i Øiet ind
Hun seer paa *Charles*, dette Blik ham siger
Hvad nys en Stemme sagde i hans Sind -
Og Frøknen, som just hvisker: naa! saae Magen vi!
Han svarer kold og rolig blot: Was sagen Sie?

Men Øieblikket klogt benytter han,
Og converser er nu galant *Dione*:
Imellem Spøg og Alvor er hans Tone,
Hvert Udtryk fiint, som hos en Verdensmand.
Hun svarer let og yndigt med Forstand,
Og Alles Jalousie la'er sig forsone;
Thi snildt *Dione* lokker ind i Talen
Den hele Kreds, fra Ho'det indtil Halen.

46

Og Alt er Raaben, Lystighed og Gjekken,
Kun Baron *Maries* ei, der sidder taus,
Saa elskovsfuld som Katten udi Sækken
Imellem Dandserinden og Grev *Claus*.
Hans Hjerte kurrer som en Fugl bag Hækken,
Og da hans Sindelag som sagt er snavs,
Saa vover han at handle her paa Moden,
At træde vor Heltinde ømt paa Foden.

Men Skjæbnens Indfald, som jo Alt beskikke,
La'er paa Grevindens Fod ham sætte sin,
Og med et tvunget Skrig og sagte Hviin
Hun farer op med Lyn i sine Blikke.
Mig var det ei - mig var det sand'lig ikke,
Forsikkrer nu Enhver med dæmpet Griin -
Men Fruens Liigtorn taaler ikke mere,
Thi foreslaaer hun nu at musicere.

Og det var vel betænkt af Fru Grevinden;
Thi hvad er mægtigt dog som Melodie,
Der, gjemt i Toner, farer os forbi,
Og ender susende som Aftenvinden;
Da vaagner hver en Følelse forinden,
Og former sig til yndig Phantasie,
Da røres alle Strenge, Lyst og Smerte,
Og hvert et Savn faaer Stemme bag vort Hjerte.

Bevidstløs drømme vi, og disse Drømme
Til Livet vaagne gjennem lette Haab,
Der, viet ind som Børn af Længsels Daab,
Hen over Toners friske Bølger svømme;
Af dem fremstige Tanker, klare, ømme,
Og dæmpe vuggende hver Smertes Raab,
Og kalde frem, naar hver en Klage tier,
Af Sjælens Dybde Hjertets Melodier.

47

O Melodie! o Toners rige Hav!
O Sjælens Harpe! som en Aand bevæger,
Hvis lette Aande hver en Kummer læger,
Der vaktes ved din Veemod af sin Grav:
Du friske Væld af Harmoniens Bæger,
Som Himlen i sin Kjærlighed os gav,
Du styrter ned i evig fulde Bølger,
Som Tanken standser og som Taaren følger.

Dog til min Text igjen! - Med Larm og Bulder
Et Fortepiano af det bedste Slags
Fra Stuen frem i Salen nu man ruller,
Og bringer Noder, Lys og Lysesax;
Og Frøken *Emma*, med den hvide Skulder,
Sig foran Fortepianoet sætter strax,
Og en Sonat med Anstand og med Værdighed
Hun spiller smagfuldt nu med megen Færdighed

Hvor ile de Smaafmgre dog, mens Armen
Med Lynets Hurtighed bevæger sig;
Ved hvert et Løb sig hæver yndigt Barmen,
Og aabner Alles Blik et Himmerig.
Nu ender hun den tonefulde Krig
Med svære Dobbeltløb og mægtig Larmen -
Hver priser hende, dog, hun sukker smægtende:
Det var *Rosini* - Ingen er benægtende.

Paa Alles Bøn *Dione* nu skal synge,
Hun gjør det nødigt, men hun gjør det dog;
Og Alle stille sig omkring i Klynge,
Og *Charles*, halv i Drømme, staaer der og.
Ved ham staaer Junker *Mads*, det sælle Skrog,
Samt *Claus* og *Marks*, der paa Ryggen slynge
De lange Arme for at faae Balance.
Dione synger følgende Romance:

48

Ved den dunkle Brønd, i Skovens Stille,
Sad med saaret Bryst en Riddersvend;
Hesten græssed mellem Urter vilde,
Skjold og Sværd laae ved den dybe Kilde,
Selv han tankefuld saae ned i den.
Og han tænker paa,
Om han meer skal naae
Hjem og Brud og Fædreland igjen.

Da, mens Sukket let hans Tanke følger,
Aabner susende sig Vovens Rand,
Og en Qvinde, der sig halv fordølger,
Halv sig hæver i de dunkle Bølger,
Deilig, underfuld, han skue kan;
Under Lokkers Krands
Klare Øines Glands
Smiler til ham fra det dybe Vand

Og hun taler, mens et gyldent Bæger
Høit hun hæver i sin hvide Haand:
Denne Trylledrik din Vunde læger,
Ikkun denne Saft dit Hjerte qvæger,
Ikkun denne Kraft gjør fri din Aand.
Fra det stille Land
Dette Kildevand
Risled' gjennem Jordens Klædebon.

Naar min gyldne Skaal din Mund berører,
Falder paa dit Øie sødest Blund;
Til det fjerne Hjem en Drøm Dig fører,
Gamle Toner underfuldt Du hører
Klinge sødeligt den samme Stund;
Hvad der svandt, forgik,
Samme Øieblik
Finder Du paa dette Bægers Bund!

49

Og af Længsel gløder høit hans Kinder,
Og i Haabet sødt hans Læbe leer,
Frem han bøier sig hvor Vandet rinder:
Dybt og dybere nu Synet svinder,
Fjern og fjernere han Skaalen seer.
Dog, han greb den alt -
Da fra Bredden faldt
Han i Dybet - aldrig saaes han meer. -

Her Romancen ender, men Dione
Dynges til af Roes og Smigrerie:
Hvilken simpel, yndig Melodie!
Hvilket Udtryk! ja - og hvilken Tone!
Den jeg lære maa min lille Kone!
Den til Guitar sammen synge vi!
Den maa sættes ud til fuldt Orchester! -
Saa gaaer Munden paa de rørte Gjæster.

Meest af Alle dog Grev Charles brændte,
Og hans Øie lynte glad og stolt;
Han som Kjender hendes Noder vendte,
Hendes Handsker han ved Spillet holdt.
Hjertet i ham fløi som Amors Bold,
Og hvert Øiekast hun mildt ham sendte,
Enten nu med Forsæt eller ikke -
Fanged' ham med elskovsfulde Blikke.

Cavaliér' *servente* let han spiller,
Fuld af Gratie nu bag hendes Stol.
Kun for hende han i Aften til er,
Hun, hans Hjertes straalerige Sol,
Hun, hans Tankers tryllende Idol -
Og, skjøndt om hans Øre bittre Piller,
Spidse Ord fra alle Kanter gaae,
Hørte han dem ei, kun Eet han saae.

50

Alt i dette Ene dog sig gjemte:
Dette Ansigts fine Farvepragt,
Dette Blik, som sødt til Veemod stemte,
Disse Læbers tryllerige Magt,
Dette Haar i dunkle Lokker lagt,
Dette Bryst, som Bæltet neppe tæmte,
Denne rene Stemmes Tryllerie -
Kort: den hele Skabnings Poesie.

Og Dione - vi skal jeg det nægte,
Lukte ei sit Øre for hans Ord
Imod Smiger vel en Sjæl kan fegte,
Ak, men Hjertets Sprog, hvis Glands er ægte,
Har en Talsmand som i Hjertet boer.
Fra en Spire det med Vælde groer
Til et herligt Træ med Løv og Skygger -
Deri Haabets lette Sangfugl bygger! -

Her et Tæppe nu for Soiréen
Med Forlov jeg hurtig synke la'er;
Thi hvad meer man fik end Kongotheen,
Derpaa har min Musa intet Svar.
Ingen Køkkenseddel seet jeg har,
Ingen Potte sondred' jeg med Skeen;
Dog trakteerte vel de søde Dukker man
her, som andetsteds, med Slik og Sukkervand.

Men Grev Charles, som i Hat og Kappe
Ud af Døren iler, følge vi,
Ned han styrter af den brede Trappe
Herrer, Damer stormende forbi.
Kinden brænder, sig hans Fødder rappe
Som en Tyvs, der sees ved Tyverie,
Som om Flammen brændte ham i Hælen -
Dog, den var ei der - den var i Sjælen!

51

Først i Luften samler han sin Tanke,
Og hans Øie søger Stjerners Hær;
Himlen synes han sig mere nær,
Sprængt hver Lænke med hver jordisk Skranke.
Stillere han føler Hjertet banke,
Mens hans Blik med Veemod læser der:
Hendes Navn, som Himmelbuen værner,
I den gyldne Krands af Nattens Stjerner.

Og han iler hen, hvor Havet slynger
Ømt sit Bælte omkring Landets Bryst;
Der hans Hjerte sig paa Voven gynger,
Sødt om hende hver en Bølge synger
Med sin rullende og lette Røst.
Stille Fred og paradisisk Lyst
Strømmer med hans Blod til alle Aarer,
Og hans Blik fordunkles let af Taarer.

Hvo har Navn for hvad han nu fornemmer?
Drøm det er, som Haabet farver rød,
Chor det er af tusind rene Stemmer,
Som i Dybet af hans Hjerte lød;
Salighed, som gjennem Graven brød,
Glands og Herlighed, som Himlen gjemmer
Til den unge Aand, der, løst fra Sorgen,
Gjennem Døden gaaer til Livets Morgen.

Paradiis! o tabte Paradiis!
Som den atterfødte Aand skal finde.
Perlekrands af hvert et yndigt Minde,
Hymne fuld af unge Sjæles Priis;
Lyst, som fødes af et stort Forliis,
Lys, hvis Glands fordunkles ingensinde,
Hav af alle Toners Melodie,
Gjemt for Aanden - denne Aand har vi!

52

Er det et Gjenskin vel af denne Glands,
Som her i Ungdoms fagre Dage fødes?
Naar Bryst med Bryst, og Mund med Munden mødes,
Mens Tanken flyver bort i Haabets Dands;
Naar yndig Glæde, ak som her forbrødes,
Af Hjertets Drømme fletter Elskovs Krands,
Naar Kjær ligheden aabner sine Arme,
De milde, bløde, trøsterige, varme.

O Kjærlighed! Du Ord, som rummer Alt,
Ja Tiden selv, den flygtige, den lange;
Du, som i eet Moment ta'er os til Fange,
I dine Lænker først til Frihed kaldt';
Du Try Herske af Aand og af Gestalt,
Selv Paradiis og Paradisets Slange,
Du, Livets Moder, Evas Fristerinde,
Du, meer end Halvpart af hver jordisk Qvinde -

Hvor vexlende er ei dit Klædebon,
Hvor mildt dit Blik, hvori sig Taarer blande,
Hvor blød og fim din silkebløde Haand,
Hvor reen og straalende din høie Pande.
Og dog, hvor løst dit Bælte, uden Baand
Din Klædning er, og alle Tunger sande:
At Glæden ved dit Bryst er kun Hig Synet
Af lette Stjerneskud - kun Glimt af Lynet.

Din Favn vi søge, skjøndt i den vi trættes,
Din Frugt vi gribe med vor hele Kraft,
Dog neppe brudt den er, før strax vi mættes,
Og Tomhed bli'er af Alt hvad vi har havt.
Skjøndt Livets Kilde, strømmer Livets Saft
Ei fra dit Bæger - ingen Byrde lettes
I dine Arme - ingen Kræfter næres:
Du døer tilsidst, skjøndt evig Du begjæres.

O Gaade! og dog meer en Gaade ei,
End vi, vort Maal, vor Stræben og vor Tragten,
End hver en Straale af vor Aands Betragten,
End hvert et Fnug og Sandkorn paa vor Vei;
End Haab, Erindring, Tvivlen og Foragten,
End Sandheds Ja til hvert et Løgnens Nei;
Ei meer en Gaade kort, end Livets Gaade,
End Mennesket, hvis Tanke vil den raade.

Til Eet han samle vil de tusind Ender
Af Tingene, som spredt' i Verden staae.
I denne Knude Alting han erkjender,
Til den med uvis Grubien han sig vender,
For i sit Brændpunkt Straalen at forstaae.
Han gribe vil hvad ei hans Haand kan naae,
Han Skriften læse vil, som ei han fatter -
Hans Stræben bringer Vanvid eller Latter.

Hvad bli'er for os? kun dette, den Erkjendelse,
At vi af Alt dog Intet her forstaaer.
Ei Livet, Døden, ei vor egen Sendelse,
Ei hvorfor Alting skabes og forgaaer.
Ei disse Spørgsmaal: hvi? og hvad? og naar?
Ei Forsyn, Verden, Evighed og Hændelse;
Ei Aand og Form, ei Rummet eller Tiden -
See, det er Summen af vor hele Viden! -

Nu Scenen vexler, Vint'ren er forbi,
Og imod Enden lakker det med Vaaren;

Den høie Piil af Bladet ryster Taaren,
Og gynger sig i Luften frank og fri.
I Skoven fløiter Fuglen sit Pipi,
Og hver en Blomst, som Floras Barm har baaren,
Oplukker nu sin Kalk, og drager nær
Luft, Lys og Varme, Glands og Farveskjær.

54

Og Myggeflokken let i Luften summer,
Og Solens Pile Jordens Hjerte naae,
Og Alting vaagner af den lange Slummer,
Og Kraft og Farve alle Urter faae.
Og mere dunkelblaa nu Bølgen skummer,
Og mere reent er Luftens friske Blaa,
Og i sin Fylde al Naturen skjælver,
Mens høiere sig Himmelbuen hvælver.

Kort sagt, det tegner til en herlig Sommer,
En af de saare sjeldne her til Lands,
Hvor Taagen hænger sig om Solens Glands,
Mens Boreas i Luften evig trommer.
Hvor lunefuld, som Pigers Sind og Sands,
Fra alle fire Hjørner Vinden kommer,
Hvor Himlen Nat og Dag i Ho'det regner,
Hvor Som'ren kjendes kun af Vand og Fregner.

Men ud fra Byen nu Alverden flytter
At prøve Livet i den friske Luft,
At nyde med sin Næse Blomsters Duft,
Mens sødt til Fugleqvidder Øret lytter;
At styrke ved Betragtning sin Fornuft,
At adle Hjertet i de simple Hytter,
Og, mens man har det Nyttige for Øie,
Tillige alle Sandser at fornøie.

Dione flytted' med, og nogle Mile
Fra Byen, ved en deilig Søe, hun fik
En yndig Villa, kaldet *Sommerhvile*,
Hvor lige op til Muren Vandet gik.
Naar op fra det sig hæved' hendes Blik,
En Bøgeskov det mødte. Ranke Pile
Omkrandste Vandet, og en Have laae
Om Huset rundt og langs med Søens Blaa.

55

I dette Paradiis den Skjønne drager,
Kun i sin Piges Følgeskab, nu ind;
Og bringer der i Orden sine Sager,
Og arrangerer Alt med smagfuldt Sind
Sit Sovekammer hun mod Østen tager,
Men imod Vest, hvor Solen smiler ind
Før den bag fjerne Skov sin Hvile søger,
Var hendes Cabinet og hendes Bøger.

I Mørket ei *Dione* havde famlet,
I disse Bøger jeg Beviset har;
Med udsøgt Smag var Bibliotheket samlet,
Af Aands og Hjerteføde fuldt det var:
Der fandtes *Gøthes Faust* og *Shakspeares Hamlet*,
Og *Byrons Manfred, Cain* og *Corsar*,
Og *Schiller*, som vor slappe Tid for stærk er,
Og *Oehlenschlægers* rige Ungdomsværker.

Der fandtes og en Hær af Andagtsskrifter,
Opdagelser af store Physici,

Fortællinger om krigerske Bedrifter,
Satirer, hvis Forfatter troer jeg *Swift* er,
Samt Bidrag til den simple Phil'sophie.
Men først og sidst dog hines Poesie,
Hvem Muserne til Verdens Glæde fødte:
De tre Heroer: *Shakspeare, Byron, Gøthe*.

Imellem begge Cabinetter, Salen,
(Hvis Høide var omtrent halvsjette Alen)
Med decoreerte Vægge yndig laae.
Fra den man til Altanen kunde gaae,
Der over Vandet hang, hvorfra Ovalen
Af den med Skov bekrandste Søe man saae.
Hvorfra om Dagen man saae Havets Fjerne,
I Søens Speil om Aft'nen Himlens Stjerne.

56

Her stod *Diones* Harpe, som hun slog
Med Mesterhaand hver Aften; her hun hviilte,
Naar Lunas Straaler gjennem Skoven smiilte
Og gyldne Skyer over Himlen jog.
Her sine bedste Minder frem hun tog;
Men selve Dagen bort ved Arbeid iilte,
Ved Broderie og Tegnen og Studeren,
Ved Øvelser i Dands og ved Spadseren.

Saa fløi som Pilen Tiden - fjorten Dage
Var alt henrundne nu som eet Minut;
Kun Fred omgav *Dione*, ingen Klage
Formørked' Øiet paa den kjære Glut.
Dog, det var Havblik, Stormen er tilbage,
Den kommer snart, dog før den er frembrudt,
Den vugger hendes Sjæl med yndig Mumlen,
Liig Bækkens Bølge - derpaa kommer Humlen!

En Aftentime, just som Dagen hælder,
Da hun bestilte just, jeg veed ei hvad,
Gaaer Døren op, en Tjener selv sig mælder,
Og førend om Tilladelse han bad,
Han iilsom og med hurtig Røst fortæller
At nogle Skridt herfra hans Herre sad
Med Panden blodig og med Blod paa Vesten,
Da han paa Veien styrtet var med Hesten.

Dione springer op, og hurtig kaster
Hun Shawlet om sin Hals, og uden Hat,
Af Tjeneren og Pigen fulgt, hun haster
Af Haven ud og gjennem Busk og Krat;
Hun standser ei, den lette Fod ei raster,
Og næsten aandeløs og angst og mat
Hun Stedet naaer, hvor hun i Græsset finder
Besvimet og med marmorhvide Kinder

57

Grev *Charles* - og den dugbelagte Jord
Sit høie Græs omkring hans Hoved slynger.
Hans lukte Blik Bevidstløsheden tynger,
Og dybt i Panden sees et blodigt Spor.
Ved Siden, med den sprængte Sadelgjord,
Er Hesten henstrakt - høit i Luften synger
En eenlig Fugl - nu døer dens sidste Trille -
Knap *Charles* aander, Hesten stønner stille.

Saadan af Døden let berørt, hun finder
Det kjære Hoved som var ei forglemt;

Og halv til Veemod, halv til Smerte stemt,
Hun knæler ned ved ham - en Taare rinder,
Liig Bølgen hvori Bitterhed er gjemt,
Fra hendes Øie over *Charle's* Kinder.
Hun løfter ømt hans Hoved, dog hans Blikke
De hæves ei, og Læben aabnes ikke.

Imidlertid et Leie man bereder
Af Grene, som med Mos bedækkes blødt;
Paa det han lægges, og *Dione* beder
At vandre sagte, mens sit Schawl hun breder
Hen over ham, hvis Blod det farver rødt.
Selv bærer hun hans Hoved, ømt og sødt
Det hviler ubevidst i hendes Hænder,
Skjøndt varme Øiekast hun mildt det sender.

Man Huset naaer, og i *Diones* Seng
Den dyrebare Byrde ned man lægger;
Med lette Puder man ham let bedækker,
Mens efter Doktor flyver bort hans Dreng.
Men *Charles* drager Aanden tung og eng,
Den urofulde Hvisken ei ham vækker,
Og ei hans Sjæl, bevidstløs, kan fornemme
Den ømme Klage fra *Diones* Stemme.

58

Thi raadvild hun ved Leiet længe stod,
Men nu med *Eau de vie* hun ham bestænker;
Og Pigen, som af Skræk paa Huusraad tænker,
Paa Munden lægger Salt og Peberrod.
Da, Fangen liig, der bryder tunge Lænker,
Hans Bryst sig løfter, mens det dunkle Blod
Skød frem i Kinden; og hans Blik sig hæver -
Forundret det til hver en Gjenstand svæver.

Thi for hans Aand, som Alt i Drøm betragter,
Sig Alting former som et Tryllerie;
Han troer at Dødens Nat han vandred i,
At nys, til Livet kaldt af Lysets Magter,
Han Skyggerne saae svæve sig forbi;
Og, skjøndt med Taagens Slør hans Blik belagt er,
Saa skimter han i Lysets Morgenrøde
Den første Engel svæve sig imøde.

Han strækker Haanden mod *Diane* hen,
Dog magtesløs den synker ned paa Dækket;
Tilbage Ho'det falder, Sjælen, svækket,
I Drøm og Slummer vugges ind igjen.
Men tankefuld, bevæget og forskrækket
Dione ømt betragter nu sin Ven,
Og, mens i hendes Blik sig Taarer blande,
Hun stryger med sin lette Haand hans Pande.

Det var en farlig Stilling ei jeg nægter,
Her hørte Kulde, Aar og Fatning til;
Thi kun Medlidenhed er daarlig Vægter,
Hvor Hjertetyven Amor er paa Spil.
Naar først han stjaalet har, han sætter Ild,
Og hvis ei Luen strax man dæmpe mægter
Ved Hensyn, Klogskab, Hjertets Sammenklemmelse,
Da bli'er til Sorg og Qual hver sød Fornemmelse.

59

Thi Alt i Verden er fra først en Spire,
Hvori som Aander tusind Kræfter boe;

Som Toner vaagne de, og dandse fro
Ved Lystens lette Slag paa Hjertets Lire.
Af een Begjerlighed de skabe fire,
Af Fryd et Sorgens Næt de om os snoe;
Af Roes og Haab, af Elskov, Guld og Druer
De danne Lyset ei, men vilde Luer.

De smile ydmygt naar man dem foragter,
De sukke stille naar man dem forsmaaer,
De slumre roligt naar man dem betragter,
Men herske vældigt naar de Magten faaer.
De lænke Sjælen naar den meest forsagt er,
De fange Hjertet naar det kjærligst slaaer,
Og, medens Livets Gang de let forandre,
De fremad stormende paa Banen vandre. -

Men Lægen nu med Hen arriverer,
At tage vor Patient i dygtig Cuur.
Han føler Pulsen, tæller paa sit Uhr,
Mens Igler han og Suurdei ordinerer.
Han priser *Charle's* dygtige Natur,
Og smiler naar den Syge phantaserer,
Og søgende om Raad i sin *Sdentia*:
Han finder Ro, og Hvile, samt *Patientia*.

Og trende mindre Plastre og et stort,
Med Gummiolie og Basil'cumsalve
Paa alle Kanter dygtig oversmurt,
Han lægger paa ham, trøstende dem Alle.
Med Smiil han siger nu: nu er det gjort!
Bli'er værre han, saa lad De kun mig kalde.
Farvel! Farvel! jeg kan ei tøve mere;
En Practicus maa evig practicere!

60

Men ingen Søvn kom i *Diones* Øie,
Af gyldne Drømmes Syn dog ei forladt;
Skjøndt træt af Dagens urofulde Møie,
Hun vaaged' ved hans Seng den hele Nat;
Paa hvert et Aandedrag hun agter nøie,
Om mere stærkt det er, om mere mat;
Om ingen Smerte yttrer sig forinden,
Om ingen Farve viser sig paa Kinden.

Saa, Englen liig ved Graven, sidder hun,
Til Søvn og Træthed hende overmande,
Til Drømmens lette Billeder sig blande
Med hendes Tanker næste Morgenstund:
Da synker over Leiet hendes Pande,
Den bløde Pude kysser hendes Mund,
Og over Kind og Bryst og Arm sig lægge
De dunkelbrune Lokker, liig et Dække.

Hun slumrer; men den friske Morgen føder
I *Charles* Kraft og Liv - han vaagner let;
Han kaster Blikket rundt, og strax det møder
Et Hoved, hvilende paa Sengens Bræt.
Jo meer han seer, desmere Kinden gløder, -
Og da hans Øie nu, af Skuen træt,
Fortryllet og bedaaret halvt sig lukker,
Han længselsfuld af Hjertets Dybde sukker.

Men dette Suk *Diones* Øre naaer,
Den drømmefulde Sjæl det atter vækker:
Det dunkle Øie hun i Veiret slaaer,
Og yndig Purpur hendes Kind bedækker.

Ned synker Blikket, og med Haanden lægger
Tilbage over Skuld'ren hun sit Haar,
Og let de lette Fødder nu sig fjerne -
Saa flygter imod Morgen Nattens Stjerne.

61

Men ingen Slummer lægger meer sit Bind
Om *Charle's* Pande - drømmende han støtted'
Med Haanden tankefuld og taus sin Kind
Han sidder, som om Øret henrykt lytted'
Endnu til fjerne Toner - som benytted'
En mægtig Fee til Tryllerie hans Sind -
Saa sidder han - og hvad han nu betænker,
Det kjender Amor og de unge Enker.

Ja Drømmerie af Kjærlighed og Savn!
Som Sjælen i et Næt af Tanker hyller,
Som Hjertet med en mægtig Længsel fylder,
Og let os drager i hverandres Favn;
O Følelse! som vi vor Tilvær skylder, -
Hvo nævner Barnet ved sit rette Navn?
Blod, Sandser, Sympathie og Uundværlighed,
Composition af Længsel og Begjerlighed -

Dig takke vi for Ægteskab og Vugger,
For unge Sjæles gaadefulde Form,
For Hjertets Fred og Lidenskabers Storm,
For Livets Suurdei og for Livets Sukker.
Din Frugt hver Skabning paa sin Vandring plukker,
Thi Dig Naturen skrev som Alles Norm.
Om Alles Bryst Du yndig Armen slynger,
Du, Aandens Barn, som Livets Form forynger.

Du lokker os til Amors Lotteric,
For der at prøve Ægtestandens Lykke,
For med Gevinsten os et Huus at bygge
Med enten Himmel eller Helved i.
To Lodder bringes der - og vælge vi,
Beroer dog Træffet paa Fortunas Nykke:
Hvad begge gjemme vil jeg her fortælle,
Forresten kan det sees af hver Novelle.

62

Til Frokost Tvedragt giver os det første,
Til Middag daarlig Mad og aldrig Ro,
Til Aften Strid om hvo der er den største,
Skjøndt ofte man er smaae nok begge To.
Til Ryggen bringer det en dygtig Børste,
Til Vandring gjennem Livet snevre Skoe,
Til Hvile, for at Hjertet kan sig vende,
En Seng, som, gjort til To, har Plads til Trende.

Det andet lutter Harmonie os gi'er;
En trofast Skulder, som hver Byrde letter,
En Krands af Roser til vor Ungdoms Ziir,
Hvorom sig Eviggrønt som Ramme fletter;
En Aand, der efter Formen yndig bli'er,
Et Bryst, som ingen kjærlig Drøm forgjetter,
Et dobbelt Smiil og Suk i Fryd og Nød:
Eet Bord, een Seng, eet Maal i Liv og Død!

O Harmonie af tvende Sjæles Klang!
Disharmonie af tvende Sjæles Toner!
Spil, som i Livets underfulde Gang
Sig let fornyer i alle Verdens Zoner.

O Hurlumhei af Ægtemænd og Koner!
Af Folk, som gjør sig Veien let og trang,
Af Folk, som kun den stille Gangsti kjende,
Af gamle Piger og af Pebersvende!

Frit Valget er, men selv er ei vi fri,
Hvert Indtryk ta'er vort Hjerte i Forpagtning,
Nye Lidenskaber, gamle Minders Slagtning
Og Hængen op i Røg, tilstede vi.
Meest staaer den hulde Letsind dog os bi,
Og fremfor Alting Hensyn og Betragtning
Til hvad man drikker, og til hvad man æder,
Til Huus og Hjem, til Guld og Rang og Hæder.

63

Er da den evigunge Amor død?
Der eengang sine gyldne Pile sendte
Fra Himlens Hvælving overjordens Skjød
Til unge Hjerter, som for ham kun brændte.
Er Luen slukket? den, som Faklen tændte
For tusind Slægter gjennem Liv og Død
Brast Amors Bue? da den fik en Tøile
I Rigmands Guld, i Kammerherrens Nøgle.

Da Handelsvare Hjertets Rigdom blev,
Og Skjønhed kun et Fond, hvoraf man henter
Sig Ægteskabets Capital og Renter
Ved Mellemkomst af Kys og Kongebrev;
O Kjærlighed som aagrer med Procenter!
Gjør Skjøgen værre, der sin Gunst forskrev?
Nei, Klogskab vaager kun, men Amor sover.
O Skuespil, at lee og græde over!

Hist knæler en forelsket Ungersvend
Ved Foden af sin Donna: Fagre! Hulde! -
Saa taler han - forjag dit Hjertes Kulde,
Og elsk, som jeg Dig elsker, ømt igjen;
Hun seer betænksom paa sin unge Ven,
Og veed ei ret om her hun fire skulde.
Dog endelig med Smiil ham spørger Damen:
Min Herre! ikke sandt - De har Examen?

»O nei desværre!« det er slemt, min Kjære,
Dog maaskee Deres Fa'er er Cap'talist? -
»O nei!« - o vee! saa faaer vi lade være,
Dog maaskee bli'er De rig om stakket Frist?
»Jeg har en Arv i Vente« - er det vist? -
»Ja jeg forsikkrer Dem det ved min Ære,
De tred've Tusind staae hos Jøden *Levi*« -
Hun synker til hans Hjerte: Din for evig! -

64

- Saa gaaer det til? thi man vil sig gardere,
Og nødig Pebermøe man være vil:
Man Livet seer kun som en Køkkenild,
Som Verdens Maal, kun Verden at formere.
Ei er Gemyt og Aand og Sjæl dem mere,
End Lykkens vexelrige Lottospil.
For deres Blik er aldrig aabnet bleven
Den høie Værd af eensom, stille Le ven. -

De kjende Æren ei, og Stolthed neppe,
Ei Livets Maal, som i os selv vi fik:
Ei Tankens Værd, ei Nydelsen, som gik
Af Hjertet frem, ved Haabets Flod og Ebbe.

Ei Sorgens Skjønhed, ei det dybe Blik
Naar Natten ruller ud sit gyldne Tæppe.
Ei Glæden ved Ideernes Modtagelse,
Ei Frugten af vor egen Aands Opdragelse.

O Lavheds lænkebundne Aand! som kun
Af Hensyn kaster sig i Amors Arme;
Som smelter ei ved Kjærlighedens Varme,
Men suger Klogskab af dens røde Mund;
Som for Gevinsten kun har sultne Tarme,
For Følelsen tilovers ingen Stund;
Som kjender Ægteskab, men Elskov ikke -
Som griber Skallen, men la'er Perlen ligge.

Saa gjorde *Charles* og *Dione* ei,
Der omvendt håndled' - og hvem alt vi kjender
Som kjærlige, som ømt foreente Venner.
Helbredet var han, ikke frisk - o, nei,
Han vandrer nu den bittersøde Vei,
Af Elskov dobbelt saaret, nu han brænder.
Han sætter ned sig hos *Dione* nu,
At tage Afsked var hans faste Hu.

65

Først stammed' han sin Tak med sagte Stemme.
Hun svarer kun med sænket Øiekast -
Saa be'er han hende aldrig sig at glemme -
Da sukker hun som Hjertets Lænke brast.
Diones fine Hænder hans nu gjemme,
Dem kysser han - dem trykker ømt han fast -
Da mødtes deres Blik i Lyst og Smerte:
Da sank *Diones* Hoved til hans Hjerte.

Det første Kys - hvad løser Hjertets Tvivl,
Som dette Pant, af Kjær lighed opfunden?
Dets Ydre funkler reent af Amors Smiil,
Og Psyches Længsel ligger gjemt paa Bunden.
Al Sjælens Ømhed svæver da paa Munden,
Al Hjertets Varme vaagner da med lil -
Alt vækkes da - det Bedste og det Største;
Thi hvad har Magt i Livet, som det Første?

Den første Barndom og de første Minder,
De første Toner af vort Hjertes Røst,
Det første Haab, som meer og meer forsvinder
Med Sjælens Gjenklang af dens første Lyst;
De første Taarer over Barnets Kinder,
Den første Lærdom i dets unge Bryst -
Kort: alt det Første er vort Hjertes Lindring,
Det første Kys dets yndigste Erindring!

Og denne Salighed *Dione* byder
Sit Nectarbæger nu - mod *Charles* vendt
Er hendes Sjæl, igjennem Øiet sendt,
Der, fyldt med Taarer, hendes Indre tyder.
Halv drømmende, hver Følelse hun nyder
Med Længsel blandet, forhen ubekjendt -
Saa sidder hun, til Timens Slag dem vækker,
Til Afsked hendes Fryd med Sløret dækker.

66

Og hun er ene - paa sin lette Hest
Hun seer ham flyve bort saa let som Vinden.
Hun støtter tankefuld sin Haand til Kinden,
Og følger med sit Blik den kjære Gjæst.

Han vender tidt sit Hoved, og forinden
Han taber sig bag Skovens sidste Rest,
Han kysser ømt til Afsked paa sin Finger, -
Og Kysset hende naaer paa Synets Vinger!

Men i den samme Stilling taus hun dvæler,
Og Blikket vandrer i det samme Rum,
Og Læben smilende forbliver stum,
Mens Sukket sig fra hendes Hjerte stjæler.
Saa, bøiet halv forover, halv hun knæler,
Som veied' hun med Andagt Mindets Sum,
Som hun tilbedte nu det nys forsvundne,
For hendes Sjæl saa dyrebare vundne.

Kun halv bevidst, hun halv i Drømme sad,
Og med sit eget Hjerte ømt hun taler;
Men Øiet følger Solen nu, som daler
Bag zephyrlette Skyers fjerne Rad -
Dens funklende, dens sidste Lue maler
Med Rosens Rødme Lundens lyse Blad -
Den synker meer og meer, men Skyen arver
Dens Straaleglands, dens purpurrøde Farver.

Og Lysets underfulde, stolte Død
Dione tankefuld betragter nøie;
Og let med Skyen følger hendes Øie
Der flyver gjennem Luften luerød -
Dog snart den graaned, men paa Himlens Høie
Gik klare Stjerner frem af Mørkets Skjød,
Og Nattens Herlighed sin Port oplukker -
Alt seer *Dione*, bævende hun sukker:

67

»O hvad er Livets fagre Glands? forsvunden
Som Solen hist er snart dets gyldne Pragt,
Selv Mindet klæder sig i Skyens Dragt,
Fordunkles let som den i Aftenstunden.
Dog - svandt end Straalen her ved Tidens Magt,
I næste Øieblik paany oprunden,
Den glimrer mere reen, i stille Glands,
Liig Nattens hoitidsfulde Stjernekrands.«

Men Stilhed nu omsvæver Alt, og trykker
Sit tætte Segl paa alt det Skabtes Mund,
Og frem af Skoven gaae de stille Skygger,
Og lette Taager fra den kjøle Lund.
Og al Naturen sig et Leie bygger,
Og Alting synker i det tause Blund -
Dione rejser sig, thi Hvilen kalder:
Fra Tankens Arm til Søvnens Bryst hun falder.

Fra denne Dag hun *Charles* daglig seer,
Fra denne Dag man aldrig meer ham skuer
I Byens Cirkler, Stadens Assembléer,
I Kreds af smukke Frøkner, unge Fruer.
Kun for *Dione* nu hans Hjerte luer,
For ham er hele Verden Intet meer,
Kun hendes fagre Træk hans Tanker tegne,
Han seer kun hendes Billed' allevegne.

Og naar hans Ganger bar ham ud til hende,
Da har ei Lethed nok dens lette Fod,
Og naar fra Høien alt han kunde kjende
Altanens Gitter, hvor den Hulde stod
Og let sit hvide Klæde flagre lod
For ham den første Hilsen ømt at sende, -

Da jog han frem, som Lynet, paa sin Hest,
Da var det *Charle's* og *Diones* Fest!

68

Da fløi fra Glædens Bue Tidens Piil,
Og før de øined' den, var den forsvunden;
Da laante Savn og Sorger Stormens lil,
Mens Længsel stille sad med Vingen bunden;
Mens begge læste i hinandens Smiil
Hvad Sjælen havde søgt men aldrig funden,
Mens hver en Taage bort fra Hjertet veeg,
Naar Haabets gyldne Aander sank og steg.

Da gjennem Lunden gik de Arm i Arm
Og lytted' til hinandens kjære Stemme,
Mens, sjeldne Perler Hig, der dybt sig gjemme,
De ømme Tanker vugged' deres Barm.
Tidt hørte tause de paa Søens Larm,
Tidt drømmende de syntes Alt at glemme,
Naar Vinden kruste Søens blanke Speil,
Og Baaden bar dem frem for fulde Seil.

Og naar til Afsked om et Kys han bad,
Naar om at fjernes Aftenstjernen minder -
Det var som Nat og Dag der skilles ad:
Hun staaer tilbage med Auroras Kinder,
Han meer og meer i dunkle Lund forsvinder,
Og dækkes meer og meer af Qvist og Blad -
For sidste Gang, liig Glands af Morg'nens Stjerne,
De klare Øine mødes fra det Fjerne.

Thi øm var Afskedstimen, hvert et Møde
Var som et nyfødt Liv i begges Bryst,
Thi begges Sjæle vap for Indtryk bløde,
Og Elskovs Drømmerie var begges Lyst.
Ei fandt som Mange de ved Talen Trøst
Mens let i Skjemt de muntre Toner løde,
Med Viddets Lyn var deres Fryd ei blandet -
De elsked' ene Hjertet - intet Andet.

69

Men hver en Blomst som sprang af denne Rod
Sin Herlighed og Glands for dem oplukker,
Og hver en yndig Frugt dem Længsel plukker
Og Veien blomsterstrøer for deres Fod
Liig Dalens stille, perleklare Flod,
Som Morg'nens Rødme, Aft'nens Stjerne vugger,
Bar Tidens Bølge deres Lyst forbi -
I jordisk Form en himmelsk Phantasie.

Og hine Baand, som Sjæl med Sjæl forbinder:
De samme Haab for Tid og Evighed,
Den samme Glæde af de samme Minder,
Den samme Attraa, samme Kjærlighed -
Kort, Sympathie i Tanker og i Meed
Sig fast og fastere om begge vinder.
Dem fængsled' Alt, hvad Livets Baand vi kalde,
Kun Brødens ei, det stærkeste af alle.

De kjendte ei hvad Hjertets Tragten var,
De ahned' ingen Hensigt i det Hele,
De nøde Glædens ubevidste Dele,
Som Amors fulde Hænder til dem bar;
Og deres høie Guddom var Semele,
Der gav paa Hjertets Spørgen milde Svar,

Der skjenkte Glædens Væld af Nattens Skaaler
Naar let hun fløi forbi med gyldne Straaler.

Saa flygted' Dagene paa Tidens Strøm;
Af Tal kun faa, en Evighed de gjemte.
Den samme Harmonie, saa reen og øm,
Endnu til begges Lyst sin Harpe stemte,
Endnu den hele Verden begge glemte,
Endnu hang over begge Sjælens Drøm;
Men Alting vexler - Adam er Beviset.
Hvorlænge var han vel i Paradiset?

70

Ja, Stammefader, for den faldne Stamme,
Som faldt, som falder og som falde vil,
Du gaaer igjen i Alles Bryst den samme,
Dit Spil forynger sig i Livets Spil.
Vel blev i Æbleprøven Du til Skamme,
Men Frugtens Frugt os Alle hører til -
Den gav vor Lever Galde, Saar vor Lunge,
Den gav vort Hjerte Sorg, og Piil vor Tunge.

Den bragte ind i Verden Livets Fjender:
Død, Pest og Avind, Sjælekamp og Tvivl,
Af Guld og Vellyst den et Riis os binder,
Og saarer os med Haabets vendte Piil.
Den daarer os med Løn, som Ingen vinder,
Hvorefter Alle gaae med samme lil,
Med samme Lyst, som Pigen efter Flitter,
Som efter Skinke døbte Israelitter.

Den bringer til hvert Hoved Martyrglorien,
Til hver en Pande Tornekronens Ziir,
Med løiet Hæder den vort Bryst indvier
I Undergangens Time til Victorien.
Kast blot opmærksom Øiet paa Historien,
Og see hvor Alt tilsidst kun Navne bli'er,
Hvor Storhed, Ære, Kraft og Haab forsvinder -
Hvor Mindet selv fortrænges kan af Minder!

Dog - midt i Sjælens Kamp og Livets Tæring,
Den rakte dog vort Hoved Taalmods Krands,
Den kaldte frem af Natten Lysets Glands,
Et luttret Bryst af Lidenskabers Gjæring.
Den gav til Aanden Tankers rene Næring,
Til Hjertet Skjønheds, Kjærlighedens Sands -
Til Gjengjeld os for Paradisets Have,
Udødeligheds Glimt ved Venners Grave!

71

Men til mit Par igjen, som jeg forlod,
Da paa min Vei jeg Stammefa'eren mødte,
Da mine Saar ved Syn af Adams blødte,
Mens jeg ved Kundskabstræet stille stod.
Til Dandserinden nu paa staa'nde Fod!
Som Tanken let, skal Scenen hurtig flytte;
Indhente snart jeg skal, hvad tabt er vorden.
Uorden har jeg ei, skjøndt ingen Orden.

Det var en yndig Aften - Himlen spreder
For Øiet ud sin funklende Azur,
Mens for den lette Zephyr Stilhed reder
Et Leie hos den slumrende Natur,
Og dybt fra Skovens dunkelgrønne Buur,
Hvis stille Hvælving Fuglechoret freder,

Lød Gjøgens Kuk og Nattergalens Sang:
Snart Tonen døde - snart den atter klang.

I Land fra Baaden stiger just *Dione*,
Ved *Charle's* Arm hun stille vandrer frem.
Og Luftens Lethed, Fuglens Fløitetone
I Aft'nens Tryllerie, fortrylle dem.
De tage Veien mod det nære Hjem,
Hvis Tag sig hæver over Træets Krone,
Nu standse de - og atter nu de gaae -
Og nu som drømmende de stille staae.

Og som een Tanke ledte nu dem begge,
De slynge Armen om hinanden fast.
Hans Skulder bærer som en yndig Last
De dunkle Lokker, der liig Slanger lægge
Sig om *Diones* Pande, og bedække
Som finest Slør de varme Øiekast -
Saa drømmende - mod Brystet Brystet tynget,
De staae liig Marmorsøiler ømt omslynget.

72

Men Livets Flammer, ikke Stenens Kulde,
Med Purpur farver begges fine Kind;
En Taare lister sig i Øiet ind,
Som alt de ahned' at de skilles skulde.
Og kun i sig bevidst, for Verden blind,
Med Tanker, af den samme Længsel fulde,
De vugged' salig Glæde, yndig Smerte,
I Form af sagte Suk, i deres Hjerte. -

O, at et sligt Minut ei Evighed
Til Moder fik, skjøndt det fik al dens Lyst;
O, at kun Drømmen liig er denne Fred,
Kun Øieblikkets let fortrængte Røst.
O, at med Tiden Templet styrter ned,
Som Haab og Elskov bygged' i vort Bryst -
O, at kun Lynets Glimt er Livets Kjærlighed,
Dens Frugt kun Savn, Erindring al dens Herlighed! -

Men ved den løvbekrandste friske Kilde
Vi træffe atter paa det unge Par;
I Græsset hun, ved hendes Fod, den lille,
Beskeden *Charles* sig et Sæde ta'er.
Og sødt i Skumringen de hviske stille,
Paa Hjertets Spørgen giver Læben Svar,
Og Kinden brænder høit af Amors Luer,
Mens Øiet funklende i Øiet skuer.

Dione let sig over *Charles* hælder,
Og begge lytte, som til Aanders Chor,
Til Kildens Vand, der frem af Høien vælder,
Melodisk pladskende paa vaade Jord
Om Nymphen, som i denne Kilde boer,
Et gammelt Eventyr hun nu fortæller,
Der endes med den skjønne Ridders Død,
Hvis Klagesang fra Dybet ofte lød

73

Og *Charles* vender Hovedet tilbage,
Og smægtende han seer i hendes Blik
Som Gjenklang af den døde Ridders Klage,
De sagte Sukke fra hans Læbe gik;
Ved deres Magt blev hendes Tanker svage,
Og dobbelt Styrke hendes Længsel fik,

Men hvad den attraaer, ikke selv hun veed -
Da bøier *Charles* sig i Græsset ned

Og paa den lille Fod hans Læbe trykt er,
Før hun det mærker, bævende og ømt;
Sin Haand opløfter bønlig han paa Skrømt,
Som om han for *Diones* Vrede frygter.
Dog blev af yndig Rødme kun han dømt,
Af Blik, hvori for Ømhed Strenghed flygter,
Af Taushed fra en Røst ham nys saa huld,
Af Hjertets Svulmen mere høi og fuld

Og nær og nærmere han rykker hende,
Og mere smeltende blev nu hans Røst:
Et Kys! o eet kun paa dit fagre Bryst,
At al dets Kjærlighed jeg maa erkjende;
Den Blomst, som hviler der, hvor al min Trøst
Nu yndig slumrer, som et Tegn Du sende -
O giv mit Haab et Svar i denne Nellike!
Hun sukker: o jeg vil - dog nei! - jeg vil ikke.

Du vil ei? - er saa mildt dit klare Øie,
Og dog saa haardt dit Hjerte? - Grumme! Du,
Som lukker Øret til for Længsels Hu,
Hvis stolte Bryst vil ingen Bønner føie. -
O *Charles*! Hvad din Læbe fordrer nu,
Er Træets Krone, som Du vel kan bøie,
Men Duft og Farve skal det da forlade -
Hver Glæde visne som de visne Blade!

74

Dog - hvor er Svaghed, som ei overmandes?
Han trykker til sin Mund det kjære Pant
Diones Øie som af Taarer vandes,
Ved *Charle's* Hjerte kun en Trøster fandt
Lyst, Smerte, Smiil og varme Kys nu blandes,
Og Amors gyldne Vaaben Seiren vandt;
De glemte hver Beslutning, Jord og Himmel,
De sank beruste hen i Amors Svimmel.

Men *rundt* om dem de lette Skyggers Rige
Nu hersker med sin underfulde Magt;
Med Dunkelhedens Næt er Alt belagt,
Og Lysets Straaler nu tilbage vige.
Det Timen er, hvor Drøm og Sandhed krige,
Hvor Taushed overjorden holder Vagt,
Hvor Billedet som Aand gaaer ud af Rammen,
Hvor Aand og Form i Søvnen smelter sammen.

Ja *rundt* om dem nu Livet sig forkynder
I Dødens Skikkelse - mens overalt
Et andet, et bevidstløst Liv begynder.
Nu Dækket mellem Jord og Himmel faldt,
Og fordums Synder, frem af Graven kaldt,
Liig Skyggen til det gamle Hjem sig skynder.
Nu Søvnens Engel overjorden vandrer -
Al Livets Sandhed han til Drøm forandrer.

Men *over* dem den høitidsfulde Nat
Med gyldne Stjerner hang - fra Søens Bølge,
Som dunkle Taagers lette Slør fordølge,
Gik sagte Susen gjennem Busk og Krat.
Som havde Sorgens Aand vor Jord forladt,
Som gik med hvert et Vindpust Fred i Følge -
Saa hviilte stille Luft og Søe og Eng
I Taushed ved *Diones* Brudeseng. -

75

Tredie Sang

Let Tiden ruller, hvad den med sig bringer
Forandrer let sin vexlende Gestalt;
Alt kommer frem, og derpaa svinder Alt,
Og svagt og svagere hver Gjenlyd klinger:
Kraft, Ungdom flyver bort paa snare Vinger,
Lyst er som Draaben, der i Havet faldt,
Al Livets Glands er Lys, som Natten slukker,
Et deiligt Øies Blik, som Døden lukker.

See, denne Sandhed, der sin Skygge hænger
Om alle Livets Stjerner - dette Ord,
Der sluger alle Tanker, det sig mænger
Som bitter Latter i hver Glædes Chor.
Som Pilen det igjennem Sjælen trænger,
Som Slangen det om Hjertet fast sig snoer,
Og mens vor Kraft til Jorden ned det tynger -
Mens vi forældes - det sit Liv forynger.

Hvor findes Balsam vel for dette Saar,
Hvor Urten, som os denne Vunde læger?
Hvor Livets fulde, rosenkrandste Bæger,
Hvis fjerne Bund vor Læbe aldrig naaer?
Hvor Frugten, som med samme Kraft os qvæger
I Barndoms, Ungdoms som i Mandoms Aar?
Kort, Alt forenet, som vor Aand behøver,
Som Hjertet trøster, hæver og bedøver -

76

Thi hvor er Tro, som ei af Tvivlen fældes,
Og hvor er Haab, hvis Glands i Graven faldt,
Og hvor er Kraft, hvis Styrke ei forældes,
Hvor Kjærlighed, som Tiden ei har q valt?
Hvor Gjerninger, hvis Grændse kun er Alt?
Hvor Tanker, Følelser, hvis Sum ei tælles?
Hvor Nydelser, hvor ei den sidste Rest
Var Tomheds, Flauheds, Kjedsomhedens Gjæst?

Forsage, det er Læren kun, forsage
Er al vor Viisdom - Livets hele Frugt;
Den Rest, som af vor Virken bli'er tilbage,
Den Blomst, som modnes ved Erfarings Tugt.
Vel er kun Sorg dens Rod, dens Duft og Lugt
Kun Kulde, Bitterhed og mørke Dage:
Dog voxe skal den, til den kolde Steen
Bedækker Hjertet, Jorden vore Been.

O Hvile, Hvile! Du, som Haanden strækker
Imod os ud, og trykker til din Barm
Hvert saaret Hjerte - Du, som kjærlig lægger
Dets hele Byrde paa din stærke Arm,
Som mild vort Øie med dit Kys bedækker,
Som vugger sødeligt foruden Larm
Hver Sjæl i Slummer, mens din mørke Broder
Sin Fakkel slukker - Du er Trøstens Moder!

Ja Hvile! Du vor Barndoms første Amme

Naar Livets første Skrig undslap vor Mund,
Du fulgte os paa Vandringen den samme,
Vor Smertes bløde Pude var dit Blund.
Du reder Leiet i den sidste Stund,
Dit sidste Kys vi ubevidst annamme;
Du leer af Tiden, thi fra Evighed
Dit tause Væsen drømmende steg ned.

77

Dog barnløs ei Du gjennem Livet gaaer,
Vor Pleiemoder! selv en Flok Du eier
Af fagre Børn, hvis Form dog Intet veier,
Skjøndt deres Aand til Nattens Stjerne naaer.
De fik dit milde Blik, dit gyldne Haar,
Om Haabets Straaler deres Liv sig dreier;
Dem binder ingen Lænke, Tidens Storm
Fordunkled aldrig gyldne Drømmes Form.

Og for *Diones* Blik de gynge mildt,
Liig Sommerfugle af de dunkle Larver,
De stige frem i rosenrøde Farver
Af Længsel, mægtig vakt, men ikke still't.
Og Sjælen, i et Næt af Tanker hild't,
Al Drømmens Glands, al Tankens Uro arver,
Og begges Frugt i Blik og Mund man seer:
Mens Øiet er tungsindigt, Læben leer.

Saa staaer hun paa Altanen - Hjertet venter
I Frygt og Længsel, mens det klare Blik
Paa Veien, langs de solbestraalte Stenter,
Grev *Charles* søger efter vante Skik.
Og dobbelt Varme hendes Hjerte henter,
Og dobbelt Rødme hendes Kinder fik,
Hvergang en Støvsky sig paa Veien hæver,
Hvergang af Skoven frem en Skygge svæver.

Men ei han viser sig paa fjerne Sti.
Secund - Minut og Time langsomt svinder;
Og Smilet flygter fra *Diones* Kinder,
Fra hendes Hjerte Drøm og Phantasie.
Til hendes Sjæl Erindring Veien finder,
Og lette Billeder gaae let forbi:
Hun rødmer høit med eet, og Ho'det bøiet
Til Brystet synker, og til Jorden Øiet.

78

Da seer i Veiret hun, og seer en Rytter,
Som kommer Høien meer og mere nær,
Og hurtig hendes Kind sin Farve bytter,
Med Rosens Purpur vexler Liliens Skjær.
Urolig hendes lille Fod sig flytter,
Og som et Skjold mod vilde Tankers Hær
Paa Hjertet fast den høire Haand hun lægger,
Mens Øiet med den venstre hun bedækker.

Dog, det var ikke ham - *Diones* Frygt
For Gjensyn nu forvandler sig til Kummer,
Og hvert et Savn, som hendes Hjerte rummer,
Har nu som Taarer op til Øiet søgt.
Dog venter hun - skjøndt alt i stille Slummer
Naturen og dens Skabning hviler trygt.
Dog venter hun - skjøndt Venu's stolte Øie
Alt vandrer over Nattens dunkle Høie.

Og træt af Sjælens Kamp hun søger Hvile,

Og næste Morgen føder Haab paany;
Men Dagen flygter, og dens Timer ile
Liig Skygger, der med Skikkelserne flye.
Som Stormens Hviin igjennem Luftens Sky,
Saa flyve gjennem Tiden Tankens Pile;
Enhver forgiftet vender atter hjem:
Diones Hjerte Skiven er for dem.

Fra hver en Kant med Uro hun fornemmer
De fulde Toner af Forventnings Sang,
Der gjennem Luftens længselsfulde Stemmer
Ved Dag og Nat for hendes Øre klang.
Liig Flodens Dæmming, som dens Bølger tæmmer,
Men aabner for dens Draaber dog en Gang,
Saa holder hendes Haab nu knap tilbage
Den stormende, den atterfødte Klage. -

79

En Uge gaaer - endnu den samme Længsel
Med Frygt og Sorg behersker hendes Aand;
Hun sidder som en eenlig Fugl i Fængsel,
Og vandrer Fangen liig i tunge Baand.
Hvo fører hendes Sjæl af Sorgens Trængsel?
Hvo løser Lænken vel med kjærlig Haand?
Ei han, som ene kan - han sender ikke
Sin Trøst i Ord, sin Kjærlighed i Blikke.

Dog - Sygdom fængsler nu maaskee hans Fod? -
Begjerlig griber Tvivlen dette Anker.
Et Billed danner hun sig let i Tanker
Af styrtet Ganger og af *Charle's* Blod
Da stiger hendes Angst med hendes Mod,
Som løste Storme hendes Hjerte banker:
Hun sender strax til Byen en Stafet
Med tusind Hilsner, gjemt' i en Billet.

Snart Budet er tilbage og fortæller:
Den unge Greve havde ei han seet,
Men vel hans Moder og et Par Mamseller,
Som Brevet havde læst og derpaa leet.
Ham Grevens Moder derpaa havde be'et
Det Svar at bringe, som han frygtsom mælder:
Hvert Baand, hvorpaa *Dione* Haabet bygger,
Rev hun, som Brevet selv, i tusind Stykker.

Dione skjælver, dog kom intet Ord
Fra hendes Læber; ingen Taarer trille
Fra hendes Øie - tankefuld og stille
Hun hefter Blikket paa den dunkle Jord;
Og som et Lyn igjennem Sjælen foer,
Som hver en Dæmning brast for Hjertets Kilde,
Sig hæver svulmende det unge Bryst -
Det føder Sukket, tause Smerters Røst

80

Thi ogsaa Taushed har sit Sprog, og Stemmer
I Mine, Suk, i Stilling og i Blik;
Og meer Veltalenhed de ofte fik
End Ordet, som i Verdens Larm man glemmer.
Hvad Sjælen dybest ahner og fornemmer,
Ud over Læbens Mure sjelden gik;
Men ingen Skranke Tausheds Sprog kan hindre -
Det aabner os et Hjertes hele Indre.

Og daglig slutter sig *Diones* Sind

For Verden meer - kun drømmende det lever;
Det hvert et Billed af Erindring væver,
Men Livets Indtryk lukker ei det ind
Saa sad hun hele Timer, Haand ved Kind,
Og saae i Luften ud, mens Skyen svæver
Med alle Farver vexlende forbi:
Et Speil af hendes Sjæls Melankolie.

Dog hvad er Ord fornødne? - samme Spil
Kan her beskues som paa Livets Scene:
Først Smertens Frugt fra Sorgens fulde Grene,
Saa Hjertets Kamp før det sig lukker til.
Først Haab og Sorger, derpaa Sorg alene,
Først Længsels Taarer, derpaa Angers Ild.
Først dobbelt Kraft i hver en sød Fornemmelse,
Saa Slaphed, Sløvhed, Kulde og Forglemmelse.

Dog før hun sank i denne Agonie,
Før hun et Vrag for Lidenskaben driver
Paa Tidens Bølger, som gaae let forbi,
Et kjærligt Brev hun til Grev *Charles* skriver.
Dets Indhold nu til Bedste her jeg giver,
Dets Virkning først omlidt erfarer I.
Dets fine Skrift med lette Sving var ziret,
Men Taarers Spor var synligt paa Papiret.

81

Du svigter mig - Du flyer mit Øies Blik,
Skjøndt ømt jeg kalder, Du vil ei mig høre.
Du lukker for mit lette Suk dit Øre,
Og rækker bortvendt mig den bittre Drik.
Alt svinder nu - mit stolte Syn forgik;
Og Intet meer kan mig tilbageføre
Dets Lys, dets Glands, dets lette Tryllerie;
Kun Tanken har jeg nu - det er forbi!

Det skulde være - nu velan! ei Klage
Skal disse Linier bringe fra mit Bryst,
Ei Raab, som uden Gjenlyd gaae tilbage,
Ei Savn, som vende hjem foruden Trøst.
Kun milde Ord, som ei dit Hjerte nage,
Kun Tankens Speil af den forsvundne Lyst,
Kun Ordet, tomt for Dig, for mig en Lindring;
Kun skuffet Haab, og dyrebar Erindring.

Hvad er et Ord? - Farvel! - og dog en Smerte,
Den bittreste, er gjemt i dette Ord
En Grav for Alt, som dette Bryst begjerte
Af Elskov, Lykke, Fred paa denne Jord
Den sidste Blomst, der sprang af dette Hjerte,
Hvis sidste Haaben i dens Bæger boer -
Tag alle Blade Du! thi Duft og Farve,
Som Du gav Liv, til Afsked Du skal arve.

Min Sjæl er træt; men ingen Slummer falder
Paa dette Øie - kun min Tanke gaaer
I Sorgens Dragt igjennem Fortids Haller,
Og stille ved hvert yndigt Billed staaer.
Da vaagner Smerten først, og Længsel kalder,
Jeg strækker Haanden ud - men ei den naaer
Den flygtige, den lette Hær af Minder,
Som tryller, smiler, vinker og forsvinder.

82

Da vækkes jeg, til Liv og Mørke kaldt:

Sjæl, Hjerte, Mund og Blik har nu kun Savnet
Af alt det Herlige min Arm har favnet,
Af Dig, din Kjærlighed og din Gestalt.
O *Charles*! som mig flyer - af hvem kun Navnet
Endnu jeg har, skjøndt dette Navn er Alt,
Alt som jeg tænker, føler: Lyst og Kummer,
Mit Hjertes hele Sprog naar jeg forstummer.

O Du - men Taaren falder ned og sletter
Mig Skriften ud; og tørres end den bort,
Den vælter frem paany - som Smerte sætter
Den sig ved Tanken fast, og gjør den kort.
Thi lad mig ende - Dig jeg ei forgjetter,
Naaer end mit Hjerte Verdens Haan og Tort -
Farvel! Farvel! jeg har ei meer at skrive -
Kun dette Kys - nei, nei! og dog - det blive!

Bort sender Brevet hun; dog før det naaer
Det søgte Maal, til *Charles* vi os vende.
Vi Grunden til hans Adfærd først erkjende,
Før videre i Texten frem vi gaaer.
O Musa! Du, som Hjerterne forstaaer,
Hvis skarpe Blik ei Løgnen kan forblende,
Vær Du i denne Labyrinth min Snor;
Led gjennem Tanken mig paa Sandheds Spor.

Thi hvad bevæger Livet? hvad er Grunden
Til Sjælenes Forandring? hvilken Magt
Har Villiens stærke Haand i Lænker lagt,
Og let med Sandser Aanden overvunden?
Hvad skaber Lunets vexelrige Dragt,
Og lokker Graad af Øiet, Smiil af Munden?
Hvad dræber, livner, vækker, sløver Alt?
Det Svaghed er, af Andre Styrke kaldt!

Den bringer af de smaaligste Motiver
Den største Virkning her i Livet frem.
Den skiller Hjerter, og forener dem,
Og i det Skiftende den ene bliver.
Vor fundne Lykke den igjen fordriver,
Vort svundne Haab den lokker atter hjem.
Dens Barn er Forsæt - yndigt og forfængeligt
Er dette Barn, liig Taarerne forgængeligt.

Og Svaghed nu i Baandet *Charles* holder,
Som Forhold knytted' - Hensyn er dets Navn.
Forstanden for hans Hjerte nu et Skjold er,
Naar dette vinker til *Diones* Favn.
Og naar hver Tone i hans Indre Moll er,
Betragtning fører ham til Ærens Havn,
Til Valget blandt den høieste Noblesse,
Til Giftermaal med rigeste Comtesse.

Men det som gjør, at nu hans Hjertes Indre
Med Hensyns grove Næt sig fange la'er,
At nu han seer det Store som det Mindre,
Og med det Smaalige til Takke ta'er -
Paa dette Læseren vil finde Svar,
Naar han det sidst passeerte vil erindre:
Forbuden Elskov tidt med Kulde blandtes -
Hvis mig man ei vil troe, man troe *Cervantes*.

Og Verdens Stemme fanger nu hans Øre-;
Thi Moden har Dione Ryggen vendt -
Den taler om at lade sig forføre,

Om Øine, som lidt Skjønhed har forblendt;
Om Damer, som i Ring med Taaber kjøre,
Skjøndt slige Damer er kun lidt bevendt -
Om visse Folk, ja reentud om *Dione*,
Som gi'er et Hjerte for en Grevekrone.

84

Dog meer end Alt hans Moder, Fru Grevinden,
Der, i Parenthesis, en Dame var,
Som fordum havde været svært i Vinden,
Og Skjønheds Mærker end til Skue bar;
Som, intriguant foruden og forinden,
Paa hvert et Spørgsmaal gav et kunstigt Svar -
Ja meer end Alt, Grevinden hans Fru Moder
Gav nu til *Charle's* Spil de falske Noder.

Hun holdt hans Fod den første Dag tilbage
Med moderlige Raad og kjærlig Bøn;
Den anden Dag hun brugte Graad og Klage,
Samt Bibelsprog om den forlorne Søn;
Den tredie, da hvert Middel vil forsage,
Gi'er hun ved Andre ham et Vink i Løn,
Som tyder paa, om ikke just udtrykkelig,
At fleer end ham hans Donna gjorde lykkelig.

Og daglig bryder ned hun Steen for Steen
Af Amors gyldne Tempel i hans Hjerte;
Hun lyser op med Avinds klare Kjerte,
Og spinder Haan og Spot af Viddets Teen;
Tilsidst hun bruger Jalousiens Smerte,
Der gik som Gift ham gjennem Marv og Been,
Der, mens den Sindet tryllerisk bedaarer,
Hans Ømhed fængsler og hans Hjerte saarer.

Og *Charles* villieløs hvert Indtryk følger.
Han flyver som en letbetvinget Bold
Imellem Kjærlighed, der dybt sig dølger,
Og tusind Hensyn, der ham fangne holdt.
Vel er hans Bryst endnu ei haardt og koldt,
Men Baaden ligner det paa vilde Bølger -
Det flyver op og ned - det sig fortærer,
Mens Svaghed, Elskov, Anger, Had det nærer.

85

Saa gik han om, et Rov for Convenientsen,
Og daglig blev han meer og mere sløv;
Mens Moderen, for Hjertets Stemme døv,
Hvert skændigt Middel adler med Tendentsen.
Til Slutningen hun Sønnen gi'er i Kjøb
Til Frøken Datteren af Excellencen:
Den hulde *Fine* fra den anden Sang,
Hvis Sjæl var lille, men hvis Krop var lang.

Om otte Dage Brylluppet skal stande;
De syv er alt forbi, og *Charles* staaer
Med urofulde Tanker i sin Pande,
Og seer i Aft'nen ud, hvor Luna gaaer
Paa Himlen frem med Straalers gyldne Haar,
Hvori som dunkle Slør sig Skygger blande.
Den milde Glands hans Hjerte til sig trækker,
Hvert yndigt Billed i hans Sjæl den vækker.

Hvor er Erindring sød, selv naar den saarer,
Hvor fuldt af Veemod er dens lette Smiil;
Hvor funklende er dog dens Blik af Taarer,

Hvor træffende dens tankerige Piil.
Hvor er den hævende, selv naar den daarer
Med svundne Drømme alle Hjertets Tvivl,
Hvor er den kjærlig, naar den Fortid maaler
Med herlige, med underfulde Straaler!

Og som en Gud den hæver *Charle's* Bryst,
Og som en Seraph gi'er den Aanden Vinger,
Og som et Lyn sig Tanken mægtig svinger
Hen over Himlen af hans svundne Lyst:
Han seer kun Glædens Sæd og Sorgens Høst,
Han seer kun Frugten, som ham Anger bringer,
Han seer kun Fortids Haab han aanded' i -
Han hører kun det Ord: forbi! forbi!

86

I det Moment han faaer *Diones* Brev.
Den fine Skrift hans Øie let gjenkjender,
Og bævende af Tvivl og Frygt hans Hænder
Det lette Segl af Brevet hurtig rev.
Han sagte læser hvad hun kjærlig skrev,
Begynder forfra hvergang Skriften ender -
Og meer og meer for Øiet Taagen steg,
Og meer og meer fra Kinden Farven veeg.

Men Brevet synker let nu af hans Haand,
Der Hig et Sorgens Skjold hans Blik bedækker.
Og svulmende som Stormen nu hans Aand
Hver slumrende Erindring kraftig vækker;
Og Hjertet sprænger alle Hensyns Baand,
Og ingen Klogskab meer dets Vinge stækker;
Det hæves atter elskende og blidt,
Stærkt i sin Frihed, i sin Styrke frit.

Og *Charles*, der som gjenfødt nu sig føler,
Som til et andet Liv af Døden vakt,
Nu slutter med sig selv en stille Pagt,
Hvis stærke Varme intet Hensyn kjoler.
Ved den Beslutning kun hans Villie nøler,
At gjøre Alting godt ved egen Magt:
At tage, som hans Mo'er jo vil, en Kone,
Dog ikke Frøken *Fine*, men *Dione*.

Som Blomsten nu, hvis tryllerige Duft
I Bægret født, i Luften liflig stiger,
Og, medens Natten bort for Dagen viger,
Udbredes i den ætherlette Luft:
Saa *Charle's* Bryst, ved Kraft af hans Fornuft
Af Lænken løst, til Haab og Frihed higer.
Selv iler ud han i den lyse Nat,
Af hver en Tvivl, af hver en Sorg forladt.

87

I Luftens Friskhed vil sit Mod han styrke,
Sit Øie aabne ret ved Himlens Glands,
Forjage Taagerne fra Sjæl og Sands,
Og Amor i hans Moders Stjerne dyrke.
Til den han seer igjennem Aftnens Mørke,
Mens Foden iler, som i lette Dands,
Henover Torvet frem, og ned ad Gaden.
Ud maa han, ud i Frihed, ud af Staden.

Som saa han gaaer i Elskovs Drommerie,
Med eet han standses af det Navn *Dione*,
Der, udtalt med en spotsk og lystig Tone,

Klang halv som Haan og halv som Ironie.
Han seer omkring - en Herre gaaer forbi,
Og hvisker atter: Hilsen fra *Dione*,
Der sværmer i den landlige Natur
For gammel Kjærlighed og ny Amour.

Og leende sig Cavaleeren vender,
Og slaaer i Luften med sit spanske Ror;
Men *Charles*, der forundret standsed' før,
Nu efter Skikkelsen forbittret render.
I Maaneskinnet let han *Maries* kjender,
Der dreier ind ad næste aabne Dør,
Hvor, velbekjendt for hver som Gane haver,
Restaurationen er: *»Defyldte Maver.«*

Og *Charles* følger ham, for at erfare
Hvad Latteren og Talen sigter til.
Igjennem Ho'det flyver ham en Skare
Af vilde Tanker, flammende som Ild:
Er han fornærmet, han sig hævne vil,
Vil med sin Klinge Spydighed besvare;
Er hun af Ondskabs Haan i Støvet traadt,
Da Død for Haan, og Hjerteblod for Spot!

88

Dog, før han Salen naaer, vi gaae derind
Vort Øie fængsler der et yndigt Skue;
Thi smukt belyst afklare Lampers Skin
Er tvende Cabinetter og en Stue.
Og rundt paa Væggene Lampetter lue,
Som lyse op den arbeidsomme Kind
Paa Gjæster, der ved fuldtbesatte Tafler
Gjør ivrig Brug af Fingre, Kniv og Gafler.

Og midt i Stuen staaer et Gallabord,
Hvorom den fineste Portion sig flokker;
Hvorfra der raabes i et evigt Chor
Paa Østers, Paastei, Steg og Artiskokker,
Paa Cap, Lafitte, Champagne, og hvad Pokker
De sjeldne Vine har for sjeldne Ord
Der bruger man sin Mund i salig Stilhed,
Og tæmmer med det stegte Vildt sin Vildhed

Her sidder en agtværdig gammel Mand,
Som tandløs paa den møre Budding gumler;
En yngre hist, og af den lærde Stand,
Omkring med Fuglevildt sig lystig tumler.
En tredie skjuler dybt bag Glassets Rand
Sin lange Næse, mens han sagte mumler:
O hvilken Trøst! det er en gammel Borger;
I Punsch han slukker Huuslighedens Sorger.

Her drikker Officeren op i Viin
Den næste Maaneds forudtagne Gage.
Her henter Candidaten sig Courage
Til næste Dags Examen i Latin.
Agenten hist, hvis Maves Emballage
Ham truer med den snarlige Ruin,
Med fyrigt Øie - thi hans Gud er Bugen -
Fra Ret til Ret begiver sig forslugen.

89

Og med det korte Skjørt, de smalle Tailler,
Med Skaalen, Hebe Hig, i høire Arm,
Et halvt Dusin fortryllende Canailler

Opvartning giver under Snak og Larm.
Med dem er mangen Gjæst i smaae Batailler
Om Kys paa Mund og Skulder, Kind og Barm,
Naar Retterne de bringe, yndigt smilende,
Naar rundt de vimse, svævende og ilende.

Men nu forsynet er den hele Slægt.
O hvilken Taushed nu, o hvilken Nyden,
O hvilken sig om intet Andet Bryden,
Og Selvfortaben reent i sit Object.
Og hvilken Knasen under Tænders Vægt,
Og hvilken Brasen under Saucegryden,
O hvilken Smag ved Retternes Bedømmelse,
O hvilke Drag ved fulde Flaskers Tømmelse!

Det første Underlag med Held er lagt,
Den første Grund til Aftensmadens Bygning;
Fuldendt man har de stærke Retters Tygning,
Og paa Desserten alt har Flere smagt.
Man gynger let sig over Stolens Rygning,
Og aabner Munden - forhen Mavens Tragt -
Til Meningers Bestriden og Forsvaren,
Til broderlig, nyboderlig Passiaren.

Paa Bane bringes nu de skandaløse
Historier fra nyeste Fabrik;
Og Alle vaagne nu, som ellers døse,
Thi Sligt er Kryder selv til bedste Drik:
Man mønstrer under Latter Byens Tøse,
Man kjender alle Glutter paa en Prik,
Og, skjøndt man havde nok af egne Varer,
Man tyer til *Casanovas* Memoirer.

90

Men midt i Talens Strøm gaaer Døren op,
Og *Maries* træder ind med Støi og Bulder;
Et Skjenkebord han hen til Vinduet ruller,
Og hviler der i Mag sin trætte Krop.
Af Flasken, som man bringer, og som fuld er,
Han trækker fløitende den lange Prop,
Og af den røde Saft han fuld en Skaal gjør,
Hvorpaa han heel og holden hurtig Kaal gjør.

Og *Charles*, som fra Gangen er traadt ind,
Ved Alles Smilen ledes let paa Sporet:
Med faste Skridt han iler hen til Bordet,
Hvor *Maries* sad med Haanden under Kind
Forbittrelsen han tæmmer i sit Sind,
Og ta'er med Rolighed og Kulde Ordet,
Idet han beder om Forklaring paa
Hvad nys han hørte, og hvad nys han saae.

Og *Maries*, som fra Stolen let sig hæver,
Med Latter svarer: »Det er ligefrem!
Og her er Gaaden, som De opløst kræver:
Som Brud De fører Frøken *Fine* hjem;
Mit Hjerte kjærligt for *Dione* bæver,
Erstatning jeg tilbyde vil for Dem.
Den skjønne Donna jeg mig ydmyg nærmer
Som en til Øret op forelsket Sværmer.«

»Det rette Øieblik jeg da benytter,
Thi nøie Kundskab jeg til Damer fik:
Først er man bønlig efter Hyrders Skik,
Derpaa som Don Juan man Rollen bytter« -
Men *Charles* maaler ham med vrede Blik,

Det hele Selskab reiser sig og lytter -
Og *Maries* skuer rundtomkring med Lyst,
Og taler pludselig med hævet Røst:

91

»Hvad vente mine Herrer vel at høre?
Hvad fængsler Deres hele Andagt saa?
I unge Lømler, hjem I Næsen kjøre!
I gamle Kegler, smukt til Huse gaae!
Du lille Mosait, som spidser Øre,
Profiten her af dine Tanker slaae!
Vor Tale gjaldt ei *Rachel* eller *Lea*,
Den gjaldt *Dione* kun, min Dulcinea«.

Dog knap har dette Ord forladt hans Mund,
Før Hævnens Lyn i *Charle's* Øie flammer,
Før Slaget af den Vredes Haand ham rammer,
Liig Torden, der slaaer ned fra Nattens Grund:
Skurk, raaber *Charles*, hjerteløse Hund!
Som kjender ei hvad Ære og hvad Skam er,
Tag her en Uslings Løn i dette Slag,
Og mød paa Ærens Mark mig næste Dag! -

Hvor ligge Ærens Marker? - hvilken Vei
Mon føre did, og hvilken Eqvipage?
Mon Aandens Flugt? mon Heltenes Courage?
Mon Troskab, som i Døden svigter ei?
Mon Fromhed, som til Martyr hæver sig?
Mon Viisdom i Taalmodigheds Bandage? -
Mon ikke bedste Vei er Protectionerne,
Og Buk for Mændene, og Suk for Konerne?

Thi hvilken Jordbund føder Ærens Træ?
Hvorpaa som Frugter Roes og Virak hænger,
Hvorom sig gabende Alverden trænger,
Og søger stormende om Lykkens Læ;
Hvor ydmyg Hovmod kaster sig paa Knæ,
Mens Haabets lange Næse bliver længer,
Hvor Daarskab sætter sig som Livets Amme -
I tomme Hjerner voxer denne Stamme!

92

Men derhen dog selv stærkest Hjerne søger,
Og efter Maalet stræber Alles Maal:
Den Lærdes Grubien, og den Stærkes Staal,
Poetens Vers, og Philologens Bøger.
Did stræber Helten, som sin Glands forøger,
Og Recensenten med sit Ramaskraal,
Og Fruen, der sin fulde Taille tvinger,
Og Frøknen, som i lette Dands sig svinger.

Bemærkes og beundres og erkjendes,
Og paa Erkjendelsen et Tegn at naae;
At blende Andre, uden selv at blendes,
At tælles med iblandt de sjeldne Faa,
Som vende Andre uden selv at vendes,
Som ei forstaaes, skjøndt Andre de forstaae;
Med eet Ord: for at *synes* kun der sørges.
At *være* eller ei - derom ei spørges.

O Sandhed! alle Dydens rene Moder,
Du ene Store! helligt er dit Navn.
Du, Himlens Støtte, Baand imellem Kloder,
Som slutter al Naturen i din Favn;
At her Du ei kan naaes, er Livets Savn;

At, skjøndt din Glands omsvæver vore Ho'der,
Din Varme dog ei trænger i vort Bryst,
Er Sjælens bittre Sorg, er Syndens Høst.

Guds Klædebon, som bort hans Billed kaster,
Guds Aande, som hans Aandes Skabning flyer,
Almagtens Skjold mod alle Svagheds Laster,
Glands, som forjager alle Løgnens Skyer.
O Morgenrøde, som bag Døden gryer;
Som, mens mod Undergangen Livet haster,
Ei vexlende, men stille Høihed liig,
Med Taushed svækker alle Løgnens Skrig -

93

Din Storhed Verden føler, dog den fatter
Din farveløse Glands og Skjønhed ei;
Thi danner den sig selv af Dig en Datter,
Som strax med Løgn Principet kalder sig.
Hun føder andre Børn, og disse atter
Frembringe smaae Principer paa vor Vei;
Og naar i dette Snørliv man sig tvinger,
Saa kaldes man en Mand af Grundsætninger.

Og hvor beqvemt! man har dem i sin Lomme,
Man trækker dem med sine Buxer paa
Man gjemmer dem, naar Dagen den er omme,
I sin Commode, under Laas og Slaa.
Dog ak! nu røres Lidenskabers Tromme,
Og Huller nu paa Viisdoms Lomme gaae,
Og just paa den hvori man gjemte Tasken -
Hvor blev Principerne? - de gik i Vasken!

Dog friske Leveregler frem man henter
Og nye Stilladser stilles op paany:
Man roder om i Dydens Elementer,
Istedetfor til Dyden selv at tye.
I Lov og Bud man søger atter Ly,
Gjør hos Erfaring Laan mod høie Renter,
Mens man sit sunkne Mod paany opliver
Med categoriske Imperativer.

Da Sligt nu eengang er Alverdens Lyst,
Vil Leilighed og Tid jeg her benytte
Til visse gyldne Levereglers Høst,
Der malked' blev' af selve Livets Bryst,
Og hidtil gjemtes i min Hjernes Bøtte.
O maatte de min svage Broder støtte!
O maatte de hans Fod en Leder være,
Hans Bryst et Skjold, hans Aand en kraftig Lære!

94

Vogt vel paa Ild og Lys, som Vægt'ren siger,
Vogt Jer for Leilighed dog meest af Alt:
Thi mangen herlig Fyr, og mange Piger
I svær Uleilighed ved denne faldt;
Vogt Jer for Snakken af en gammel Kriger,
Vogt Jer for daarlig Brug af Attisk Salt;
Men først og sidst, dog for en Ven som vrøvler,
For snevre Hjerter og for snevre Støvler.

Flye Venskab, som man henter ved Pocaler,
Flye Elskov, der faaer Liv ved Klang af Guld;
Flye Menn'skevennen, som ta'er Munden fuld,
Men eier aldrig i sin Pung en Daler;
Flye Leveviisdom, fuld af Idealer,

Og Dyden, naar den Klogskab er for huld;
Men først og sidst de dannede Propheter,
De vandede Poeter og Priveter.

Elsk Frihed over Alt, selv hos din Kone;
Men i det Vexlende vær selv en Lov.
Elsk den belevne, den galante Tone,
Men had af Alting meest at blive grov.
Elsk fixe Stjerner, som paa Natten trone,
Men bliv ei dunkle Fixideers Rov;
Nei, tvertimod o Venner! holder Eder
Til fixe Damer, fixe Vittigheder.

Haab intet Paradiis naar Hjertet luer.
Frygt Intet, kun din egen Sjæls Ruin.
Troe, at den Aand og Form Du kalder din,
Fik evig Rod bag Evighedens Buer.
Er svagt dit Hoved, vogt det vel for Fluer,
Er svag din Villie, vogt den vel for Viin.
See Livets Lyst i Huuslighed og Theevand,
See ingen Trøst i Strikke, Dolk og Ske'evand.

95

Plei først din Mave, derpaa plei din Lever,
Plei saa dit Hjerte syvende og sidst
Den første anbefaler jeg Genever,
Den anden Dueblod, det sidste List.
Dem alle tre, at de for vidt ei svæver,
At vel de mærke dem som sandt og vist:
Hvad forfra viser sig som meest behageligt,
Paa Ryggen er bedrage- og beklageligt.

Svæk ei din Sjæl ved altformegen Rørelse,
Brænd ei den ud med Lidenskabers Ild
Agt paa Dig Selv, naar Tanken friste vil
Din Aand med Trods, dit Hjerte med Forførelse.
Stol mindst af alle Sandser paa din Hørelse,
Men luk dit Øie op for Livets Spil.
Og, at Du Alt paa rette Hylde stiller:
Brug ei convexe men concave Briller.

Spænd Tankens Bue før dens Kraft er tabt
Tag Verden som igjen Dig Verden tager.
Nyt Tiden, som var ei Du evig skabt.
Øv Taalmod, naar den indre Orm Dig nager,
Naar Glædens Stemme døer i Sorgens Klager,
Og Haabets Aandedrag er engt og knapt;
Men først og sidst, see gjennem Livets Farve:
See hvad der her er Aand, og hvad kun Larve!

Med denne Skat af kraftige Sententser,
Som jeg *ad libitum* en anden Gang
Forøge skal, hvis Publicum det ændser,
Gaaer jeg til Catastrophen i min Sang,
Vel naae ei disse Ordsprog Viisdoms Grændser,
Maaskee de Manges Øre fade klang,
Dog er min Trøst, at selv de Salomoniske
Fik deres største Værd ved det Laconiske. -

96

Let Havet løftes under Morgenrøden,
Den hvide Sky i Luften Farve faaer.
Den iler frem fra Østens unge Gløden
Mod dunkle Vest, som dette Tegn forstaaer.
Liig Sjælens Anger, der forjager Brøden,

Saa Natten for Auroras Glands forgaaer,
Mens dunkelblaa den friske Bølge skummer,
Mens Livet hæver sig af stille Slummer.

Og Fuglechoret i den mørke Skov
Ved Duggens klare Perler nu sig fryder,
Der sank fra Himlens Hvælving mens det sov.
Og sødt af Sange Floras Tempel lyder;
Det første Lys, som gjennem Lunden bryder,
Er Vidne til de unge Sjæles Lov.
O, at en saadan Morgen maatte vække
Til Livets Glands enhver af Dødens Dække!

Men midt i Skoven er en eensom Slette;
Der, rustet ud til Kamp, alt *Charles* gaaer.
Ei Fuglens klare Sang hans Øre naaer,
Ei Vindens Toner, susende og lette.
Hans Sind er aabent kun for blodig Trætte,
Og Hævn og Død kun i hans Hjerte slaaer:
Med Lynets Fart han frem et Brev nu trækker,
Som til sin tause Secundant han rækker.

Alt seer jeg hist paa Stien *Marle's* Hest;
Thi hør mit Ord: hvis her mit Liv jeg ender,
Ved Dig jeg dette Brev *Dione* sender,
Vær førend Dagen synker hendes Gjæst,
Med denne Hilsen bring den sidste Rest
Af Hjertets Anger, som hun da erkjender;
Med dette Suk mit Hjertes sidste Gjeld,
Erindrings sidste, smertende Farvel. -

97

Paa Pladsen *Maries* er, og Kredsen drage
Nu Secundanterne foruden Ord;
Derpaa de Plads bag begge Kæmper tage,
Hvis Kaarder som et Lyn af Skeden foer.
Den ene Fod som fast i Jorden groer,
Den anden iler fremad og tilbage;
Den venstre Haand i Luften begge holder,
Den høire, Kaarden svingende, dem Skjold er.

Liig glatte Slanger, der i Sandet leger,
Og skilles nu, og nu sig slynge fast
Omkring hinanden - saa, i flygtig Hast,
Om *Marle's* Kaarde *Charle's* sig bevæger.
Den krydser gjennem Luften tusind Streger,
Og flammende, som vilde Øiekast,
Sit Maal den søger, ledende kun lidt -
Beslutning med Udførelsen er eet.

Men kold som Stenen *Maries* staaer; parerer
Med Sikkerhed og Fasthed hvert et Stød
Med lette Finter *Charles* han fixerer,
Naar dennes Kaarde frem til Udfald brød.
Og skjøndt det er en Kamp paa Liv og Død,
Med spotske Smiil han Luen dog formerer -
Men i sin Skulder samme Øieblik
Af *Charle's* Kaardespids' et Saar han fik.

Dog stod han rolig; men som Natten sort
Hans Aasyn blev. I Øiet lyste Flammen
Af Dødens Lyn, som Hævnen slynger sammen.
Dog stod han rolig - Kampen varer fort;
Men meer forsigtig gjort ved Syn af Skrammen,
Han bøier Armen og ta'er Kaarden kort.
Med samme Lethed han igjen parerer,

Med samme Smiil han *Charles* irriterer.

98

Og denne, kogende af bitter Harm,
Fordobler Kampens Hurtighed, og støder
Med dobbelt Blodtørst efter Fjendens Barm;
Dog Haanden måttes - af et Saar den bløder.
Og *Marie's* uheldsvangre Øie gløder,
Hans Vaaben suser frem med Pilens Larm
Mod *Charle's* Kaarde, som tilside farer -
Og intet Skjold nu Offeret bevarer.

Igjennem Brystet Kaarden vældig trænger,
Og først paa Ryggen frem den atter gaaer.
Tilbage *Charles* bøiet, halv nu hænger
Paa Staalets Spidse, halv han opreist staaer.
Hans Fjende gjør endnu ham Pinen længer,
Og Kaardefæstet mod hans Hjerte slaaer;
Da flyver Staalet som et Lyn tilbage -
Og *Charles* sank til Jorden uden Klage.

Og Døden sætter strax sig paa hans Bryst;
Dog før i Tanken hans Bevidsthed ender,
For sidste Gang mod Fjenden Øiet sender
Den stumme men dog tordensvangre Røst:
Et Blik, af Døden mørkt, af Hævnen lyst -
Og Øiet brast, i Hulen det sig vender;
Det saae ei Gjenstand meer paa denne Jord -
Dets lukte Tempel ingen Aand beboer.

Den iler bort - hvor let er dog dens Gang!
Den høres ei - hvor stærke dog dens Vinger!
Paa dem den ud af Tidens Næt sig svinger,
Og Rummets Klædning er den nu for trang.
Hvor gaaer dens Vei? - forstummer Du min Sang?
Din Spørgen intet Svar tilbage bringer -
Hvorhen? hvorhen? - dog hvert et Blik et lukt
For løste Aanders himmelhøie Flugt.

99

Og ingen Tanke meer den følge kan,
Og intet Øre kan dens Røst fornemme,
Og intet Hjerte røres af dens Stemme,
Den arme Flygtning uden Fædreland!
Skal den erindre Alt? skal den forglemme
Hvad her den sødt at fængsle var istand?
Skal den forsvundne Form den mere finde?
Skal villieløs dens Liv i Alt forsvinde?

Som mellem Dag og Natten Skyggen hænger,
Saa mellem Liv og Død Usynlighed;
Vor Tankes Kraft er at den Grændsen veed,
Vor Tankes Attraa higer meget længer.
Fra alle Kanter frem den væbnet trænger,
Dog alle Vaaben synke matte ned:
Erindring, Grandsken, Slutning, Phantasie,
Alt svigter her - kun Haabet staaer os bi!

Men hvilket Haab? - mon Længsel det beseirer?
Monpaa sin Flugt det standser alle Savn?
Mon hver en Tvivl dets Aandepust henveirer,
Mon Fred og Hvile gjemmes i dets Favn?
Mon Sorgen, der ved Livets Bryst sig leirer,
Faaer Glædens Smiil ved Klang af Haabets Navn,
Der vel for Aanden viser sig fornuftigt -

For Hjertet, ak! kun svagt, og let, og luftigt. -

Og dog en Røst ta'er kjekt det i Forsvaring
Mod hvert et Angreb, mod hver jordisk Magt,
Og træder frem for os i dobbelt Dragt:
Som stille Tro, som hellig Aabenbaring.
Men neppe blev vor Tvivl til Hvile bragt,
Da reiser sig med Vælde flux Erfaring,
Og peger paa det Døende i Alt:
I Lyst, i Sind, i Tanke og Gestalt.

100

Og hvad er Tro? vor Svagheds gyldne Skjold
Hvor findes den, vort Hjertes stærke Pandser,
Der rolig fanger alle Dødens Landser,
Og værner Graven selv med Livets Vold?
Ei formes den af ungdomsvarme Sandser,
Af Tanken ei, som staaer i Haabets Sold,
Af Villien ei - kun Bønnen kan den bringe;
Men hvilken Kraft gi'er Sjælen Andagts Vinge?

ast Byrden bort! kast Vægten af din Sjæl!
Spræng Lænken for dit Hjertes dybe Kammer!
Løft høit dit Blik, og dybt i Støvet knæl!
Glem Alting - og i Alting glem dig selv,
Din Kraft, din Hu, din Svaghed og din Jammer!
Hvad da kun halv bevidst din Læbe stammer,
Mens Tanken bader sig i hellig Lyst,
Er Gudens Stemme bag dit eget Bryst.

Ja, hver som trofast søger, vist skal finde,
Og Livets dunkle Forhæng synker vel
Fra Aandens slørbedækte Blik som Skæl,
Om ikke før - saa dog med Formens Hinde.
Dog bort! til disse Tanker nu Farvel,
Og atter til Dione, vor Veninde -
De sidste ømme Ord, som Charles skrev,
Nu møde hendes Øie fra hans Brev:

- Det ahner mig, at aldrig meer vi mødes,
At ei vi mere sees, mit Hjerte veed.
Mit dyrebare Haab, min Kjærlighed
Skal aldrig mere ved dit Bryst forsødes.
En Nat, hvis Slør af ingen Morgen rødes,
Snart paa mit brustne Øie synker ned,
Og ingen Drøm vil mere Sjælen varme,
Som Elskovs svundne Drøm i dine Arme.

101

O, maatte denne Sorg min Skyld udslette!
Saa at min sidste Anger Naade fik;
O, at endnu engang dit ømme Blik
Mit Hjertes tunge Byrde maatte lette!
Dog være det min Straf, at ogsaa dette
Var lukt for mig da jeg i Døden gik -
Til Kamp jeg iler - hvad er alle Farer?
Jeg veed det vist, mit Minde Du bevarer.

Det var hans sidste Ord - som Lynet spreder
Det hver en Taage fra Dione nu;
Alt har hun hørt, sin Skjæbnes hele Gru,
Og om den sidste Trøst hun nu kun beder:
En tro Fortælling af Omstændigheder,
Speil af en Form, som Døden brød itu -
Hvert lille Ord, som Vennen kan erindre,

Hvert Træk af ham, det større som det mindre.

Og bleg og blegere blev hendes Kinder,
Mens lyttende hun sad foruden Ord
Tidt Haanden ubevidst til Hjertet foer,
Hvor Tankens smerterige Bølge rinder.
Som sidste Lyd, der døende forsvinder
I fjerne Toner fra det fjerne Chor,
Saa dybe Suk fra hendes Hjerte stige,
Der løftes, og der synker naar de vige.

Men hun er ene nu - og Uro driver
Som Furien nu hendes Fod omkring;
Og Huset snart for snevert hende bliver,
Og rundt hun flyver gjennem Havens Ring.
Hun hører Intet, sandser ingen Ting,
Fornemmer Tornen ei, som hende river -
Da standser hun, med eet hun stille staaer.
Liig Storm mod hendes Bryst en Tanke slaaer.

102

Og ud fra Haven nu igjennem Skoven
Paa Stien iler hun langs Søens Rand;
Og hendes eget Billed dybt i Voven
Knap hende følger i det klare Vand
Nu træde hendes Fødder Veiens Sand,
Hvor Solens Straale brænder stærk fra Oven:
Hun agter ei dens Brand - ei Foden trættes,
Det lette Skridt af Sorgens Byrde lettes.

Kun fulgt i Løbet af sin egen Skygge,
Hun flyver bort som Luftens snare Vind;
Og Blodets Bølger, som mod Barmen trykke,
Med dunkelt Purpur farver hendes Kind
Dog fremad frem til sin forsvundne Lykke
Hun jages af sit stormbevægte Sind,
Og Veien følgende hun naaer til Lunden;
Ved Charle's Grav hun staaer i Aftenstunden.

Den friske Gravhøi stille hun beskuer:
Ei Blomster, ingen Urter pryde den.
Kun Træet hvælver af de grønne Buer
Capellet for Diones døde Ven.
Og sagte Aftenvinden farer hen,
Mens Solen sender ind de sidste Luer;
Meris gjennem Lundens Grene Gravens Sang
Fra Harpen i Diones Hjerte klang.

Og bævende liig Bladet knæler hun,
Og dunkle Ord i Jorden ned hun taler,
Og Smertens Røst, som Tolk for Hjertets Qvaler,
I sagte Toner flød fra hendes Mund
I hendes Øie sig Forventning maler,
Og Øret bøier hun til Jordens Grund:
O kun et Ord til Svar! - men intet høres,
Kun Lundens lette Blad af Vinden røres.

103

Selv dette ei, hun sukker - aldrig mere
Vil denne Stemme til mit Øre naae;
Det Bryst, som denne Jord nu tynger paa,
Af svundne Drømme rummer ingen flere.
O Gravens Aander! som mod ham nu gaae,
O hvo der var, hvor nu I samlet ere!
Og hvo der fløi til Lyset nu som I,

Fra Graven her den dunkle Død forbi!

Da gik det som en Røst igjennem Lunden,
Og som et Suk fra Træerne det lød
Som Liv det var, der gjennem Døden brød,
Som Elskedes Farvel i Afskedsstunden.
Dione lytter - Alt er nu forsvunden -
Det sunkne Knæ berører Jordens Skjød,
Og mens mod Skyen hendes Tanke iler,
Liig Sorgens Marmor hun paa Graven hviler.

Der man den næste Morgen hende fandt
Bevidstløs slumrende - til Graven bøiet
Var hendes skjønne Hoved, lukt var Øiet,
Og Haarets Bølger over Skuld'ren randt;
Hun smiilte sødt, som Barn der er fornøiet,
Dog da hun vaktes dette Smiil forsvandt,
Da i sit Hjem hun atter sig befinder,
Da Hjertets Minder blev til Hjertets Fjender.

Thi disse Slag for stærke Sjælen vare,
Hvis svundne Kraft nu hviler svag og mat,
Naar ud den seer, den seer kun Mulm og Nat,
Beboet af underfulde Aanders Skare.
Med dem hun taler, af sig selv forladt,
Og deres Røst hun troer at høre svare
I Stormens Susen, naar forbi den gik,
I Skyens Flugt, i Bølgernes Musik.

Dog stundom kom Besindelsen tilbage;
Liig Stjernen gjennem Nattens mørke Sky
Den trænger gjennem Sjælens stille Klage,
Og alle Taager da fra Hjertet flye.
Da vandred' Tanken blandt de svundne Dage,
Da ved sin Harpes Klang hun søgte Ly -
Og høitidsfuldt og veemodsfuldt det klang,
Naar til de rørte Strenge rørt hun sang:

Som Klædet ældes vil vor Jord,
Som Skyggen svinde bort,
Og Alt hvad under Skyen boer,
Liig Støvet blomstre kort.
Hvi vil Du ængstes da mit Bryst,
Og hvorfor skjælve nu? -
Et Stjerneskud er Livets Lyst,
Forgængelig som Du!

Hvad hælder jeg mit Hoved til
I Hjertets bittre Nød?
Hvor er et Haab, som leve vil
I hele Verdens Død? -
Min Trøst forsvandt som Melodie,
Der Harpens Streng forlod;
Min Lyst som Drømmen gik forbi
Paa Glemsels lette Fod.

Men Du, der vogter paa min Skat
Af Lys og Kjærlighed,
Der ruger med din dunkle Nat
Paa al min Herlighed:
Du mørke Død, der aldrig døer,
Fra Livets Grændseskjel
Du vinker taus med Sorgens Slør
For evig til Farvel! -

105

Mens taarefuld i Smerte hun forstummer,
For sidste Gang vi vende Øiet mod
Den ydre Verden, som nu først forstod
Diones Hjerte og Diones Kummer.
Ved hendes Dør den flittig spørge lod
Til hendes Helbred og til hendes Slummer;
Og hun, hvem hele Verden nys rev ned,
Blev Gjenstand nu for Alles Kjærlighed.

En ædel Sjæl man siger, ved min Ære
Et trofast Hjerte, saa man taler hist.
Et Bryst saa ubekjendt med Svig og List,
Som altfor ømt til Jordens Qval at bære.
Af hendes Liv skal hver en Spotter lære
At Sandhed vinder Seiren dog tilsidst,
At Verdens Røst er meer end tom Beklagelse -
Saa raaber nu Enhver i øm Deeltagelse.

Hvorlænge? - otte Dage! - ikke længer? -
Hvad? otte Dage er en Evighed
I Livets Strøm, hvor Bølgen snart fortrænger
Den forudgangne Bølge fra sit Sted,
Der ruller, til den sporløs synker ned
Og derfor vee Enhver, hvis Hjerte hænger
Ved Bølgens Skum, ved Boblens Glimmer fast -
Den brister - alting bristed' da den brast.

Byg ei paa Sand dit Huus; thi bort det svinder.
Stol ei paa Guld; thi falsk er Guldets Klang.
Haab ei paa stolte Smiil af Lykkens Kinder,
Troe ei paa Kjærligheds Sirenesang!
Alt er som Strømmen, der forbi Dig rinder,
Ved tørre Bredder vandrer Du engang;
Thi giv det Flygtige ei Rum i Barmen,
Og, efter Skriften, hold ei Kjød for Armen.

106

Alt drive skal Dig i Dig selv tilbage,
Hvor Tiden slumrer i dit eget Bryst,
Som Kjærnen i dit Indre vil opdrage
Med Livets Tvillingfrugter, Sorg og Lyst
Du selv er Spire, Vext og Fremtids Høst,
Du selv skal Sæden i dit Huus modtage;
Men hvad i Rummet svæver, fjernt og vidt -
Selv nok saa nær ved Dig, er ikke dit.

Du skal forlade Alt, og Alt forlader
Dig tidlig eller seent. Den Rest Du har,
Er Frugten kun, som Tankens Blomst Dig bar,
Er Hjertets Væld, hvor Følelsen sig bader.
Hvor tidt end Livets Bog Du gjennemblader,
Du finder aldrig hvad din Attraa var.
Dig Verden, og Du Verden vender Ryggen,
Fra Lyset bort Du vandre vil i Skyggen.

Da skal dit Hjerte længes efter Hvile,
Din Sjæl sig bøie skal for Dødens Magt -
Alt vil Du naae; thi Livets Timer ile:
Snart af den lange Gang, af Tidens Mile,
Har Du den største Vei tilbagelagt.
Alt hvad Du elskte, har Farvel Du sagt.
Du staaer beredt og holder Vandringsstaven,
Du venter kun et Bud til Dig fra Graven.

Det vinker Dig og taler: redt er Leiet,
Redt er den lune Seng for dine Been.
Kom med din Skat, med alt hvad Du har eiet,
Med Hjertets hele Rigdom, - Du er veiet
Paa Tidens Vægtskaal, fuld er Pareens Teen.
Du Mødige! hvem Kundskabstræets Green,
Af Frugter fuld, saa lidt kan lokke mere,
Som Livets Glæder og som Livets Lære. -

107

- Og Smerten nu Diones Bryst forgifter,
Og hver en Kraft den dræber med sin Braad.
Den skaffer ingen Lindring sig i Graad,
Men hefter sig i Sjælens dybe Rifter.
Og Alt for hendes Øie Farve skifter,
Og Tanken, som har tabt Fornuftens Traad,
En anden Verden nu i hende bygger,
Beboet af Phantasiens lette Skygger.

Men ingen Storme kruse dette Hav,
Hvorpaa i Drømmens Baad hun stille seiler.
Paa Fladen hendes Hjerte reent sig speiler,
I Dybet hendes Sjæl sig maler af.
Og skjøndt det Sande hendes Blik forfeiler,
Det Skuffende dog Hvile hende gav.
Og skjøndt forladt af Livets friske Farve,
Sig Psychen rører let i Støvets Larve.

See, Nat det er - og hun paa Leiet ligger
Foruden Søvn, med Blikket heftet paa
Den milde Glands, som yndig Luna skikker
I blege Straaler, der til hende naae,
Der bort igjen som lette Aander gaae,
Naar frem med sorte Øine Natten kiger.
Hun bøier sig, som om hun tolke vil
De underfulde Straalers Vexelspil.

Og pludselig hun reiser sig og svæver
Igjennem Salen ud med lette Skridt.
Altanens Dør hun aabner - Luften hæver
De løste Lokker, som nu bølge frit;
Og Klædebonnet, folderigt og hvidt,
For Nattevindens lette Aande bæver,
Der, hviskende med sagte Melodie,
Diones Kind og Øre gik forbi.

108

Der staaer hun - selv en Drøm i Nattens Stille,
Og skuer ubevidst med stive Blik
Paa Scenen ud, hvor Søens Bølger trille
Med sagte Susen, og hvor Maanen gik
Af dunkle Skygger frem, der let sig skille,
Liig Sorgerne ved smeltende Musik;
Hvor sønderrevne Skyer i Luften drive,
Som vexlende fordunkle Maanens Skive.

Hun maaler Jord og Himmel. Rundt hun sender
Som med Forundring Øiet - hver en Larm
I Luft og Søe hun lytter til, og vender
Sig efter hvert et Syn med hævet Arm. -
Da løfter sig som Stormen hendes Barm,
Og bævende, som om hun Alt erkjender,
Hun dækker Øiet med sin Haand - et Skrig
Nu jamrende med Luften blander sig.

Men snart forvirret Tanken Afsked tager.
Hun seer paa Vandet ud, hvor Lysets Glands
Som gyldne Billeder, i yndig Dands,
Fra Vove til den næste Vove drager;
Hvor Bølgens lette Toppe Vinden jager,
Og bryder susende den gyldne Krands -
Hun seer og smiler - og hun let sig hæver
Paa Gitt'rets Rand, og halv i Luft hun svæver.

Og ned hun taler til de lyse Vover:
O gyldne Børn! o drager ei forbi.
Jeg eier og en Drøm, et Barn, der sover,
Hvis Blik vil aabnes straalende som I.
Dæk blødt med Bølgerne dets Vugge over,
Syng for dets Øre sødt en Melodie,
Til Natten svinder og til Søvnen ender,
Til Dagen funklende tilbage vender!

109

Dog Glands og Lys ved disse Ord forsvinder,
Og dunkle Skygger dække Himlen til.
Høit sukker hun, og Taarestrømmen rinder
I tunge Draaber over hendes Kinder,
Mens selv hun efter Synet gribe vil.
Frem flyver hendes Slør for Vindens Spil,
Frem strækker hun sin Haand - og styrter over
Det lave Gitter i de dybe Vover. -

Der fandt hun Døden - dog man hører ei
Kamp eller Raab - et stille Suk kun svæver,
Mens svagt og svagere dets Tone bæver,
I sagte Luftstrøm ad den vaade Vei.
Det er Diones Aand, som Vingen hæver,
Som, løst fra Formen, stille bader sig
For sidste Gang i alle Livets Minder,
Før hver Erindrings Glands for evig svinder. -

Den næste Morgen Søens Bølge trænger
Det fagre, blege Liig til lave Kyst:
En Krands af Vandets hvide Lilier hænger
Omkring det løste Haar - det stille Bryst,
Som hæves ei, som ikke martres længer,
Af hendes Hænder dækket, hviler tyst.
En yndig Drøm endnu omsvæver Munden;
Men Øiets Glands for evig er forsvunden.

Det var Diones Endeligt - ei faldt
Som Træet hun i Stormen; ikke svækket
Af Tidens Byrde; ei med Panden dækket
Af Alderdommens Slør. Til Hvile kaldt,
Liig Vaarens Blomst, som Gartneren har knækket,
Hun kasted' hen sin yndige Gestalt.
I al sin Styrke, fyldt med Livets Smerte,
Med al dets Tryllerie, brast hendes Hjerte.

110

O, at saamegen Yndighed forsvandt!
At Døden slukte dette Hjertes Flammer!
O, at det Ypperste, som Sjælen vandt,
Forgængeligheds Stempel dog annammer!
O Skjønhed, Reenhed, Kjærlighed og Jammer,
Hvoraf de høie Pareer Traaden spandt
Til hendes Liv - som Aander I bortile!
Den døde Form, Jer Bolig, gik til Hvile.

Ei Mindets Steen paa hendes Gravhøi tynger,
Hen over den Cypressen bøiet staaer.
Et Træ med unge Roser let sig gynger
Paa Skjønheds tause Grav, og yndigt slynger
De friske Knopper i Cypressens Haar.
Der tankefuld tidt Sorgens Engel gaaer,
Og strøer med røde Blade Graven over,
Hvorunder nu Dione stille sover. -

Her lad mig ende! Alt sin Grændse har,
Saa har og denne Sang - her lad mig hvile!
Til Gravens Rand jeg kom; hvad er og var,
Hvad komme skal, til dette Maal vil ile,
Her Skiven er for alle Livets Pile,
Paa alle Spørgsmaal her det sidste Svar;
Det første Svar maaskee, som vi fornemme
Igjennem Mulm og Nat fra Livets Stemme.

Hvo hæver Sløret? hvo fik Livets Magt,
Og vælter Dødens Byrde fra sin Skulder?
Hvo følger Evighedens Hjul, som ruller,
Skjøndt Tidens Cirkel er tilbagelagt?
Hvis Tanke blev til Rummets Grændse bragt?
Hvis Hjerte bæved' ei i Livets Bulder?
Hvis Aand fandt Lyset? hvo fandt Klangen i
De fjerne Sphærers fulde Harmonie?

111

Ei Mennesket! ei Støvets lette Søn!
Ei han, hvem Lyset blender, Mørkets Broder.
Ei han, der kun fik Svaghed til sin Moder,
Hvis hele Styrke Taalmod er og Bøn;
Hvis Kraft er Dyret, som i Muldet roder,
Hvor Tvivl og Sorg er al hans Arbeids Løn;
Ei han, hvis største Lys er kun en Skygge,
Hvis Maal er Døden - Blendværk al hans Lykke!

Men over Graven - hvo kan fremad see,
Endskjøndt i Nat, og drømmer ikke gjerne?
Hvo binder ei sit Haab til Himlens Stjerne,
Og lænker ei til Jordens Skjød sin Vee?
Ja over Graven! - dog er Alt maaskee
Kun et Maaskee, som Hjertets Ønsker værne,
En Tanke, kun af Savn og Længsel skabt,
Et Glimt kun af et Lys, som snart er tabt.

Dog meer end Alt er herlig denne Haaben!
I Livets Bølgegang vort Anker kun;
I Lidenskabers Storm, i Dødens Blund,
Den sidste Havn, som Sjælen finder aaben! -
Een Draabe er det kun - dog Priis for Draaben,
Som Naaden gjemte til vor sidste Stund!
Den qvæger, styrker - den en Perle dølger,
Som fik sin Glands af Evighedens Bølger. -

112
113

Efterskrift og noter

114

115

Efterskrift

I. Udgivelsen 1833-1991

Dandserinden udkom anonymt vinteren 1832-33 og skaffede Frederik Paludan-Müller (1809-76) vind i sejlene. Læserne kaldte ham et geni og rev bogen væk fra boghandlerne, så den måtte genoptrykkes gang på gang gennem hele det nittende århundrede. Efter digterens 100-års fødselsdag ebbede interessen ud, og i dag kendes værket kun af et fåtal, hvilket er synd *Dandserinden* genudgives hermed efter en pause på 76 år og for første gang efter den sjældne originale tekst -bortset fra et fotokopieret oplag fra 1970 til universitetsbrug.

Det, at et værk ved udgivelsen bliver en succes, behøver selvfølgelig ikke altid at garantere for værkets kvalitet. Men en sådan bog vil altid være bemærkelsesværdig, hvis man ønsker at kende en bestemt epokes smag og værdier - og vil som sådan have kulturhistorisk interesse. Med *Dandserinden* har vi altså en mulighed for at fa forståelse for det københavnske borgerskab i 1830'erne, så meget mere som en del af indholdet er en veloplagt satire over det selvsamme publikum, som den henvender sig til.

Litteraturhistorisk set er *Dandserinden* det første *velskrevne* danske romantistiske værk og giver os mulighed for at sammenligne den stormende og revolutionære europæiske romantisme med den mere forsigtige i Danmark, hvor der strengt taget ikke findes så megen litteratur, der kan kaldes romantistisk. Som et romantistisk værk peger *Dandserinden* frem i tiden og kan ses som en forløber for naturalismen. Bogens desillusionerede holdning har bevaret sin aktualitet og kendes fra senere digtere, for eksempel den unge Johannes V. Jensen, Tom Kristensen og Michael Strunge.

Ser man på Paludan-Müllers udvikling, kommer man ikke uden om *Dandserinden*, fordi værket rummer spirerne til hele det efterfølgende forfatterskab; for eksempel er klassikeren *Adam Homo* (1842-49) skrevet over *Dandserindens* læst. Paludan-Müllers stadige redigeringer af *Dandserinden* for hver ny udgave kan ses i lyset af forfatterens personlige udvikling, der spænder fra stadier af nihilisme til stadier af stadig strengere idealisme og religiøsitet.

116

Men *Dandserinden* er også læseværdig i sig selv, idet værket giver os mulighed for at møde en helt ung digters svendestykke med en usædvanlig friskhed i sprogbehandlingen og en bidende humor. Paludan-Müllers udnyttelse af den metriske spændetrøje, som han samtidig tør bryde, viser ham som kunstnerisk moden, og den suveræne benyttelse af dagligsproget når næsten op på siden af H.C Andersens. I værket gives en klassisk skildring af konflikten mellem kærlighed og samfund, og det fine erotiske portræt af heltinden Dione virker stadig indtagende.

II. Den desillusionerede tidsalder

Paludan-Müller tilhørte generationen, der blev født i skyggen af en række ulykker: Slaget på Reden 1801, englændernes bombardement af København og tabet af flåden 1807, den danske statsbankerot 1813 samt tabet af Norge 1814. Den hermed forbundne - mere eller mindre ubevidste - nederlagsfølelse bragte de som en uro i sjælen med ind i den kommende periode, der normalt karakteriseres som guldalder og biedermeier.

Wienerkongressen 1815 betegnede opgøret med napoleonstiden og ses gerne som nøgle til nogle årtier, hvor fred og borgerlige værdier herskede. Selvom den oplyste enevælde som institution kunne siges at høre

fortiden til, undgik landet den revolutionsbølge, der rullede over blandt andet Grækenland, Frankrig, Belgien og Polen. Kongens position forsvaredes især af hans magtfulde embedsmænd fra det fremvoksende borgerskab, der så en fordel i en alliance med enevælden, fordi det betød social sikkerhed og karrieremuligheder. Den stærkt konsoliderede kirke så ligeledes en fordel i at støtte enevælden og manede befolkningen til besindighed Den fælles fjende var de lavere klasser og adelen, der kunne afskaffe de øvriges magt, men det var ikke ligetil, for alt censureredes: det var forbudt at holde møder uden godkendelse, og alle oprørske elementer fængsledes, landsforvistes eller fik ansættelsesforbud i det offentlige.

Landet åndede derfor fred, og politisk ufarlige emner nød fremme. Digtning og anden kunst som udtryk for fantasi og følelse trådte i forgrunden, men ofte på borgerskabets vilkår. Man læste romantikkens store forfattere Adam Oehlenschlåger (1779-1850), N.F.S.
117

Grundtvig (1783-1872) og B.S. Ingemann (1789-1862), der genoplivede den slemt medtagne nationalbevidsthed ved at skrive om den danske histories helte og endvidere ved at anvende elementer fra den danske fortælletradition. Gennem romantikkens ledende filosofier, platonismen og organismetanken, lærte man om en oprindelig enhed og harmoni, der ved et fald (syndefaldet) var blevet splittet i modsatrettede, hinanden bekæmpende kræfter (det åndelige og det materielt-sanselige), men den historiske proces, der er et udtryk for denne kamp, ville dog i tidens fylde harmoniseres med kræfternes udsoning og genetablering af den oprindelige enhed.

Omkring 1830, da landet var på vej til et økonomisk og industrielt opsving, fyldte Paludan-Müllers generation 20 år og skulle til at stå på egne ben. De forældre, der havde råd til at lade sønnerne uddanne, forventede en embedseksamen, et fornuftægteskab og bevaring af klasseskel, dels for at sikre efterkommerne økonomisk, dels for at opretholde den sociale status. Dette førte naturligvis i mange tilfælde til en klar generationsmodsætning, idet Paludan-Müllers jævnaldrende ikke accepterede tingenes tilstand og skuffedes dybt over, at romantikkens idealer viste sig som tom deklamation og underholdning; imidlertid kunne de unge ikke gøre åbenlyst oprør, blandt andet på grund af censuren. Endelig havde forældrene en økonomisk klemme på børnene: uden forældrenes støtte ingen uddannelse og dermed intet levebrød.

Den unge generation endte i første omgang som splittede, desillusionerede nihilister, klemt mellem de romantiske drømme og den barske virkelighed. Nogle kastede sig i hvert fald for en tid ud i et »vildt« liv med fester, vin og kvinder, men glæden viste sig hurtigt at være tom og kort. Andre turde gøre mere åbenlyst oprør ved at indgå ægteskab uden skelen til social status, kappe båndene til familien, opgive en del af traditionerne og søge at give kunstnerisk udtryk for opposition - med de forsigtighedshensyn, som var nødvendige under et enevoldsstyre med censur. Da de ikke direkte kunne protestere mod samfundet, klagede de i stedet over romantikkens idealer, der havde vildført dem (se eventuelt Niels Barfoed: *Don Juan*, s. 253). Det er et af de første ungdomsoprør, vi ser markeret i litteraturhistorien, først senere er generationskløfter blevet hverdagskost. Bemærk endvidere, at protesten kom i et økonomisk opsving - akkurat som i 1960'erne.
118

Det er karakteristisk, at gængse udtryk for den desillusion og splittelse, som den unge generation vistnok følte med større styrke end deres jævnaldrende i andre perioder, kom fra de tre store kulturlande: fra tysk kommer ordene for den sentimentale pessimisme: Weltschmerz, og den »interessante« sønderrevethed: Zerrissenheit (for eksempel i Heinrich Heines (1797-1856) digtsamling *Buch der Lieder*, 1827). Fra fransk betegnelserne lokalkolorit og voldsomme, uformidlede kontraster: antiteser (for eksempel i Victor Hugos (1802-85) fortale til *Cromwell*, 1827, og *Notre-Dame de Paris*, 1831, da. 1832), samt udtrykket mal du siécle: århundredets syge (for eksempel i Alfred de Mussets (1810-57) *La confession d'un enfant du siècle*, 1836, da. 1841). Fra engelsk: spleen, egentlig ordet for milten, hvor man tidligere mente, at den blaserte kedsomhed, livslede og tristhed havde sæde (begrebet for eksempel i George Gordon Lord Byrons (1788-1824) klassiker *Don Juan*, 1819-24). Romantismens samfundstrods samt lidende og »interessante« figurer, oprørske mod Gud og mennesker, blev efterlignet af mange unge digterspirer.

I Danmark fik det »interessante« en særstilling i romantismen som »et modernt Begreb, for hvilket de gamle Sprog ej engang have noget tilsvarende Udtryk«; således skrev digteren J.L. Heiberg (1791-1860) i anmeldelsen af Adam Oehlenschlågers skuespil *Dina* (1842) i *Intelligensblade* (16/17, 1842), hvor han forklarer begrebets særbetydning. Det »interessante« kan forklares ved et eksempel: Byron overværede for første gang en halshugning af tre forbrydere; den første gjorde ham ganske hed og tørstig og fik ham til at skælve, så han knap kunne holde kikkerten, den anden og tredie lod ham ret kold, hvilket viser, hvor hurtigt selv forfærdende oplevelser bliver ligegyldige. Det »interessante« er dermed noget for betragteren nyt og pirrende, der ikke kan gentages. Begrebet anvendes foruden om begivenheder også om personer, der afdækker forfærdende skjultheder som incest, mord, nihilisme, og om kunstværker, der vækker uro, forvirrer og fastholder betragteren i spænding til afsløringen af det skjulte. Igennem det »interessante« kunne det snerpede samfund få afløb for sine frustrationer ved at kikke på fremmede og sære skæbner, som man aldrig gjorde tilløb til at følge (se Erik A. Nielsen*: Det interessante i Kritik* 17, eller Torben Hviid: *Det interessante - vendepunktets kategori i Kritik* 37).

Den romantistiske digtergeneration i Danmark bestod især af 119 Paludan-Müller, H.C. Andersen (1805-75), Carl Bagger (1807-46) og Søren Kierkegaard (1813-55). De unge drog til København i slutningen af tyverne for at studere og skabe en karriere: Paludan-Müller og Bagger læste jura, mens Kierkegaard læste teologi (H.C. Andersen falder selvfølgelig med sin sociale baggrund lidt udenfor; han tog studentereksamen i 1828). De valgte alle senere at træde i ideens tjeneste, som man sagde, og følge digterkaldet i stedet for embedsvejen. Emil Aarestrup (1800-56) må også siges at høre med, selv om han er lidt ældre og valgte lægegerningen som levevej.

H.C. Andersens tidlige romaner kan kaldes romantistiske og »interessante«, fordi hovedpersonerne forsøger at skjule en forbrydelse eller en fattig barndom, der dog langsomt afdækkes, og den eventuelle endelige harmoni eller idyl kan virke uholdbar og påklistret (for eksempel i *Improvisatoren*, 1835, og *O.T.*, 1836). I Carl Baggers *Min Broders Levned* (1835) hersker dæmoni, spleen, fri erotik og Weltschmerz over verdens ondskab, og Arthur dør med oprørske tanker mod Gud og konge, mens bedsteborgeren Johannes beskrives med ironisk distance. Søren Kierkegaards *Forførerens Dagbog* fra *Enten-Eller* (1843) skildrer æsteticisme og værdisammenbrud, idet Johannes vælger en uskyldig pige som en »interessant« genstand for forførelse; der tages dog i forfatterskabet som helhed stærkt afstand fra æstetikerens stadium. Emil Aarestrup skrev en række vovede digte, hvor han skildrer fri erotik, Zerrissenheit og spleen (*Digte*, 1838).

Den lidt ældre generation opfangede de nye signaler og skrev enkelte romantistiske værker, men graden af fortvivlelse og oprør kan nok betegnes som mindre, måske endda tillært, og der findes flere spor fra romantikken. Man kan for eksempel nævne Chr. Winthers (1796-1876) erotiske gyser *Skriftestolen* fra *Fire Noveller* (1843), Henrik Hertz' (ca. 1797-1870) dæmoniske Ragnhild og »interessante« slutning i *Svend Dyrings Huus* (1837) og B.S. Ingemanns splittede morder i novellen *Varulven* fra *Tre Fortællinger* (1835).

Den danske romantisme fra cirka midten af tyverne til fyrrerne opfordrede ikke til revolution som i udlandet, blandt andet fordi det var begrænset, hvad man kunne skrive i censurens Danmark, og fordi samfundet hurtigt integrerede forfatterne og legaliserede deres digtning. Forældregenerationen tog tilsyneladende ikke de unges oprør alvorligt, men betragtede det som en overgangsperiode - og de fik fortrinsvis ret. Romantismen kan derfor siges at have været en 120 litterær strømning i tiden under den mere udbredte, ikke nødvendigvis litterære biedermeier. Forskerne er dog langt fra enige om romantismens betydning; nogle mener, at romantismen er et privat problem for enkelte digtere, ingen åndshistorisk begivenhed (for eksempel Henning Fenger i Georg Brandes' læreår, 1955, og Erik Lunding i Biedermeier og romantismen i Kritik 7), mens andre mener det modsatte (for eksempel FJ. Billeskov Jansen i efterskriften til Adam Homo).

III. Den unge Paludan-Müller

»De vil maaskee forundre Dem over, at dette kommer fra min Haand, fra hvilken De endnu intet Product har seet, som kunde lade Dem formode Dygtigheden til sligt et Foretagendes Udførelse. Dog troer jeg, at jeg med et vist Slags Selvbevidsthed tør forsikkre at jeg ikke aldeles er et Musernes Stedbarn, hvorpaa jeg mener at have et Beviis i den Samling af Digte, jeg for min egen Fornøielses Skyld har udarbeidet, og som befinder sig hjemme i min Skuffe.« (C.St.A. Bille og N. Bögh: Breve til H.C. Andersen, 1877, s. 531). Således introducerede Paludan-Müller sig selv den 28. nov. 1828 til H.C. Andersen for at vinde denne for en plan om at udgive et ugeblad sammen. Brevet afslører en meget ung Paludan-Müller, der lige var kommet til København fra Odense for at studere jura, men hellere ville dyrke sit egentlige kald, skriveriet. Brevet viser tillige den kommende forfatters store selvtillid og fremstormen: han var en ung mand med mange ambitioner. H.C. Andersen afviste dog samarbejdet.

Paludan-Müllers første kendte offentliggørelse, digtet Raab til Polen, kunne læses i Kjøbenhavnsposten den 8. marts 1831, men var uden forfatternavn, da han endnu ikke ønskede at træde offentligt frem. Raab til Polen giver udtryk for revolutionsstemningen i Danmark og vandt almindeligt bifald, fordi det var aktuelt og velskrevet. Sproglærer N.F. Berg (1782-1832) fremsagde digtet ved en aftenunderholdning samme år - måske sad Paludan-Müller og hørte på, i hvert fald var der ikke langt til næste skridt efter denne opmuntring.

November 1831 indleverede Paludan-Müller skuespillet Kjærlighed ved Hoffet i fem akter til Det kongelige Teater. Stykket kunne umuligt opføres på grund af dets bredde og manglende sceniske effekter, i stedet tildelte man forfatteren fribilletter og anbefalede at 121 lade stykket trykke. På samme måde gik det året efter, hvor han deltog i en konkurrence udskrevet af Selskabet til de skiønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse med Fire fædrelandshistoriske Romancer. Ingen af de seksten konkurrenter vandt, men Paludan-Müller fik hæderlig omtale, og man anbefalede at lade dem trykke. Skuespillet og romancerne udkom separat og anonymt i 1832 uden den store opsigt, men anmelderne kunne se forfatterens kvaliteter

og forholdt sig afventende.

Først som 25-årig fik Paludan-Müller et gennembrud med Dandserinden, der afspejler hans indre modsætninger i årene op til udgivelsen. Han skiftede mellem at være den flittige, velopdragne dreng, der pænt sad hjemme og studerede, og en desperat, tøjlesløs modelaps, der boltrede sig til baller, lagde an på samtlige kønne piger og knuste et par hjerter. Men han følte sig oftest alene i det store København og fandt en åndsallieret i sin kusine, den 22 år ældre Andrea Hansteen, født Borch (1787-1840), der boede i København fra 1828 til 1829 med sine seks børn. Han forelskede sig i Andrea som en skoledreng i sin lærerinde, og hun fungerede både som den tilbedte og som erstatning for Fritz' elskede moder, der døde, da han var 12 år. Paludan-Müller betroede Fru Hansteen alt, sin kærlighed, sine drømme og splittelse; således i et brev fra den 28.-29. juli 1830:

»Alvorlig talt, mit Skib gaar ingen jævn Gang; tidt ligger det maustodt [: stendødt] og tidt gaar det for saa fulde Sejl og med saa stærke Vinde, over brusende Bølger rundt omringet af mørke Skyer og knitrende Lyn og rullende Torden, at jeg ikke mere formaar at holde Roret eller styre Sejlene, men lader det staa til, som det kan; da falder jeg i Fristelser og mange daarlige Begærligheder; Fornuften stryger sit Flag, og »Piger, Vin og Kortenspil« - som der staar i Visen - bliver min Havn, dog kun en skrøbelig, hvori jeg bjerger det synkefærdige Vrag. Dog er Opvaagnelsen af saadan en Drøm egentlig ikke behagelig. Da kommer Tomhed, Smerte, Kval og Anger, [...] og kun én Trøst bliver, den samme som [den italienske digter Torquato] Tasso omtaler, naar han siger: »Mir gab ein Gott zu sagen, was ich leide«. [...] Lys maa jeg have, et andet Liv maa aabne sig for mig, hvis ej vil jeg selv aabne det. Bogen med de syv Segl vil jeg bryde og se, om mit Navn er tegnet i Livets eller Dødens Bog -[...] jeg vil se til, at mit Haabs Øjne ikke briste, thi 122 [...]: »Øjet er Legemets Lys - naar da det Lys, som er i Dig, bliver Mørke - hvor stort er da Mørket?« Og er ikke Haabet Sjælens Øje; derfor vil jeg vogte det, og bliver det end svagere og svagere, vil jeg betjene mig af Konservationsbriller [: beskyttelsesbriller]; men disse ligge tre Favne under Mulde - og det løjerligste er, dog kan man være lystig, fornøjet, spøge og spase, gøre Kommers og bære sig, som man ikke vidste, hvor man skulde anbringe de tusinde Løjer og Indfald, som for Andres Øjne sidder En paa Læben og i Blikket, ja lyve allerstærkest, naar Sandheden gerne styrtede frem i tusinde Taarer. Saadan er Mennesket - sin egen Gaade og Modsætning.« (Fr. Lange: Frederik Paludan-Müller, s. 59).

Brevet viser den unge Paludan-Müller som romantist, men nyder han ikke også lidt sin vildskab, og nyder han især ikke at beskrive den? Fortvivlelsen er transformeret til kunst. På mange punkter minder brevet således om Dandserinden, sammenlign for eksempel de fem første linier i brevet med stanzerne (som angives under hver side) 85-86 og de sidste syv linier i brevet med for eksempel: »Øiet er tungsindigt, Læben leer« (279.8; i det følgende: stanze/linie). Brevet kan således siges at afspejle Dandserindem første stadier, idet den unge digter afprøver nogle tanker på Andrea, efterhånden som skriveprocessen skrider frem. Dette understøttes yderligere af, at handlingen i Dandserinden foregår lige efter at brevet blev skrevet (kap. VI).

Paludan-Müller anerkendte senere Andrea Hansteens store indflydelse på Dandserinden, her i et brev til Andrea fra den 26. sep. 1834: »Hvor meget jeg forresten i disse to Arbejder [Dandserinden og Amor og Psyche (1834)], to forskellige Frugter af den samme Rod, skylder den Borchske Familie og navnlig dig og dine to Søstre Henriette og Charite, kan ingen bedre føle end jeg selv. Det var et Vendepunkt i mit Liv, da jeg lærte Eder at kende, og hvad den Gang og endnu virker paa mig af Eders forunderlige dybe og urolige Natur - tilgiv mig dette sidste Udtryk - det vil aldrig kunne udslettes af min Sjæl, og jeg anser det for den rigeste Gave, Himlen har tildelt mig, at mit Liv er faldet sammen med Eders paa Jorden.« (Vilh. Andersen: Paludan-Müller, s. 108).

123

IV. Den splittede fortæller

Fortælleren er den egentlige hovedperson i *Dandserinden*. Han kan først og fremmest karakteriseres ved sin frække fortællemåde, der kommer til udtryk derved, at intet tilsyneladende er ham helligt. Han gør nar af den deklamatoriske, gammeldags fortæller ved først at imitere og overdrive dennes teknik med for eksempel retoriske spørgsmål (365.5), vurderinger (399.5), henvendelser til læserne (17.8) og alvidenhed (196.5), for derefter at bryde med den klichéfyldte rolle ved at blande sig med de fiktive personer: »Her staae to vakkre Mænd ved Logeranden,/ Hos dem vil jeg mig stille ganske nær« (33.1-2), og ved at give henvisninger til sig selv: »*Fine* fra den anden Sang« (310.7), hvilket er et digtersuverænt brud på illusionen.

Den frække fortæller ønsker eksplicit at underholde læseren en vinteraften (24.4-8), men revser, modsat

det han bedyrer at ville (17.6), implicit sin samtid ved at gøre grin med alle i de borgerlige kulisser: kunstnere, adelige, studerende, præster, professorer og officerer (127-130), der ironisk nok udgør hans potentielle læsere. Han angriber og hudfletter middelklassen for dens følelsesmæssige afstumpethed (224), dårlige smag (79), pengegriskhed (226) og blinde følgen trop med moden (109-118), men tilhører selv borgerskabet og ses til dets aftenselskaber (12.1-2), på teatret (33.1-2) og i restaurationer (322.1). Alligevel føler han sig hævet over samfundet som eneren overfor flokken og mener, at han er »Fri, stolt og eensom mod de andre vendt« (103.5).

Fortælleren forholder sig imidlertid overbærende overfor hovedpersonerne, Dione og Charles, fordi de repræsenterer ungdommens naivitet: »De kjendte ei hvad Hjertets Tragten var,/ De ahned' ingen Hensigt i det Hele« (249.1-2). Men han tror ikke på deres idealiserede kærlighed, fordi han kender dens væsen fra sig selv: »Din Favn vi søge, skjøndt i den vi trættes,/ [...] Tomhed bli'er af Alt hvad vi har havt/ [...] Du døer tilsidst, skjøndt evig Du begjæres« (182). Det sidste citat røber en desillusioneret, spleen-plaget fortæller, og nærlæser man hans mange indskudte kommentarer, ser man da også, at han er en, i datidens betydning, »interessant« mand, der aldrig giftede sig (81), men tilsyneladende har brudt hver blomst og røvet hver frugt (87.3) i sin gådefulde fortid. Beskrivelserne af glædespiger, kvinders undertøj og forførerteknik viser, at han har et nøje kendskab til 124 erotikken, skønt han er ungkarl. På nedskrivningstidspunktet har han endt »Livets Dandsebane« (18.6) og befinder sig på et stadium, hvor »Liv og Følelse mod Graven ile« (75.6). Han lider af romantismens Weltschmerz, og svinger konstant følelsesmæssigt mellem yderpunkter: »Og løser end min Tanke Alvors Læbe,/ Den vækker ogsaa Ironiens Smiil« (26.5-26).

Ungkarlen har tabt barndommens uskyld, den ureflekterede livsudfoldelse, idealerne, sit sociale tilhørsforhold, håbet og troen. Ligesom Adam og Eva, som »Gud« fordrev fra Paradis, har fortælleren mistet sit jordiske Eden, da han nåede alderen, hvor »Betragtningstimen slaaer«, så han kunne »skjelne mellem Ondt og Godt« (19). Skønt han ikke har illusioner om at vende tilbage, brænder han af længsel mod det tabte og føler, at han er strandet i en åndelig ørken uden håb eller udvej. Han forbliver en »interessant« gåde, fordi læseren sidder tilbage med mange ubesvarede spørgsmål: hvorfra kender han Diones historie? Måske har han oplevet en lignende, tragisk kærlighedsaffære i sin ungdom, som han digter videre på, og som har gjort ham til romantist.

Den splittede fortæller ligner til forveksling den unge Paludan-Müller, som det fremgik af brevet til Andrea Hansteen (kap. III). Ved at krybe ind i en midaldrende figur har den anonyme forfatter opnået at skjule sin sande identitet og overbevise flere læsere, der hellere lytter til en ældres end til en ung fusentasts livserfaringer. Den unge Fritz kunne skabe illusionen med den ældre fortæller, fordi han modnedes tidligt og havde oplevet alt, hvad den københavnske subkultur kunne byde på af vin, kvinder og spil. Forfatteren drev rundt som »et splintret Vrag« (86.7), da han skrev Dandserinden.

V. Teknikkens mester

Dandserinden kan kaldes en versfortælling eller versnovelle, idet fortælleren anvender udtrykket: »Novelle,/ Som her jeg har den Ære at fortælle« (24.2-3), og idet han kalder værket en »Bagatelle« (24.5), der er skrevet i »ædel Korthed« (26.1).

Kompositionen er flyvsk og til tider kaotisk: »Uorden har jeg ei, skjøndt ingen Orden« (255.8), men inddelingen i sange virker velovervejet: 1. Sang handler om Diones debut, 2. Sang om Diones og 125 Charles' kærlighed, der ender med deres forening (270.8), og 3. Sang om deres adskillelse og død. Således er 2. Sang og kærligheden en akse, hvorom alt drejer sig, og hendes »fald« er begyndelsen til enden. Fortællerens kommentarer og selve fortællingen hænger nøje sammen, idet han reflekterer over det skete eller over det, som skal til at ske, for eksempel reflekterer fortælleren over syndefaldet (251-255) før Diones egentlige erotiske »fald« (267).

Versemålet, der stammer fra Italien, kaldes ottave rime og indeholder otte linier i femfodede jamber: ∪/∪/∪/∪/∪, hvor enderimene normalt har regelmæssig rækkefølge: abababCC; CC altid med kvindelig udgang. Ludovico Ariosto's (1474-1533) Orlando furioso (1516; se stanze 25.4) er et klassisk eksempel på benyttelse af ottave rime. Men Paludan-Müllers forbillede har nærmere været Lord Byrons regelbrydende ottaver i Don Juan, hvor jamberne ikke altid følger skemaet, hvor enderim frit er byttet om, og hvor ottavens to sidste linier ikke altid har kvindelig udgang. Rimene i Dandserinden synes heller ikke altid lige rene eller gode, hvilket fysikeren H.C. Ørsted (1777-1851) gav udtryk for i et privat brev til Paludan-Müller. Ørsted anså det for en frækhed at rime »Phantasie« med »vandre vi« (137), fordi det sidste er sammensat af to ord Afvigelserne skyldes ikke, at Paludan-Müller manglede talent, for uregelmæssigheden illustrerer på glimrende måde overenstemmelsen mellem det fortvivlede indhold og formens forvridninger - eller som

Ørsted udtrykte det: »Stilen dissonerer, men derimod consonnerer ret vel med Tankedissonantsen« (kap. VIII).

Det splittede og disharmoniske gennemtrænger ligeledes rytmen, der det ene øjeblik lyder smuk og melodisk, i for eksempel Diones sang ved harpen (65-68), for straks efter at blive skærende i de sarkastiske partier. Georg Brandes karakteriserer skiftet meget præcist med billedet af en svane, der afbryder sin kongelige sejlen ved at vende enden i vejret som en and (Fr. Paludan-Müller, II, i Samlede Skrifter, II, s. 169). Rytmen understøttes af en anden hyppigt anvendt figur, nemlig gentagelsen og opremsningen; prøv at sammenstille de smukke sætninger: »Du stille, stolte, straalerige Stjerne« (103.8) og »Den brister - alting bristed' da den brast« (392.8) med den ironiske, tunge opremsning: »Caput er Kjolen, Vesten, Støvlen, Hatten,/ Caput er Kjærlighed med hele Klatten« (20.7-8). Ligeledes anvendes den for romantismen meget typiske antitese til at illustrere følelsen af 126 splittelse, for eksempel beskrives kærligheden således: »I dine Lænker først til Frihed kaldt'« (180.4) og »Selv Paradiis og Paradisets Slange« (180.6).

Ordvalget understreger det romantistiske, idet de for datiden talesprogsprægede, uanstændige, irreligiøse og lavkomiske ord står i skarp modsætning til de højtidelige, lærde og forfinede; for eksempel: »Man mønstrer under Latter Byens Tøse« (329.5) overfor det poetiske »Guds Klædebon, som bort hans Billed kaster« (341.1). Paludan-Müllers sprog virkede overraskende moderne i trediverne, fordi han anvendte ord og udtryk, der ikke fandtes hos andre digtere, og blandede lav- og højstil. Det giver størst effekt, når fortælleren ironisk springer direkte fra lavkomiske til højtidelige, arkaiserende ord, for eksempel i sætningen: »Hvor Liigtorn stødes paa den frosne Tilje« (5.6). Men de mange fremmedord virker studentikost og røber den unge forfatter.

Lysmetaforer og natursymboler anvendes hyppigt gennem hele værket som fortællerens kommentarer til fortællingen; mørke er således negativt, idet det associerer til uorden i det jordiske/horisontale plan, mens lys er positivt og associerer til orden i det overjordiske/ vertikale plan (stjernerne). Den alt for håndgribelige elskov må da foregå i »mørke«. Således advarer fortælleren om fremtiden eller tager afstand fra Diones handlinger: »En dunkel Lok om hendes Øie bæver -/ Saadan om Nattens Stjerne Skyggen svæver.« (44.7-8). Ligeledes sænker mørket sig bogstaveligt lige før Diones og Charles' »Brudeseng«: »Men rundt om dem de lette Skyggers Rige/ Nu hersker med sin underfulde Magt;/ Med Dunkelhedens Næt er Alt belagt,/ Og Lysets Straaler nu tilbage vige« (268.1-4). På samme måde viger lyset lige før Diones død, således at læseren aner det forestående endeligt, og man må tvivle på, om hun kommer i himlen: »Dog Glands og Lys ved disse Ord forsvinder,/ Og dunkle Skygger dække Himlen til« (406.1-2). Ordet »dunkel«, der forekommer i alle ovenstående citater og mange gange i Dandserinden, er karakteristisk nok et af romantismens nøgleord.

Fortælleren kan kaldes teknikkens mester i Dandserinden, fordi han med alle midler understreger sit splittede sind og tvinger læseren til -næsten fysisk - at opleve disharmonien. Kort sagt, der spilles på samtlige tangenter.

127

VI. En interessant historie

Dandserinden foregår dels i København, dels i Nordsjælland, hvor »Sommerhvile« (190.3) ligger et par mil fra byen med udsigt til søen og havet (194.7), men tæt nok på hovedstaden til at Charles kan ride frem og tilbage på samme dag, og til at lægen kan hentes hurtigt. Handlingen udspilles lige efter 1830, da D.F.E. Aubers (1782-1871) populære opera Den Stumme i Portici (1828; opført Kbh. 1830) stadig synges på gaderne (8.8). Paludan-Müller er en af de første romantister, der beskriver det samtidige københavnske borgerskabs selskabsliv og giver et indblik i datidens omgangsformer og mode; således beskrives 1830'ernes beklædning med stor detaljerigdom og nøjagtighed. Som det fremgår af anmeldelserne (kap. VIII), har samtiden heftet sig meget ved værkets lokalkolorit, hvilket er vigtigt for forståelsen af Dandserindens succes; københavnerne begejstredes i høj grad over at læse om sig selv.

I de kendte, ydre rammer placeres den koncentrerede historie om Dione, der varer et halvt år, fra vinter til sommer, nogle år før den fortælles. Fortælleren anvender denne sløringsteknik for at skabe større distance mellem sig selv og hovedpersonerne, som han ikke vil blandes sammen med. Værkets realisme understreges af, at dagene i fortællingen kan tælles; således varer den centrale kærlighedshistorie kun fire dage: fra Charles helbredes til deres forening, og i 3. Sang går der nøjagtig 20 dage: fra Charles' svigt, til Diones lig skyller i land. Den meget konkrete placering i rum og tid fastholder læseren i fiktionen og gør handlingen så troværdig som muligt.

Diones væsen synliggør det guddommelige i mennesket, idet hun til at begynde med fremtræder som en harmonisk 17-årig pige, skønt hendes familie omkom i en katastrofe. Hun er derfor tvunget til at optræde for at tjene til livets ophold, men hjælpes godt på vej af sin skønhed, ædle sjæl, rene hjerte, stærke tanke (60.7-8) og tro på det gode i menneskene og på Gud, som hun står i forbindelse med gennem sin ånd og sit kunstneriske geni. For omgivelserne, der ikke kender Dione (36.1), er hun »interessant«, hvilket skaffer hende adgang til de højere kredse. Det begynder først at gå galt, da hun forelsker sig i Charles, idet hendes åndelige kærlighed blandes med stærke seksuelle drifter, der til sidst tager magten over hende, og det hele ender i død og gru. Da kærligheden ikke kan realiseres, dels på grund af hans 128 svigten, dels på grund af samfundets indblanding, skuffes hun i sine forventninger til livet og ender i en fortvivlet sjælstilstand langt fra Gud som sindssyg (291.1-2, 385). Fortælleren synes, at »det Sande hendes Blik forfeiler« (399.5), fordi hun blændes af fænomenerne i verden og ikke længere ser gudsideen bag, men han fascineres dybt af hendes udvikling fra en naiv, harmonisk pige til en splittet, »interessant« kvinde.

Charles ligner tilsyneladende helten i triviallitteraturen: den unge og smukke greve. Ved nærmere eftersyn nuanceres billedet, for eksempel når Charles beskrives som en talentløs fløjtespiller, der ovenikøbet er »genegen til Forkjølelse« (144.8), og man forstår, at fortælleren tager ironisk distance til den mandlige »helt«. Charles elsker ikke Dione, men går efter en »interessant« oplevelse, hvor han først presser hende til at ofre sin uskyld: »Grumme! Du,/ Som lukker Øret til for Længsels Hu,/ Hvis stolte Bryst vil ingen Bønner føie« (266.2-4; Paludan-Müller udelod stanzen i udgaverne fra 1847-72, fordi den var for vovet). Så snart hun overvindes, mister Charles interessen for sit objekt ligesom Johannes i Kierkegaards Forførerens Dagbog. Charles' svigt skyldes dog ikke en bevidst handling som Johannes', men en medfødt dårlig karakter: »Svaghed« (303.1). Hans hjerte banker »fuldt af Følelse« (144.7), hvilket både kan være godt og dårligt, fordi det viser, at hans indre stadig har sans for gudsideen, men samtidig gør følelserne ham karaktersvag - et nemt offer for andres manipulation: »Og Verdens Stemme fanger nu hans Øre;/ - Thi Moden har Dione Ryggen vendt« (305.1-2), og han dirigeres let af sin ærgerrige moder, der vil have ham gift med den rige Fine. Når hans hjerte til sidst »sprænger alle Hensyns Baand« (315.5), og han planlægger at gifte sig med Dione, nøler »kun hans Villie« (316.5). Charles har den for en helt så usædvanlige blødhed tilfælles med Paludan-Müllers senere Adam Homo, hvis gravsten forkynder: »Her hviler Adam Homo med den blide Aand/Baron, Geheimraad, Ridder af det hvide Baand«.

Maries repræsenterer alt det negative og dæmoniske i mennesket, der leder til andres fordærv. Han ligner en skurk (146), og i bedste litterære tradition svarer hans hæslige ydre til hans begsorte sjæl og fordærvede hjerte (145.3). Maries er en dreven, »interessant« forfører, der ikke går af vejen for at kurtisere Dione, selv om han er gift. Han kan ses som en ældre udgave af Charles, der viser, hvordan Charles ville udvikle sig, hvis han havde giftet sig med Fine. Men han kan 129 også ses som Charles' alter ego, jævnfør deres næsten identiske navne og præsentationen af dem side om side som konkurrenter om Diones gunst (142). Efter at have været ude af næsten hele historien dukker Maries pludselig op i Charles' valgsituation mellem Fine og Dione og fungerer som en udspaltning af Charles' negative side. Løgnehistorien om, at Maries holder Dione som elskerinde, giver Charles dårlig samvittighed, fordi den blot illustrerer, hvad Charles selv har gjort, men den gør ham også vred Da Charles beslutter sig til at duellere for sin egen og Diones ære, som han selv har smudset til, følger han falske værdier, idet denne verdens æresbegreber stærkt nedvurderes af fortælleren (336-337). Således anskuet taber Charles og dør, fordi hans skygge, Maries, er for stærk.

Diones og Charles' kærlighed har kun mulighed for at eksistere, hvis den kan holde sig uden for al berøring med samfundslivet, men det kyniske og overfladiske københavnske selskabsliv ødelægger alt, så snart forbindelsen bliver kendt, og det hele ender som en tragedie. Charles' moder, »Fru Grevinden« (306.1), kan således ses som en negativ inkarnation af samfundet, idet hun er snobbet, grisk, »intriguant« (306.5), kunstig og falsk. Hun modarbejder sønnens kærlighed, fordi Dione tilhører en dengang foragtet klasse, teaterfolket, og giver i stedet den viljesvage søn i køb til det gode parti, excellencens latterlige datter, Fine: »Hvis Sjæl var lille, men hvis Krop var lang« (310.8). Omgivelserne skalter og valter med Diones liv ved først at tilbede hende for derefter at vende hende ryggen som et umoderne objekt. Først da Charles dør, og Dione bliver syg, får københavnerne lidt medfølelse for den forældreløse pige: »Og hun, hvem hele Verden nys rev ned,/ Blev Gjenstand nu for Alles Kjærlighed.« (390.7-8) -men da er det for sent. Konklusionen må blive, at alle mennesker, selv de bedste og ædleste, vil falde.

Dione og Charles' historie er »interessant«, fordi det erotiske, men også tragiske emne dengang virkede overraskende og pirrende på det snerpede samfund, der aldrig kunne tænkes at gøre det samme som hovedpersonerne. Men *Dandserinden* er mere end tom underholdning, for bag den måske lidt overfladiske historie skjuler sig mange alvorlige tanker, og når de står klare for os, far det hele først sin egentlige mening.

130

VII. Pessimistisk dualisme

Refleksionerne, der slynger sig gennem *Dandserinden* som en rød tråd, gør det til et tankedigt fremfor et værk, hvor man lever sig totalt ind i fortællingen. Læseren får sjældent lov til at glemme, at historien er en fiktion, men føres ind i tidens diskussioner: om modsætningen mellem individ og samfund kan medieres, samt om skellet mellem det dennesidige og det hinsidige kan overskrides. Fortælleren har tydeligvis ikke fundet et fast ståsted i tilværelsen, men anvender de begreber fra kristendommen, platonismen og organismetanken, som han finder passende, og blander dem respektløst sammen. Det er således svært at definere fortællerens holdning, fordi han ikke altid er entydig, men svinger som et pendul. I det ene øjeblik klynger han sig til håbet om en tilværelse efter denne, i det næste tvivler han og har kun et hånligt smil tilovers for troen. I det følgende gennemgås først fortællerens fortolkning af tidens tankeverden og derefter hans afvisning af dens budskab.

Mennesket opfattes i romantikken som en trehed bestående af legeme, sjæl og ånd: Legemet rummer drifterne og er dødeligt (410.8) ligesom sjælen (410.3-4), der rummer intellektuelle kræfter, og som helst skal stå i åndens tjeneste. Ånden er evig (93.7) og rummer minder fra dengang den opholdt sig hos guderne (92.3), frihed fra den naturgivne nødvendighed, vilje til at vælge og dermed følge den guddommelige bestemmelse, samt en gudsgnist, der kommer til udtryk i tanker (76.2), anelser (92.4) og drømme (92.6). Menneskets mål er at få ånden til at vokse og dermed realisere sig selv. Men fortælleren eller Paludan-Müller kan ikke finde ud af at skelne mellem sjæl og ånd, måske fordi begreberne ikke betyder noget for ham endnu. Han anvender dem derfor sammen med »Sind«, »Hjerte« og »Gemyt« som en slags synonymer for gudsgnisten i mennesket. Først i Adam Homo opnåede Paludan-Müller orden i begreberne.

Den desillusionerede fortæller bliver ikke ved romantikkens positive opfattelse af mennesket. Han mener derimod, at mennesket er viljeløst (85-86, 135.7-8), gennemtæret af arvesynden (19, 251), dets sjæl/ånd er »Lavheds lænkebundne« (229.1) og kan ikke huske sit guddommelige ophav, gudsrefleksionen er formørket og tankerne »gaae som Møllehjulet rundt« (32.4). Mennesket ser derfor ikke gudsideen, men kun det ydre gøglebillede, der »aagrer med vor Sjæls 131 Eenfoldighed« (110.2). Man »griber Skallen, men laer Perlen ligge« (229.8). Mennesket er således blindt for det egentlige, sande i tilværelsen og kender »Ei Glæden ved Ideernes Modtagelse,/ Ei Frugten af vor egen Aands Opdragelse« (228.7-8). Selv Dione fejler: »Og hendes Sjæl, liig Speilets blanke Plade,/ Hvert Indtryks Billede at tolke veed,/ [...] Men tidt formørked Taage denne Flade,/ Og Alt som Skygger da forbi den gled,/ Fordunklet var alt Gammelt da og Nyt -/ Saa skiftende, saa svagt er vort Gemyt!« (133). Mennesket lever derfor i et åndeligt mørke, hvor det ikke kan realisere sig selv.

Samfundet bør, ifølge tidens tankeverden, ledes af kloge mænd, der har erkendt det guddommelige, sande, og har realiseret sig selv, for eksempel en enevældig konge »af Guds nåde«. Andre mennesker skal rette sig efter denne leders autoritet og klogskab, for kun på denne måde kan samfundet undgå krig, revolutioner og kaos og opnå fred og fuldendt harmoni.

Fortælleren afviser denne optimisme, fordi han tvivler på, at de sande ledere findes, og fordi moden er blevet det blinde samfunds afgud (110.5-6), der har gennemtrængt det ideale (114.3). Samfundet forveksler det sande, det gode og det skønne, med falsk ære, fordærvende rigdom og ydre skønhed. Hjertets rigdom er således blevet til en »Handelsvare« (224.1), og sjæl/ånd er ikke andet end et »Lottospil« (227.6). Samfundets håbløse blindhed gør det nytteløst for mennesket at forsøge at realisere sig selv, idet det vil blive modarbejdet af hoben. Idealerne er derfor dømt til undergang - hvilket også sker i *Dandserinden*, hvor kærlighedsoprøret slås ned i 3. Sang. Dione er i begyndelsen et kunstnerisk geni, der skimter gudsideen, men hun ender alligevel som sindssyg, fordi hun kommer i konflikt med omgivelserne, der ikke kan acceptere hendes kærlighed på tværs af vedtagne normer. Det ideelle kan derfor ikke realiseres, så længe verden ser ud som den gør, og fortælleren har opgivet troen på, at det nogen sinde vil blive bedre, fordi kloden har alle odds imod sig.

Det dennesidige, mente man i romantikken, er kun tilsyneladende kaotisk, fordi et guddommeligt princip binder de modsatrettede kræfter sammen til en kosmisk enhed. Denne opfattelse kan kaldes optimistisk dualisme, jævnfør Erik M. Christensen: *Guldalderen som idehistorisk periode. H.C. Ørsteds optimistiske dualisme*. Det guddommelige kan anes på jorden, når man for eksempel betragter naturen: erkendelsen af naturlovene er nemlig i sig selv et indblik i den højere orden.
132

Fortælleren kan ikke tilslutte sig den optimistiske tankegang, der modsiges af erfaringen. Det dennesidige er en jammerdal, præget af altings forgængelighed og tomhed. Tiden er således en faktor, man ikke kommer uden om og aldrig får lov til at glemme (20-23) - selv kærligheden afsløres som tom og kortvarig (182, 260). Mennesket kan ikke engang trøste sig ved at betragte symbolerne på »Guds« eksistens, fordi de vil forgå som alt andet: »Caput er Alt [...]/ som Tidens store Vinge værner:/Jord, Sol og Maane, Nattens gyldne Stjerner« (23.6-8). Gudsideen skjuler sig for os ved ikke at reflekteres i

fænomenverdenen: havoverfladen er i oprør, så den ikke kan spejle stjernerne, og himlen skjules af mørke og dækkes af skyer og tåge: »Forneden sees kun Undergang og Grav,/ Foroven Evighedens Lys sig dølger« (86.3-4). Dermed har det dennesidige mistet sin eneste forbindelse til det hinsidige, og skellet synes uoverstigeligt.

Det hinsidige er romantikkens forestilling om livet efter døden i et himmelsk Paradis »fuld af evig Lykke« (99.5). I det hinsidige virkeliggøres »Gud«, også kaldet »Ideen« (92.8) og »Det Ene« (100.3), der tænkes at gribe ind i tilværelsen som et mere eller mindre styrende skæbneforsyn, der holder alt samlet med et bestemt, men ukendt formål.

Fortælleren ved ikke, hvad han skal tro. Han ønsker på den ene side brændende, at der eksisterer en kærlig og nådig »Gud«, da det syndige og onde menneske virkelig har brug for frelse. På den anden side beklager han sig over ikke at kunne få vished på grund af »Det aldrig gjennemtrængte Kundskabs Slør« (99.2). Fortælleren svinger konstant mellem håb og tvivl: »Til Tvivl [blev] hvert helligt Haab om Himlens Herlighed« (87.8), »Hvad Tro mig var,/ Er nu kun Haab, hvis Rod af Tvivl er knækket« (97.5-6), og »neppe blev vor Tvivl til Hvile bragt,/ Da reiser sig med Vælde flux Erfaring,/ Og peger paa det Døende i Alt« (369.5-7). Han afviser derfor troen som det svage individs forsvarsmekanisme: »hvad er Tro? vor Svagheds gyldne Skjold« (370.1).

Når det dennesidige liv forkastes, og der stilles spørgsmålstegn ved det hinsidige, kan mennesket kun resignere og bede (370.7), for *måske* eksisterer Gud og kan hjælpe. Håbet er det svage individs eneste trøst, fordi det forhindrer ham i at gå til: »Dog meer end Alt er herlig denne Haaben!/ I Livets Bølgegang vort Anker kun« (416.1-2). Fortælleren er, som Rolf Dorset skriver i *Den erindrende Faun* (s. 148), ikke langt fra totalt at afskrive evigheden som en projicering af 133 ønsker med rod i det fysiske. Der er altså tale om to grader af nihilisme: a) det transcendente eksisterer, men vi kan ikke nå det, eller det kan ikke realiseres på jorden, og b) det transcendente eksisterer ikke, men vi har stadig et håb, der dog er ren illusion. Fortælleren svinger mellem disse to opfattelser; det hinsidiges eksistens afvises ikke konsekvent, og ingen af hovedpersonerne fornægter Gud.

Fortællerens løsning er at isolere sig fra livet og leve i ophøjet ensomhed: »Den høie Værd af eensom, stille Leven« (227.8), mens han forsager alle livets tomme glæder og blot venter på døden: »Forsage, det er Læren kun [...]/ Vel er kun Sorg dens Rod, dens Duft og Lugt/ Kun Kulde, Bitterhed og mørke Dage:/ Dog voxe skal den, til den kolde Steen/ Bedækker Hjertet, Jorden vore Been.« (275). Til sidst er der ikke andet tilbage end livslede og dødslængsel.

I modsætning til romantikkens optimistiske dualisme opfatter den romantistiske fortæller i *Dandserinden* mennesket som delt mellem legeme og sjæl/ånd, der på ingen måde kan være i harmoni, fordi mennesket er syndigt og blindt, og fordi det sande og ideelle oftest modarbejdes af samfundet (340). Fortælleren opfatter ligeledes skellet mellem det dennesidige og det hinsidige som uoverstigeligt, mens man lever (372.2-4). *Dandserindem* fortæller kan derfor kaldes pessimistisk dualist.

Paludan-Müller har i *Dandserinden* givet udtryk for sin utilfredshed med samfundet: embedsmandsvældet, fornuftægteskabet, pengemagten og modeafguden; han tør endda sætte spørgsmålstegn ved troen og dermed ved kirken, men han nævner aldrig kongemagten - måske på grund af frygt for censuren. Det var farlige tanker dengang, men Paludan-Müllers antihelte, erotiske oprør, frihedstrang, krav om jordisk lykke og afvisning af gudsprincippet forudgriber på en måde naturalismen. Romantismen kan således siges at danne bro til vort århundrede uden om den, for os, fjerne biedermeier.

VIII. Modtagelsen

Dandserinden »var i Alles Munde, den oplevede i kort Tid flere Oplag, unge Digtere dannede sig efter den. Alle vare enige om, at dette Digt var det Skjønneste, som endnu var skrevet paa Dansk, og at 134 Paludan-Müller var den største danske Digter, som havde existeret«. Således erindrede J.L. Heiberg stemningen i 1833, da værket udkom (Intelligensblade, II, 1842; Prosaiske Skrifter IV, 1861, s. 364). Men mens de unge jublede, fik de ældre dybe rynker i panden over det nihilistiske værk. I det følgende gennemgås i kronologisk rækkefølge den vigtigste modtage Iseskritik af Dandserinden.

Den første væsentlige, offentlige reaktion, der kunne læses i Kjøbenhavnsposten den 19. feb. 1833 ved forfatteren og redaktøren A.P. Liunge (1798-1879), gav udtryk for den generelle begejstring: »Dette Digt [...] udmærker sig ved Emnets geniale Behandling, som især deleshed er tiltrækkende ved den gratieuse Sammensmeltning af sublim Begeistring, Livsphilosophie, spøgende Ironie og Humor [...] Versificationen er

overhovedet let og flydende, og Digteren veed, med en Frihed, der sjeldent overskrider den tilladelige Licents's [: digteriske friheds] Grændser, at bevæge sig i den valgte episke Form, saa at denne intetsteds falder trættende. Vi tvivle ikke om, at dette Digt jo vil tildrage sig Publicums almindelige Opmærksomhed, paa hvilken det har et saa fortrinligt Krav; og troe ei at kunne slutte denne korte Notits bedre, end ved at lade den aandfulde Forf tale for sig selv, idet vi anføre et Par af de talrige Digressioner, der i Digtet ere saa heldigt anbragte og af saa ægte poetisk Gehalt, at de som oftest forhøie Interessen og intetsteds svække den.« (7. årg. nr. 36).

Den unge, lidt naive digter bad en af universalromantikkens fremmeste repræsentanter, H.C. Ørsted, om en kommentar til Dandserinden. Ørsted svarede meget negativt i et længere brev, der senere gik tabt. Heldigvis bevarede Ørsted kladden; den er uden dato, men brevet må være afsendt før den 24. feb. 1833, der er datoen for Paludan-Müllers svarbrev:

»[Min Hovedbemærkning] angaaer en Tvivlens og Utilfredshedens Aand, som hyppigt bryder frem og forstyrrer de nylig vakte skjønne Indtryk ved en bitter Ironie [...] Utilfredsheden over Glædernes Forgjængelighed synes mig at beroe paa en Selvmodsigelse. Paa den ene Side fremstilles hvorledes saa mange Glæder ikke ere andet [end] Indbildning, og paa den anden beklages der dog over at de ere andet. Men den der indseer deres Forgjængelighed, maa han ikke nyde dem, saaledes som forgjængelige Glæder bør nydes? Og hvorledes kan han da beklage deres Tab, som om 135 digde burde været uforgjængelige? Eller har han eengang anseet dem for uforgjængelige, hvi da anklage Tilværelsen for sin Vildfarelse? - Det rette Middel mod denne Utilfredshed er klart at gjennemskue den hele sandselige Tilværelses Forgjængelighed; vi kunne da heller ikke andet end føres til Beskuelsen af det Uforgjængelige, hvoraf hele Sandseverdenen blot er en Tilsyneladelse. En Følge af hiin Uroe og Utilfredshed synes det mig at være, at De nu og da, saa pludseligt gaaer over fra alvorlige Tanker og Følelser til det lavt comiske eller endog Spot.« (u.å., Ørsteds Saml. 42,2°, Kgl. Bibi.; trykt i S. Kühle: *Frederik Paludan-Müller*, I, s. 97).

En universalromantiker som Ørsted måtte reagere således, da han tror på en universel harmoni og ikke kan forstå, at de unge ikke gør det. (Om Ørsteds optimistiske dualisme: se Erik M. Christensen: *Guldalderen som idehistorisk periode*). Ørsted fandt også *Dandserindens* romantistiske stil meget provokerende:

»Digtet synes mig nemlig at være en sand Sprogmusik frembragt med en harmonisk Forening af Tanker, Følelser og Udtryk; men i denne Musik, synes adskillige af de spottende Steder mig udgjøre skrigende, uopløste Dissonantser [...] jeg vil her blot nævne s. 9 og 10 [stanzerne 18-23] hvor ogsaa Stilen dissonerer, men derimod consonnerer ret vel med Tankedissonantsen [...] Trestavelsesrimene og et af flere Ord sammensatte Riim, synes mig ogsaa at være Dissonantser, som ikkun have deres Sted i det Latterlige. De nøies ikke med at kildre Øret, de *krille* [: får det til at klø i] det [...] det er kun i de hist og her forekommende Udbrud, hvor Veemoden gaaer over til Mismod, ja endog nu og da faaer et Anstrøg af Fortvivlelse, at Digtet synes mig at gaae over i en falsk Tone.« (do.)

Paludan-Müllers fader, biskop Jens Paludan-Müller (1771-1845), så heller ikke med milde øjne på sønnens muse. Biskoppen var selvfølgelig langt fra enig i den ros, der blev drengen til del, fordi bogen satte spørgsmålstegn ved kristendommen. Men selv om faderen savnede den faste tro i *Dandserinden* og i forfatterens sind, tvivlede han ikke på, at Fritz nok skulle finde den rette vej til Gud med tiden, som det fremgår af følgende brev fra 1833 til sønnen, historikeren Caspar Paludan-Müller (1805-82): »Jeg tilstaar Dig, at mit Haab om Fritz 136 som Digter fornemmelig er grundet paa mit Haab om, at han vil naa hen til en saadan bevidst Grundanskuelse. Hans »Kærlighed ved Hoffet« indeholder ikke faa Spor til, at en slig Grundanskuelse vil arbejde sig frem i ham. Hans »Dandserinde« skildrer mig klarligen hans Sjæls Nød under Fødselsveerne, medens denne Hovedidé af Livets Betydning i sin uendelige Mangfoldighed af Former vil skyde sig ind i hans Aand og aabenbare sig i Klarhed og Bevidsthed for den. Men jeg ser som sagt i »Dandserinden« ikke andet end Fødselsveerne. Det himmelske Barn viser sig i den endnu ikke kommet til Verden« (Fr. Lange: *Frederik Paludan-Müller*, s. 72). Ellers var faderen fuld af begejstring over sønnens talent, men han vogtede sig for at sige det til den unge Paludan-Müller, der godt kunne være temmelig selvglad.

I slutningen af udgivelsesåret var *Dandserinden* mere populær og omdiskuteret end nogensinde. Anonymiteten udfordrede det københavnske borgerskabs fantasi, og alle ville være med i gættelegen. *Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn* skrev således den 3. dec. 1833: »Forfatteren til de geniale Digte: »Kjærlighed ved Hoffet« og »Dandserinden« veed man hvo er, men paa Prent tør man ikke sige det« (S. Kühle: *Frederik Paludan-Müller*, I, s. 112).

Værkets skæbne afgjordes først endeligt af filologen og den magtfulde anmelder Chr. Molbech (1783-1857), der kendte digterens familie siden 1813 og havde hjulpet Paludan-Müller med *Kjærlighed ved Hoffet*. Til alles overraskelse roste den normalt gnavne kritiker *Dandserinden* i *Maanedsskrift for Litteratur* fra december 1833 (X, s. 895-910). Det er såvidt vides den eneste gang, Molbech kapitulerede overfor et digterværk (Morten Borup: *Christian Molbech*, s. 283). Molbech fremhæver især værkets »mandige Ungdom«, »egen Natur«, »den danske Aand og dette danske Hierte« samt »nationalt og individuelt Præg«. Paludan-Müller river »Sløret af den glimrende Armod og blotte hvad en Slægt mangler, der tror sig rigere,

end enhver foregaaende«, og han skjuler ikke, »at der er en Magt, ligesaa stærk, som Aandens høieste Kraftytring«. Molbech blev helt blød om hjertet: »da jeg første Gang læste dette Digt, virkede det paa mig, som om jeg ved Phantasiens Magt blev henført til en Himmelegn [...] og imedens jeg følte denne Styrkelse udgyde sig over min Aand, hørte jeg bekiendte Toner, der, fra den pludseligt fremtryllede poetiske Verden uden om mig, fandt Veien til mit inderste Væsen.« Recensionen tager derefter form af en impressionistisk gendigtning; snart er 137 tets toner som fuglesang, snart lyder det som havets vrede, og undertiden er det melankolsk og skærende som isens skurren: »Dog hørte jeg altid en dybere Harmonie opløse Dissonantserne i de omskiftende Sangtoner [...] Derfor saaredes jeg ikke, ja berørtes neppe af en og anden Mislyd; thi Virkningen af denne var paa intet Punkt stærk nok til at tilintetgiøre Sangens Harmonie«. Molbech kan dog ikke skjule sit mishag ved »enkelte ungdommelige, og med et kiækt, om ikke altid besindigt Ungdomsmod vovede Friheder - det være nu i Digtets Verdensanskuelse, eller i dets philosopherende Partier«. Ligeledes klager den nu vrisne kritiker på de sidste sider i anmeldelsen over disharmonien mellem de poetiske elementer: satiren er mindre vægtig og dyb end den lyriske alvor, den korrekte og ædle form agtes mindre i de humoristiske partier end i de alvorlige og didaktiske, overgangen mellem alvor og ironi forekommer overfladisk, og det lette synes undertiden for let. Molbech afslutter med at opremse en række eksempler, hvor renheden og elegancen mangler, for eksempel i »Gaaer det i Staae med Brug af *Pusselanker*« (18.8). I *Dandserinden* fandt Molbech et rigt materiale til sin sprogforskning, fordi mange af Paludan-Müllers udtryk ikke fandtes hos andre digtere og således virkede overraskende moderne.

Den 24-årige stud.theol, senere politiker og biskop D.G. Monrad (1811-87), fremhævede fortællerens Weltschmerz i artiklen Om *Dandserinden, betragtet som reflecterende Poesie*, der kunne læses i J.L. Heibergs tidsskrift *Kjøbenhavns flyvende Post* den 19. jan. 1834. Monrad diskuterer først, om refleksioner er poetiske eller filosofiske, og konkluderer, at refleksionerne i *Dandserinden* »ere ægte poetiske; thi de ere alle udgaaede af umiddelbar Følelse, af umiddelbar Opfattelse af Livet, og ei af rolig Forstandsbetragtning over det«. Monrads følgende kommentar, som F.J. Billeskov Jansen og andre kalder tiårets dybsindigste stykke prosa, bærer tydeligt præg af den alvorlige religiøse krise, Monrad befandt sig i fra 1832 til 1835:

»Forfatteren har nemlig ved sine Reflexioner mesterlig skildret os den Stemning, som næsten indtræder hos alle unge, kraftfulde, poetiske Gemytter i en Gjennemgangsperiode, og som ofte er en umiddelbar Forløber for Mandens rolige, klare Besindighed; en Stemning, som opstaaer, naar den unge Sjel med al sin inderlige Kjerlighed har omklamret det Evige, Uendelige, Ideelle og har 138 villet realisere det og saa at sige binde det til ethvert Forhold i Livet, til alt det Endelige og Forgængelige, som i det finder Sted; men see! Verden gaaer alligevel sin sædvanlige, rolige Gang, det Omskiftelige og Foranderlige i alle jordiske Forhold bliver ikke Uomskifteligt og Uforanderligt, fordi det unge Hjerte saa gjerne ønskede at bevirke det; da er det, at Ungdomsdrømmene, de himmelske, de kjære, de tomme, forsvinde; da er det, at den uendelige, navnløse Smerte griber den bævende Sjel, og pludselig forandre alle Anskuelser af Livet sig. Hjertet med alle dets feilslagne Forhaabninger og Forventninger bliver os selv en besynderlig Gaade, vi kunne ei forstaae dets Kjerlighed, dets Længsel, som ikke i Verden kan finde nogen Tilfredsstillelse; og denne Verden, denne saakaldte kolde, upoetiske Verden, som saa dybt har skuffet vore Forventninger, som vi indbilde os er den sande Kilde til al vor Smerte, mod den vender nu Sjelens hele Bitterhed sig, den bliver Gjenstand for vor Haan og Foragt, eller den vækker Ironiens Smiil, og aftvinger Sjelen en Vittighed, under hvis Spøg og Latter den bittre Følelse, den inderlige Smerte ei skjuler sig for den skarpe Iagttager. Dette Sidste er isærdeleshed Tilfældet med vor Forfatter, der ogsaa ofte ikke kan afholde sig fra med Liv og Ungdomsovergivenhed at gjøre sin egen Smerte til Gjenstand for sin Latter. Men uagtet Tvivl og Uro saaledes gribe Hjertet, uagtet Troen paa det Uendelige næsten ganske tilintetgjøres, fordi det endelige Forhold, hvormed man vil forbinde det, omskiftes; saa kan dog Mindet om denne Troe ikke forsvinde, og omendskjøndt dens Toner mere og mere hendøe og tilsidst ganske ophøre, saa blive de dog ved at lyse for Sjelen i stille Øieblikke, ligesom Efterklangen af en Musik, der rører og bevæger os, selv længe efterat Musiken selv er forstummet.« (Interimsblad, nr. 2, mrk.: D.G.M.).

Monrads oplevelse af idealernes sammenstød med virkeligheden svarer til hele den romantistiske generations, men romantismen bliver for Monrad og, som vi senere skal se, for Paludan-Müller til et individuelt, aldersbetinget problem, som overvindes - nøjagtig som Fritz' fader forudså. (Erik M. Christensen gennemgår Monrads kommentar i Guldalderen som idehistorisk periode, s. 28ff.).

En anonym anmelder af Carl Baggers Min Broders Levnet kom i modvind, da han udtalte sig temmelig negativt om Dandserinden den 139 18. juli 1835 i Kjøbenhavnsposten: »Kun maatte man igjen advare denne Digter [: Bagger] mod det Misgreb, som den sindrige Forfatter af Dandserinden forledtes til, idet han ikke gav flere lyriske Stemninger, af sand Værdi, deres naturlige Form i forskjellige lyriske Digte, men indflettede dem i en ubetydelig Historie om denne Dandserinde, hvorved deres Monotoni blev trættende, deres naturlige Musik tildeels udtværet til fad Klang, og deres bly, men dybe Betydning vanhelliget ligesom til Spøg eller Pral.« (9. årg., nr. 169).

Svaret kom prompte den 22. juli 1835 fra en anonym »r.I.-.« i artiklen Til Recensenten af »min Broders Levnet«: »Det glædede Indsenderen, at skimte Agtelse for Christendommen hos Forf af Rec; men skulde han maaskee være saa eensidig, at hans Skjønhedssands aldeles ikke kunde afficeres [: påvirkes] af et Digt, som, skjøndt ikke christeligt, dog indeholder et Stadium, der er nødvendigt for at blive en sand, troende

Christen? Lad Historien om Dandserinden være ubetydelig, saa skal dog et saa enestaaende Udtryk ikke bruges, thi Historien om hende er ogsaa poetisk-, og blive da de tre skjønne lyriske Digtes Værd forringet ved at staae blandt andre Vers? [...] Har den lette, herlige Form ikke tiltalt Dem; ikke den dybe Følelse, som paa saa mange Steder lyser frem; ikke den smertefulde Længsel, som er udtalt i det hele Digt? Og dette skal kaldes Løgn og Pral! Hvis De forbliver fast ved denne Ytring, da er De en uværdig Dommer, hvis Roes selv ikke turde opmuntre en Forfatter.« (Kjøbenhavnsposten, 9. årg., nr. 172). Her opfattes desillusionen altså også kun som en fase, ungdommen skal igennem.

Det er påfaldende, så meget man gør for at trække Dandserinden ind i harmonien: man ser helst glimt af det gode, kalder desillusionen en overgang og så videre, men værket har åbenbart haft så megen appel til agtværdige læsere, at det ikke bare kunne forvises til smudslitteraturen.

Paludan-Müller takkede »underdanigst« de fleste af sine kritikere; der eksisterer således et brev fra Paludan-Müller til A.P. Liunge fra den 24. feb. 1833 (NdB, 2. rk., Kgl. Bibl.) og et til H.C. Ørsted fra den samme dag. Det sidste brev afslører, at Ørsteds kritik fik betydning for den unge digters udvikling: »Imidlertid har jeg besluttet - hvad mine poetiske Bestræbelser angaaer - i det mindste for en Tid, aldeles at vende mig fra mit eget Indre til det udvortes Liv; da meget af det, som nu trykker og ængster, maaskee netop er af den Natur, at det 140 kun kan hæves og opklares af Tiden, og da en klar og uhildet Anskuelse af det Objective maaskee renser og luttrer det Speil, hvori man bør betragte sig selv og sit Liv.« (Ørst. 1-2,2°, Kgl. Bibl.; trykt i Breve fra og til Ørsted, 1870, 2. Saml, s. 115-16). Brevet kom til at stå som indledningen til en total ændring i forfatterens liv.

Hvorledes Paludan-Müller senere så på sit ungdomsværk, fortæller digterens nevø, dr.med. Fritz Lange (1842-1907), i en anekdote: »Mangfoldige Aar efter, medens han en Dag paa Fredensborg Slot ventede i Kongens Audiensgemak, underholdt en gammel Hofmand ham paa det Elskværdigste og yttrede blandt andet, at »Dandserinden« hørte til hans stadige aandelige Kost. »Det var saamænd en mager Kost,« føjede Paludan-Müller smilende til, da han fortalte Historien.« (Fr. Lange: Frederik Paludan-Müller, s. 73).

IX. Fra desillusion til positivitet

Efter udgivelsen af Dandserinden rygtedes navnet på forfatteren hurtigt, og Paludan-Müller så sig pludselig som centrum for det københavnske selskabsliv. Store navne som H.C. Ørsted, Chr. Molbech, J.L. Heiberg og hans hustru, Johanne Luise Heiberg (1812-90), inviterede den unge digter til sammenkomster, hvor han præsenteredes for de mest fremtrædende danske forfattere og opbyggede en udsøgt bekendtskabskreds. Det kongelige Teater tog den unge digterspire ind i varmen og opførte det først afviste skuespil Kjærlighed ved Hoffet, og som hyldest til Dandserindens forfatter oplæstes digtene St. Helena og Den ottende Konst i 1837 for publikum på teatret.

Paludan-Müller virkede som en munter og livlig selskabsløve, der drog kvinderne til sig - ifølge Fru Heibergs erindringer. J.L. Heiberg kunne til en kedelig fest hviske til sin hustru: »gid Paludan-Müller ville komme«, for så vidste de, at situationen var reddet. På den anden side kunne det være et problem at slippe af med digteren igen på en pæn måde. Heiberg måtte da gribe til det sidste middel: milde trusler om at lade rede en sofa op i stuen, hvis gæsten ikke fandt døren. Hvorvidt Paludan-Müller spøgte, da han skrev følgende brev til Fru Heiberg den 11. marts 1836, må stå hen i det uvisse: vi »sloge alle Meubler og alle Speile istykker, knuste Glas, Flasker og Tallerkener, toge Tappen af alle Viinhandlernes Tønder, og lode Rom, Viin og 141 Cognac i een skjøn Strøm rende ud paa Gaden.« (S. Kühle: *Frederik Paludan-Müller*, I, s. 124). Brevet afslører, at han endnu ikke havde overstået det vilde liv med »Piger, Vin og Kortenspil« (kap. III).

Andre breve og optegnelser viser, at Fritz stadig svingede mellem munterhed og melankoli, måske fordi de ydre omstændigheder ikke tillod ham megen ro til samling og eftertænksomhed. I efteråret 1835 bestod han den juridiske embedseksamens teoretiske og praktiske prøve, som faderen krævede, men gjorde aldrig brug af den. I stedet valgte han at træde »i ideens tjeneste« ligesom Kierkegaard og delvis Bagger.

I slutningen af trediverne skete der en mærkbar ændring i Paludan-Müllers liv på grund af en negativ, anonym recension i *Maanedsskrift for Litteratur* af hans *Poesier I* (1836). Den fornærmede digter skabte en intrige for at afsløre anmelderens navn og udnyttede sin forbindelse til Molbech. Året efter udgav Paludan-Müller det poetisk-polemiske gensvar *Trochæer og Jamber*, hvor den formodede anmelder, professor Chr. Wilster (1797-1840), og andre kendte personer sværtes til og latterliggøres. København chokeredes over den grove tone. Jens Paludan-Müller skammede sig og udtalte, at den unge digter ikke kunne have skilt sig bedre fra sin offentlige yndest, hvis han havde betalt for det. Foruden at skaffe sig fjender og være totalt til grin mistede Paludan-Müller alle sine nye bekendtskaber -men især således Molbech. Det værste var, at

Wilster ikke engang var anmelderen, men derimod filologen, den senere rektor C.A. Thortsen (1798-1878) - det fik Paludan-Müller eller offentligheden dog ikke at vide.

På omtrent samme tidspunkt blev Paludan-Müller syg. Den 31. aug. 1837 erfarede hans fader, at Andrea Hansteens yngre søster, Paludan-Müllers kusine, Charite L.P. Borch (1801-84), havde flyttet den syge digter til sin moders og sit eget hjem for at passe ham i stedet for at indlægge ham på hospitalet (Fr. Lange: *Frederik Paludan-Müller*, s. 99). Slægtningene chokeredes, og det københavnske borgerskab forargedes over at en ugift kvinde således boede sammen med en mand - selv om han lå syg, og de ikke var alene. Set fra Paludan-Müllers synspunkt var Charite den eneste, der ikke svigtede ham, og han kom til at holde meget af hende - måske også fordi Charite mindede om Andrea Hansteen og hans egen moder.

Den 30. aug. 1838 giftede de sig uden familiens samtykke eller 142 vidende og tiltrådte et par timer senere en to-årig rejse gennem Tyskland, Nederlandene, Frankrig, Schweiz og Italien. Endnu en gang chokeredes alle parter, fordi Charite var meget ældre end Paludan-Müller; Fru Heiberg nægtede endda først at tro på giftermålet. Paludan-Müllers familie tilgav aldrig Charite, fordi hun efter deres mening havde ødelagt hans talent, men det ser nærmere ud til, at ægteskabet reddede den urolige digtersjæl ud af splittelsen. Den religiøse Charite sørgede nemlig for ro omkring sin mand, de gik sjældent ud og levede isoleret i knappe og beskedne kår uden nogen nævneværdig omgangskreds.

I denne lukkede husidyl skrev Paludan-Müller sit mesterværk *Adam Homo*, om hvilket Georg Brandes skrev: »Undertiden er det forekommet mig, at dette er det mandigste, eller dog det mest mandlige Digterværk, der er skrevet paa Dansk.« (*Fr. Paludan-Müller*, II, i *Samlede Skrifter*, II, s. 194). *Adam Homo* er det eneste værk, hvor Paludan-Müller direkte griber tilbage til *Dandserinden*. Således løber der i *Adam Homo* en rød tråd tilbage til gennembrudsværkets fortællemåde, refleksioner, springende komposition, ottave rime, friske sprog, og *Dandserindens* hovedpersoner kan ses som skabeloner til *Adam Homos*, men budskabet er vidt forskelligt. *Adam Homo* ender positivt, idet Almas savn af Adam transformeres til et savn efter det guddommelige, og hun redder »helten« fra fortabelsen efter døden ved at gå i forbøn for ham, ligesom Margarete i Johann Wolfgang von Goethes (1749-1832) *Faust* (ca. 1808-32), der frelser sin elskede i det hinsidige. (Vilhelm Andersen sammenligner *Dandserinden* og *Adam Homo* i *Paludan-Müller*, II, s. 52ff).

Adam Homo står som et stadium mellem *Dandserinden* og Paludan-Müllers sidste religiøse værker. Han trivedes mere og mere i roen hos Charite og fandt efterhånden sjælefred i en fast gudstro. Georg Brandes, der personligt kendte forfatteren fra 1863 til 1868, skrev således: »Jo ældre han blev, des mere stadigt sysselsatte han sig med bibelsk, ja med egenlig teologisk Granskning. Han kunde - om end skjemtende - gøre sig til af at være en ganske lærd Dogmatiker; af sit Digterværd gjorde han sig aldrig til, end ikke i Spøg« (*Fr. Paludan-Müller*, II, i *Samlede Skrifter*, U, s. 180).

Paludan-Müller ophørte efterhånden med at skrive romantistiske værker og overgik til en kristen livsfilosofi og stadier af stadig strengere idealisme. Men den indre harmoni blev ofte vundet ved 143 tilsidesættelse af de dybere inspirationer, som kun »en uafbrudt Forbindelse med Omverdenen« kan give. Paludan-Müllers *Luftskipperen og Atheisten* (1853) og *Tre Digte* indeholdende *Kaianus, Abels Død* og *Ahasverus* (1854), som han skrev efter koleraepidemien, vakte bekymring i litterære kredse, fordi man frygtede, at digterens poetiske åre var ved at tørre ud Således skrev den liberale avis *Fædrelandet* om værkerne: »de vidne om en Digter, som mere har sænket sit Blik ind i sig selv, end vendt det ud i Verden. Naar han derfor, som her, bevæger sig i den rent objective Poesie, savner man vel den Friskhed og det Farvespil, det kraftige Omrids og den Individualisation af Figurerne, som en Digter kun naar ved at bevare en levende og uafbrudt Forbindelse med Omverdenen« (1854, nr. 156). Holdningen deltes af mange i samtiden, også af kristne, men dommene over den ældre Paludan-Müller forekommer i dag ikke helt retfærdige. For eksempel tager digteren stilling til aktuelle spørgsmål i den realistiske og religiøse dannelsesroman *Ivar Lykkes Historie* (1866-73), men værket vakte ingen opsigt i datiden, fordi det overskyggedes af naturalismens fremmarch. Det kan dog ikke benægtes, at Paludan-Müller mere og mere fascineredes af spørgsmålet om døden, og netop dette ord kan stå som nøgleordet gennem hele forfatterskabet; digtet *Adonis* (1874) blev hans sidste, smukke hyldest til dødens gudinde: Proserpina.

Den unge Fritz fandt sin havn og overvandt splittelsen ligesom Kierkegaard og Monrad, mens Baggers forsøg næppe lykkedes og H.C. Andersens slet ikke. Anmelderne fik dermed kun delvis ret i, at romantisternes splittelse var et aldersbetinget problem, der overvindes. Få fra den romantistiske generation kom hele ud af krisen og blev religionens forsvarere. Paludan-Müllers udvikling fra desillusion til tro er et ikke ukendt udviklingsforløb hos skabende kunstnere; jeg vil her blot nævne Johannes Jørgensens overgang til katolicismen, og fra nyere tid Ole Sarvig, der nærmede sig et frireligiøst stadium med sine salmer.

X. Tekstforhold og teksthistorie

Teksten følger førsteudgaven, men der skelnes ikke mellem fremhævelser ved spatiering og ved antikvaskrift, og udgiveren har tilføjet stanzenumrene. Manuskript findes ikke. Der er foretaget så få 144 rettelser mod teksten som muligt, dog er otte indlysende tegnfejl og sættefejl stiltiende rettet. Udgiveren har ikke rettet den specielle genitivsform: Adoni's (104.5), Venu's (283.7) etc., der optræder i førsteudgaven; formen er af Paludan-Müller ændret i de følgende udgaver til: Adonis', Venus' etc.

Førsteudgaven udkom anonymt vinteren 1832-33 på C.A. Reitzels Forlag. Derefter blev den udgivet med angivelse af forfatterens navn med jævne mellemrum gennem hele det nittende århundrede: i 1834, 1837, 1847, 1854, 1861 og 1872. Samtlige genudgivelser var stærkt reviderede, skønt Paludan-Müller altid forsikrede, at der kun var tale om »ydre Formforbedringer« (forordet til 1847-udgaven).

Den samlede proces i ændringerne afspejler Paludan-Müllers udvikling og aldring, men berøver også teksten mere og mere af dens oprindelige liv og tidspræg. Den romantistiske fortæller ender som en mere og mere dødsmærket moralist, hvilket netop medfører, at hans distance til de unge hovedpersoner bliver større. Stilens moderne disharmoni nærmer sig normalsproget såvel i ordvalg som i stilfigurer. Samtidig ændrer hovedpersonerne karakter: Dione styres efterhånden mere af den store kærlighed end af drifter, og skønt han fortsat forfører og svigter hende, ændres Charles' karakter - ikke plausibelt - bort fra lapsen og kujonen hen imod den positive helt, mens Maries bliver en ren skurk uden skyggens dimensioner. Alt dette hænger selvfølgelig sammen med digterens udvikling fra splittelse og tvivl til forsagelse og tro - og i større tidssammenhæng: med udviklingen fra romantisme til kritisk idealisme.

Hvor vigtige revideringer var for Paludan-Müller, fremgår af et brev til forfatteren P. Hjort (1793-1871) den 10. dec 1866: »Uagtet Formen jo er Aandens Sag, kan vi her vel bedst lære af Naturen, der straffer med Monstrøsitet ethvert formelt Brud Forsømmelse i dette Stykke er ogsaa et sikkert Kjendetegn paa, at en Forfatter gaaer ned ad Bakke« (*Udvalg af Breve til P. Hjort*, Ny Samling, s. 474). Paludan-Müller havde da også langtfra tillid til egne rettelser og sammenlignede derfor gerne med manuskript og tidligere udgaver. Således kan man konstatere, at han havde hele fire tidligere udgaver ved hånden, da han reviderede 1872-udgaven.

Paludan-Müller ønskede, at man ved genudgivelser efter hans død ville holde sig til den sidste af ham selv besørgede udgave, hvilket alle udgivere hidtil har gjort. *Dandserinden* blev sidst genoptrykt efter 145 1872-udgaven i 1914, hvortil kommer et fotografisk optryk af førsteudgaven i 1970 i et lille oplag til intern undervisningsbrug, udgivet af Københavns Universitets Fond til tilvejebringelse af læremidler.

Førsteudgaven er valgt som tekstgrundlag af især to årsager: den er det historisk rette tekstvalg, fordi den giver et biologisk og psykologisk signalement af den 25-årige, splittede Paludan-Müller og hans generation, som sløres i de senere udgaver. Førsteudgaven er ligeledes det æstetisk rette tekstvalg, fordi den har den smukkeste og mest kraftfulde form.

XI. Litteratur om Dandserinden og Paludan-Müller

Vilhelm Andersen: Paludan-Müller, 1910, II, om Dand. s. 5-51.

Niels Barfoed: Don Juan. En studie i dansk litteratur, 1978, om Dand s. 178-192, 191-192,248-249,252-254.

Morten Borup: Christian Molbech, 1954, om Pal.M. s. 283-287.

G. Brandes: *Fr. Paludan-Müller*, I: 1867, II: 1877, i *Samlede Skrifter. Danske Personligheder*, II, 1899, om Dand s. 151-209.

Peter Brask: *Tekst og Tolkning. Bidrag til den litterære semantik*, 1974, I:II, om Dand s. 703-706.

Rolf Dorset: *Den tænkte evighed i Den erindrende Faun. Digteren og hans fantasi*, 1968, om Dand. s. 143-148.

Sejer Kühle: Frederik Paludan-Müller, 1941,1, om Dand s. 77-100, 113-115.

Fr. Lange: *Frederik Paludan-Müller. Et Levnedsløb*, 1899, om Dand s. 67-74, 78-79.

Carl S. Petersen: Paludan-Müllers Poetiske Skrifter i Udvalg, 1909, I, om Dand. s. 483-503.

Paludan-Müller, Fr., *Dandserinden,* 1991

Paul V. Rubow: *Paludan-Müller som Tekstfordærver* i *Berlingske Aftenavis*' Kronik den 6. dec. 1948; optrykt i *Litterære Studier*, 1949, s. 138-142.

Berit Ziegler: Frederik Paludan-Müller: »Dandserinden«, konferensspeciale i nordisk litteratur med analyse af alle udgavers tekstrettelser og hvad de viser, 1990, Specialebiblioteket, KUA.

XII. Litteratur om romantismen og perioden

Uffe Andreasen: *Romantismen 1824-1840*, 1974.

Erik Aschengreen: *Boumonville, Biedermeier and French Romanticism* i *Theatre Research Studies*, II, 1972.

Poul Borum: 8½ *holdninger til en strømning* i *Kritik* 35/1975.

146

Erik M. Christensen: *Guldalderen som idehistorisk periode. H.C. Ørsteds optimistiske dualisme* i *Guldalderstudier. Festskrift til Gustav Albeck*, 1966.

Leif Emerek: *Romantismen i Danmark i Danske Studier*, 1974-75.

Hans Hertel: *P.L. Møller and »romantismen« in Danish Literature i Scandinavica*, London, N.Y., maj 1969, 8, nr. 1.

Torben Hviid: *Det interessante - vendepunktets kategori i Kritik* 37/1976.

FJ. Billeskov Jansen: efterskrift til Adam Homo. Dansklærerforeningen, 4. udg., 1965.

Sven Møller Kristensen: Mod Romantismen i Den dobbelte Eros, 1966, s. 106-286.

Kritik: 83/1988, et temanummer om perioden.

Erik Lunding: *Biedermeier og romantismen i Kritik* 7/1968.

Erik A. Nielsen: Det interessante i Kritik 17/1971. Ligeledes i Ideologihistorie I, 1975, s.100-141.

147

Noter
Henvisningerne gælder stanzernes numre, som angives under hver side.

3

Flora: i romersk mytologi gudinde for foråret. Floras Barm/Tempel: skoven (stanze/linie: 186.6 og 355.4). - *Hertha(s*): Sjælland eller Danmark. Tidligere opfattet som en dansk gudinde.

4

Theevandssnak: småborgerlig, åndløs snak.

5

Garrick: figurfrakke med lange skøder og flere skulderslag. - *Chenille*: mandsovertøj med et eller flere skulderslag i voksende størrelse fra oven og nedad. - *Tilje*: jordoverflade, græstæppe.

6

Boa: lang, smal halskrave, oftest af pelsværk. - *Vinterpels*: lang damekåbe med skindkanter, -*første Skuffe*: højeste rang.

7

unge Blod: purunge mennesker. - *Pastor fidei*: lat, (egl. troens hyrde) præsten. - *Faaret*: menigheden. Om hjælpeløse, vildledte, som trænger til vejledning, Johannes 10.11-16. Der refereres til ordsproget: »Man må klippe fårene men ikke flå dem« (: man må ikke drive udbytningen af andre (undergivne) for vidt).

8

Soirée: aftenselskab. - *Doner*: snarer med lokkemad til fangst af fugle. -*den Stumme: Den Stumme i Portici*, opera fra 1828 (Kbh. 1830) af D.F.E. Auber, tekst af G. Delavigne og Scribe (note 9). Ved opførelsen i Brussel 1830 gav stykket stødet til det oprør, der medførte Belgiens løsrivelse fra Holland Operaen havde stor succes på Det kongelige Teater; indtil udgangen af 1832 opførtes den 31 gange, hver gang for udsolgt hus.

9

høster skjøndt man ikke saaer: Mattæus 25.24. - *hulde*: yndige. Også med betydningen hengivne (21.2). - ***(s Prækener*): i 1837-udgaven ændret til (Jacob Peter) Mynster (1775-1854). Første kapellan ved Vor Frue Kirke 1811, fra 1834 Sjællands biskop. Ved sin forkyndelse og sine skrifter (f.eks. *Prædkner*, Kbh. 1810) blev han de dannedes religiøse vejleder. - *Scribe(s*): Augustin Eugène Scribe (1791-1861). Fransk forfatter med stor betydning for Det kongelige Teater; fra 1824 til 1874 opførte det omkring 100 af hans stykker, indtil udgangen af 1832 var bl.a. opført *Den Stumme i Portici* og *Kærligheds Drømme* (note 117).

10

Galopade: rask pardans i 2/4 takt.

12

Rullader: tonerækker i hurtigt tempo. - *Æselsøre*: nedsættende udtryk for at et menneske er umusikalsk.

13

Comedien: teatret. - *Klædebon*: klædningsstykke, dragt.

14

Thalia: en af muserne, værnegudinde for komediedigtningen, desuden en af gratierne (note 30).

15

Melpomene/[...] med sin dragne Dolk: en af muserne, værnegudinde for tragediedigtningen; undertiden afbildet med en dolk.
148

16

alle Kunsters Moder, Harmonie: i græsk mytologi er muserne døtre af Harmonia og Zeus. - *Operaens Krone, Don Juan*: W. A. Mozarts opera *Don Giovanni* fra 1787 med tekst af L. da Ponte. Premieren på Det kongelige Teater 1807 var en stor succes; i 1832 blev den spillet for 67ende gang (Don Juan: note 333).

17

Id: hensigt, stræben.

18

Terpsichore(s): (egl. den danselystne) en af muserne, værnegudinde for dans og korlyrik.

19

skjelne mellem Ondt og Godt: 1. Mosebog 3.5.

21

Laurbær, Myrther: sejrens og kærlighedens symboler. I græsk mytologi var myrter helliget Afrodite.

23

Caput er Polen med sin Heltejlok: I 1831 besatte russerne Warszawa, og de oprørske polakker flygtede til udlandet, hvorfra de ledede modstanden, der blev fulgt med stor sympati i Danmark. - *Tidens store Vinge*: Personificering af begreber, egenskaber, følelser etc. er hyppige i *Dandserinden*, sædvanligvis med forbillede i græsk mytologi. Således f.eks. Kronos (tiden; 55.3-8), Nyx (natten; 97-100) og hendes børn: Thanatos (døden; 276.7-8) og hans tvillingebroder Hypnos (søvnen; 269.7) samt Oneiros (drømmen; 88.5). Skønt de beskrives som engle, har de intet forlæg i Bibelen.

24

Novelle: Populær genre fra 1820'erne med forfattere som St.St. Blicher og Thomasine Gyllembourg. Dengang brugt i forskellige betydninger: Nyhed, efter det franske »nouvelle«, roman, efter engelsk »novel«, udbredt efter Walter Scotts romaner. Desuden om en kort fortælling samlet om et enkelt handlingsforløb. - *Bagatelle*: mindre digt med let indhold. *25 En Skik, som Ariost har bragt i Mode*: Lodovico Ariosto (1474-1533), italiensk digter, der især huskes for det store epos *Orlando furioso* fra 1516 (da. *Den rasende Roland*, 1881; Roland: note 146). Ariost fandt efterlignere i bl.a. Lord Byrons *Don Juan* (note 192 og 333). - *avec grace*: fr., med ynde.

27

Promemorie: lat., indledning.

28

beau monde: fr., overklassen, det dannede selskab.

30

Gratier(s skjønne Flok): i romersk mytologi gudinder for ynde, skønhed, kærlighedspirring og godt humør. Gratiernes hjem er Olympen (123.6). I kunsten er gratierne (oftest 3) et billede på fuldendt kvindelig skønhed. - *Studenterhavre*: en blanding af rosiner og mandler, som studenterne vistnok i ældre tider spiste mod rus eller for at klare hukommelsen.

31

Studiosi: lat., studenter. - *Hanekam(men*): frisure til mænd fra omkring 1805, hvor håret var redt opad fra begge sider, så det rejste sig i en kam. - *Lorgnet(ten*): næseklemme, brille. - *Martis Sønner*: (Mars' sønner) fyrige krigere, helte. - *Knebelsbart(en*): overskæg, der giver et barsk, krigerisk udseende. - *Nympher*: i græsk mytologi gudinder, der tænktes boende i træer, enge, kilder. Poetisk om unge, skønne kvinder. Desuden nedsættende om letfærdige kvinder (58.5). - *bemærke og bemærket blive*: 149 omskrivning af den romerske digter Ovids *Ars Amatoria* 1.99: »Spectatum veniunt, veniunt spectcntur ut ipsae« (: de kommer for at se og ses).

32

aimable: fr., elskværdige.

33

vakkre (Mænd): tapre, mandige, djærve. - *Krigskammercancelliets Secretær*: et krigskammerkancelli har ikke eksisteret. En kancellisekretær var en (underordnet) embedsmand i et regeringskontor. - *memorere*: huske.

36

Mamsel: frøken, om ugifte kvinder af mere eller mindre fornem borgerstand. - *Dione*: (fem. af Zeus, som i genitiv hedder Dios) i græsk mytologi gudinde, en af Zeus' hustruer og ved ham moder til Afrodite.

37

Viol(ens): violin. - *Bratsch*: strengeinstrument lidt større end violinen og stemt en kvint dybere. - *Violoncel(ler*): bas-strengeinstrument i lighed med violinen, men større. - *Allegro*: hurtigt, *-forte*: stærkt, - *fortissime*: meget stærkt. - *Andante*: langsomt, *-piano*: sagte, *-pianissime*: meget sagte.

38

Adagio: meget langsomt.

40

(Paa Panden) Juno: i romersk mytologi gudinde for ægte- og svangerskab, den øverste himmelguds, Jupiters hustru. »Paa Panden Juno« vil sige, at der er noget dronningeagtigt over hende. - *Cupido*: i romersk mytologi elskovsguden, også kaldet Amor, i græsk mytologi kaldet Eros. Afbildes snart som yngling, snart som dreng (223.1), i reglen med vinger (45.2), overflødighedshorn (249.4) samt bue og pil (151.3), som kan betvinge både guder og mennesker (267.6). »Amor« anvendes desuden om kærlighed (218.1), eller som her: om læber, der ligner Amors bue.

45

Psyche: personificering af menneskesjælen. Fremstillet som en sommerfugl og bragt i forbindelse med Eros, der spiller på fløjte for hende (45.7). Desuden en ung, smuk kvinde (l 13.7).

47

Entrechat: fr., dansespring, hvorunder man krydser benene. - *Pistoletter*: fr. (ailes de pigeon), dansespring, hvor benene svinges i luften som en fugl, der slår med vingerne, og fødderne samles med et smæld. - *Pirouetter*: fr., i dans kredssving på én fod.

52

orthodox: gr., rettroende, overensstemmende med den i et religiøst samfund gældende kirkelære, - *profan*: ikke-kirkelig, ugudelig, hedensk.

53

samme Suurdei: samme trivielle, kedelige art (surdej: note 209).

54

Seraph: (egl. den flammende) engel af højeste orden, ofte forvekslet med kerub, Esajas' Bog 6.2-7. - *(Staal)fjer*: fjeder.

55

Boston: whistlignende kortspil.

61

smalle (Ret): knebne, magre. - *Villing*: lille fisk af torskeslægten, også kaldet kuller.

69

Herold(er): bebuder.

77

Forjettelse(r): løfte.

79

Clauren(s): pseudonym for Karl Gottlob Samuel Heun (1771-1854). Tysk romanforfatter, der vandt et stort, bredt publikum med sine trivialromaner; inden 1832 var ca. 15 værker oversat til dansk.

80

Blankskjet: den lange kraftige stiver af fiskeben eller stål på forsiden af 150 korsettet, eller en stålfjeder til sammenhægtning af korsettet. - *Lidser*: smalle bånd brugt til besætning eller snørebånd. - *Cul de Paris*: fr. (egl. pariserbagdel), pude, der anbragtes bagpå under kvindernes kjoler i forskellige perioder. - *Klokke(r*): kort underskørt af strikket eller uldent stof båret under andre underskørter. Desuden dansk betegnelse for rokokoens fiskebensskørt.

81

Hymen(s): i græsk mytologi ægteskabs- og bryllupsgud.

82

Lares: i romersk mytologi guddommelige væsner af lavere orden, der værnede om husets og familiens velfærd.

83

Livets Bog: bog, hvori menneskets gode gerninger, de saliges navne o.lign. tænkes optegnede, Johannes' Åbenbaring 21.27. - *Lygtemænd*: lysfænomener, der om natten kan vise sig over bla. moser. I folketroen opfattet som et overnaturligt væsen med en lygte, der lokker mennesker efter sig i døden.

91

kantrer: kæntrer.

94

Genier: skytsånder. I romersk mytologi personificeringer af slægtens sjæl.

103

Firmament: den tilsyneladende faste himmelhvælving.

104

Fortuna(s Pose): i romersk mytologi gudinde for skæbnen, senere for lykken. Pose: lykkeposen, hvoraf lodder trækkes. - *Ledebaand*: sele, hvormed et barn ledes for ikke at falde. - *Adoni's*: yngling; smuk, ung mand. I græsk mytologi Afrodites elskede. (Om formen Adoni's: se kap. X). -*Skose*: spot, grin.

105

Lilievand: (egl. liljens stængel) slank, ung kvinde.

109

Terne: ung pige, især i tjenende stilling.

111

gjør Støv: skaber materielle, forgængelige værdier. - *[gjør] Vind*: [gør] ståhej, praler. - *Dandy [...] Springfyr*: engelsk, tysk, fransk og dansk ord for en modelaps, dameven.

112

Podex: lat, bagdel, rumpe.

113

admirere: beundre. - *Mol*: fint, løst bomuldsstof - *Mohr*: stof med et vatret udseende, der anvendes til kostbare klædninger. - *Lokker*: kunstige pandekrøller af silke var højeste mode i 1830'ernes borgerlige kredse. De blev sat fast ved panden i store bukler, mens håret blev skjult under pompøse kapper.

115

Ducat(er): guldmønt af meget fint guld. Møntedes i Danmark indtil 1827 og havde oprindelig 2 rigsdalers værdi.

116

karsk: sund, rask. - *Sardeller*: saltede ansjoser. - *Xeres*: sherry fra byen af samme navn i Spanien. - *Muskateller*: meget søde, krydrede vine lavet af muskattræets frugt.

117

Vaudeville(r): fr., et mindre skuespil af let, lystigt indhold med indlagte sange. Den nuværende betydning stammer fra digteren J.L. Heiberg, der i 1820'erne var den førende vaudevilledigter. - *Stentors Røst*: kæmperøst. Stentor var en græker i *Iliaden* med en stemme, der kunne overdøve 50 mand. - *Tistille(r*): Undertøj blev ikke anset for pænt at nævne ved rette navn, derfor: ti stille. - *La Somnambule*: vaudeville fra 1827 af Scribe (note 9) og J.-F.-C. Delavigne (da. *Kærligheds Drømme*, 1827, ved J.L. 151 Heiberg). I 2. akt, 2. scene så man »Ernestine komme frem i en hvid, meget simpel Negligé« (Heiberg); opført 16 gange i Danmark inden 1832. Desuden ballet fra 1827 af J.-P. Aumer (da. 1829 ved A. Bournonville); opført 35 gange i Danmark indtil udgangen af 1832.

118

Livets store Hjul: lykkehjulet, motiv bl.a. fra kalkmalerier visende livets gang med vekslende lykke.

119

suurlig: syrlig.

120

fast: næsten. - *Pas de deux*: fr., teaterdans for to optrædende.

122

Moderne Taille: hvepsetalje, der er naturligt placeret og ikke som empirens talje lige under brystet.

123

Gratiers Hjem: se note 30.

124

grant: klart, skarpt, tydeligt

126

poetice: lat, på digterisk vis. - *Venus*: den mest iøjnefaldende af alle planeter. Kaldes Aftenstjernen, når den ses på vesthimlen efter solnedgang (245.2), og Morgenstjernen, når den ses på østhimlen før solopgang (245.7); (se også note 318; Venus: note 150). - *Stabscap'tain*: indtil 1842 en officer, der kommanderede et kompagni, for hvilket regimentskommandøren eller en stabsofficer var chef.

127

Musici: lat., musikere. - *pour faire visite*: fr., for at besøge eller gøre visit. En af fire faste vendinger (pour condoler, féliciter, prendre congé), som kunne skrives på visitkort, med mindre man bare ombøjede et bestemt hjørne.

130

Matrone: hæderskvinde, gift, ældre, værdig kone. -*Julie*: kort for Julie.

131

Pikkenik: gilde. Mindre sammenkomst, hvor der under tvangfri former spises, drikkes og danses. - *(poetisk, ægte) Kongothee*: luksuste fra Kongo. Poetisk eller æstetisk te: sammenkomst, hvor man underholdt sig ved oplæsning af nyudkomne bøger. - *Scriblernes Fabrik*: nedsættende om samvittighedsløse, æreløse, dårlige skribenter. - *Kringler*: overført om noget ringe, ubetydeligt.

134

forinden: indvendig, indeni.

138

Firlefanz: ty., opblæst nar, laps, flitterstads, vås. Ordet forekommer i 2. del af Goethes *Faust* (note 192) som et djævlenavn. Anvendelsen af den slags karakteriserende og ironiske navne i digtningen blev især udbredt af J.L. Heiberg gennem hans vaudeviller (note 117). - *Tartuffe*: hovedpersonen i J.B. Moliéres lystspil *Le Tartuffe ou L'imposteur*. Spillet for hoffet 1664 (da. 1724). Derfra gået over i sproget til at betegne en skinhellig skurk. - *moderne Puffe*: i 1830'erne skulle ærmerne være korte og puffede.

140

Ei binder til hun Oxens Mund, der tærsker: hun hindrer ingen i at få den ham tilkommende løn for et (især strengt) arbejde, Paulus' 1. Brev til Korinterne 9.9. - *Attisk Salt*: åndrig, vittig skæmt, fint vid. Man mente, Attika var sæde for den fine dannelse.

142

Maries: ukendt navn. Antagelig konstrueret for at rime på Charles. -*Charles*: almindeligt engelsk og fransk navn. Det er ikke muligt ud fra teksten at afgøre udtalen.

152

143

Metier: fr., håndværk, fag, næringsvej.

144

Sit Vaaben bærer han paa venstre Haanden: sabler cxlign. bæres ved venstre hofte, for at man hurtigere kan fl fat på våbnet. - *lens*: tom, blottet, *-jus naturce*: lat, naturret. Retslære, der hviler på forestillingen om en oprindelig, rationel ret grundet på menneskets medfødte natur og naturens orden. - *Folkeret*: retsregler for samkvemmet mellem de forskellige stater, *-genegen*: tilbøjelig.

145

den brede Vei: den vej, der fører til fortabelsen, Mattæus 7.13.

146

Dyrendal: spøgende betegnelse for et (stort) sværd. Navn på sværdet, der tilhørte Roland, den berømte ridder ved Karl den Stores hof og hovedpersonen i det oldfranske helteepos *La Chanson de Rollant* (se også note 25). - *husares*: optræde ugenert som en husar.

147

Parenthesis claudatur: lat., parentesen sluttes. - *Apollo(s Bue*): i græsk mytologi gud for visdom, videnskab, sang, musik, dans, digtning og krig. Som krigsgud er hans våben bue og pil, der bringer død og fordærv.

149

Fine: kort for Josefine.

150

Venus: i romersk mytologi gudinde for kærlighed. Indbegrebet af al kvindelig skønhed. - *Aurora*: i romersk mytologi morgenens gudinde. Også betegnelse for morgenrøde (245.4). - *ora*: lat, (egl. bydeforrn af udsagnsordet oro: bed!) bøn. - *sine mora*: lat., ufortøvet.

151

traurig: bedrøvet.

155

Gjekken: løssluppen morskab. - *snavs*: dårlig, umoralsk.

160

Fortepiano: klaver. - *Sonat*: musikstykke i 3-4 dele med forskellige stemninger.

161

Rosini: Gioacchino Antonio Rossini (1792-1868). Italiensk komponist, der bl.a. kendes for *Barberen i Sevilla* fra 1816 (Kbh. 1822). Skrev desuden kammermusik, klaverstykker og sange. Rossini er i 1834-udgaven ændret til (Carl Maria von) Weber.

162

sælle: sølle. - *Romance*: (egl. fortælling eller digt på det romanske folkesprog) lyrisk-episk digt.

170

Cavalie'r'servente: ital, ridder, ven og ledsager af en (fornem) gift dame.

173

Køkkenseddel: menukort. - *Sukkervand*: nedsættende om limonade.

175

Hendes Navn, som Himmelbuen værner: Dione er også navnet på en måne, der ikke kan ses med det blotte øje, om planeten Saturn. Antagelig en forveksling med Venus (note 126).

188

Boreas: i græsk mytologi nordvinden og dennes gud, Zephyr's modsætning (note 256).

190

Mil(e): godt 7,5 km.

192

Gøthes Faust: Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832). Tysk digter med stor betydning for tysk og dansk romantik. Et af hans mest berømte værker er det dramatiske digt *Faust* fra 1808-32 (da. 1847); et fragment var udgivet 1790. - *Shakspeares Hamlet*: William Shakespeare (1564-1616) skrev ca. 1601 *The Tragicall Historie of Hamlet, Prince of Denmarke* (da. 1777). Shakespeares værker oplevede en fornyet interesse i romantikken. - *Byrons Manfred, Cain og Corsar*: George Gordon Lord 153 Byron (1788-1824). Engelsk digter, hvis person og værker er europæisk berømte. Bedst kendt er *Don Juan* fra 1819-24 (da. 1882-1902; note 333), som *Dandserinden* minder om. *Manfred*: dramatisk digt fra 1827 (da. 1820). *Cain*: tragedie fra 1821-22. *Corsar*: poetisk fortælling fra 1814 (da. 1855). - *Schiller*: Johann Christoph Friedrich von Schiller (1759-1805). Tysk digter, der sammen med Goethe fik stor indflydelse på romantikken. Kendt bLa. for det politisk engagerede sørgespil *Røverne* fra 1781 (da. 1801) og den berømte afhandling *Om naiv og sentimental Digtning* fra 1795-96 (da. 1952). - *Oehlenschlceger(s rige Ungdomsværker*): Adam Gottlob Oehlenschlåger (1779-1850), hvis ungdomsværker fra *Digte 1803* til *Helge* (1814) betragtes som epokegørende, mens manddoms-alderdornsdigtningen kritiseres.

193

Physici: naturvidenskabsmænd. - *Swift*: Jonathan Swift (1667-1745). Engelsk satiriker og præst, hvis *A Tale of a Tub* fra 1704, hvori han spotter forskellige kirkelige retninger, bragte ham i unåde og spolerede hans gejstlige karriere. Swifts verdensberømmelse hviler især på hans fantastiske roman *Gullivers Rejser* fra 1726 (da. 1768). - *Hero(er*): gr., helt halvgud.

194

halvsjette Alen: godt 3,45 meter. Halvsjette: tallet 5½. Alen: 0,6277 meter.

195

Luna(s): i romersk mytologi gudinde for månen.

196

Glut: voksen, ung kvinde. - *derpaa kommer Humlen*: det hvorpå det kommer an, det afgørende. Det var humlen, der satte smag til øllet.

202

eng: besværlig.

203

Eau de vie [...]Salt og Peberrod: brændevin. Når personer var besvimede eller skindøde, mente man at kunne vække dem ved at dyppe eau de vie i øjet samt lægge salt eller peberrod på huden, hvorved der frembringes en heftig brænden.

209

Suurdei: brøddej brugt som hævemiddel. Her brugt som lægemiddel, dels til at lægge under fødderne mod feber, hovedpine eller tandpine, dels brugt som plaster for at stoppe blod eller lukke sår. - *dygtige*: stærke. - *Scientia*: lat., videnskab. - *Patientia*: lat, tålmodighed.

210

Gummiolie: lim til at holde surdejsplastret fast med. - *Basil'cumsalve*: basilikum blev anvendt som modgift mod alle arter af forgiftning, da det er desinficerende og smertestillende. - *Practicus*: gr., professionel; en, der udøver en videnskab, eller en øvet, erfaren mand.

213

(Sengens) Bræt: pude.

219

Tvedragt: uenighed, skænderi.

220

forgjette(r): glemme.

223

Kammerherren(s Nøgle): betegnelse for en kongen nærstående hoffunktionær, der bar uniform med en guldnøgle på højre kjoleskød.

224

Kongebrev: vielsesbrev. Kongens bevilling til at indgå ægteskab uden forudgående kirkelig lysning eller til at holde bryllup hjemme.

226

tred'ive Tusind: mange penge i 1800-tallet. Til sammenligning tjente en faglært håndværker omkring 250 rbd./år, mens kun få mennesker i 154 Danmark har tjent over 1000 rbd/år. Paludan-Müller fik 300 rdl./år i understøttelse fra 1842-51 plus indtægterne fra bøger. - *Jøden Levi*: almindeligt jødenavn i 1832.

230

Hu: hensigt, forsæt.

234

Nectarbæger: i græsk mytologi navn på den drik, guderne nyder. Her: kys.

237

zephyrlette: gennemsigtige, fine (Zephyr: note 256).

241

Assembléer: fr., selskabelige sammenkomster.

248

Meed: hensigt, formål med åndelig eller legemlig virksomhed.

249

Semele: i græsk mytologi thebansk kongedatter. Antagelig fejl for Selene, der anføres i alle senere udgaver. I græsk mytologi er Selene månens gudinde, der om natten kører over himlen i sin vogn.

251

Æbleprøven: der ledte til syndefaldet, 1. Mosebog 3.6.

252

Avind: misundelse eller had. - *Flitter*: pailletter. Om hvad der tager sig smukt ud, men ingen virkelig værdi har. - *efter Skinke døbte Isra'litter*: Mosebøgernes spiselove forbyder troende jøder at spise svinekød; de formodes derfor at være ivrige efter det, når de er gået over til kristen tro og dåb.

253

Victorie(n): lat., sejr, triumf

255

Kundskabstræet: træet til kundskab om godt og ondt, som Gud plantede i Edens Have, 1. Mosebog 3.5.

256

Zephyr: i græsk mytologi den milde, altid velkomne vestenvind og dennes gud, der bar Psyche til Eros (note 45). Modsat Boreas (note 188).

262

Et gammelt Eventyr: stanzerne 163-167.

267

Svimmel: betagelse, henrykkelse.

273

Vunde: her om sjælelig lidelse, sorg.

277

annamme: modtage.

285

Dæmming: gi. da., dæmning.

293

Agonie: gr., dødskamp, sjæleangst.

299

Tort: spot, åndelig lidelse, som med overlæg tilføjes en anden, der opfatter den som en hån.

304

Cervantes: Miguel Cervantes de Saavedra (1547-1616). Berømt spansk forfatter, der bl.a. skrev den satiriske ridderroman *El Ingenioso Hidalgo Don Quixote de la Mancha* fra 1605-15. Der hentydes evt. til I, kap. 34, s. 214 i Charlotte D. Biehls oversættelse fra 1776-77 (se også note 334).

306

foruden: udvendig (forinden: note 134). - *kunstigt*: listigt, rænkefuldt.

307

den forlorne Søn: Lukas 15.11-32.

310

Convenientsen: den gode skik og brug; hvad der har vundet hævd som passende, anses for god tone. - *Fine fra den anden Sang*: stanze 149.5.

318

Amor i hans Moders Stjerne: Amors mor er Venus, hendes stjerne er Aften- og Morgenstjernen (note 126).

323

Portion: højere stående klasse af mennesker. - *Cap*: kostbar hedvin fra Sydafrika (Kaplandet), bl.a. Constantia. Eller en mindre by Cap Breton fra Frankrig. - *Lafitte*: Château Lafitte er en førsteklasses Bordeauxvin fra Pauillac.

325

hans Gud er Bugen: Paulus' Brev til Filipperne 3.18-19.
155

326

Hebe: i græsk mytologi gudernes mundskænk. - *Canailler*: nedsættende, her om kvinder.

328

nyboderlig: vulgær, plump. Efter beboelseskvarteret Nyboder ved Østerbro i København, der husede flådens mandskab.

329

Casanovas Memoirer: Gian Giacomo Geronimo Casanova (1725-98). Eventyrer og forfatter, der i mange år spillede en rolle som forfører og bedrager i fornemme kredse i Europa, hvilket han beskrev i *Mémoires écrits par Casanova lui-même* fra 1822-38 (da. 1841).

333

bønlig efter Hyrders Skik: efter ømme, troskyldige elskeres skik. En opfattelse udbredt gennem hyrdedigtningen, der handler om indviklede kærlighedsforhold og viser, hvordan ideelle elskende bør optræde. -*Don Juan*: ugudelig og forførerisk adelsmand. Legendarisk person af spansk oprindelse ved navn Don Juan Tenerio. Kendt fra Tirso de Molinas *Stengæsten* fra ca. 1630, Moliéres komedie *Don Juan ou Le Festin de pierre* fra 1665, Mozarts opera *Don Giovanni* (note 16) og Lord Byrons *Don Juan (note* 192).

334

Kegler: fyre, gutter. - *Mosait*: (egl. efterkommer af Moses) jøde. - *Rachel eller Lea*: Labans døtre fra 1. Mosebog 29.16, som Jakob arbejdede 2 gange 7 år for at blive gift med - *Dulcinea*: spøgende betegnelse for en elsket kvinde; Don Quixotes elskede i Cervantes' roman (note 304).

336

Eqvipage: fr., udrustning, rejsetøj. - *Protection(eme*): beskyttelse; velynder.

337

Virak: stærk smiger.

338

Philolog(ens): gr., sprogforsker. - *Recensenten*): lat., anmelder.

339

erkjendes: anerkendes, påskønnes. - *at synes [...] At være*: omskrivning af den latinske skrivemåde: »esse, non videri« (: at være, ikke at synes).

343

Taske(n): tegnebog, pung.

344

categoriske Imperativer: ubetingede moralske principper. Efter Immanuel Kants *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten* fra 1785.

346

Vogt vel paa Ild og Lys, som Vægt'ren siger: Vægteren skulle under sin vagt udråbe hvert timeslag ved afsyngning af vægtervers. Således når klokken slog ti: »Om Du vilt Tiden vide,/ Husbonde, Pig' og Dreng,/ Da er det paa de Tide/ Man føjer sig i Seng,/ Befal dig Herren fri,/ Vær klog og snild,/ Vogt Lys og Ild!/ Vor Klokk' er slagen Ti«.

347

Daler: navn på en større sølvmønt, der konverteredes til 2 kroner i 1875. - *(vandede) Priveter*: toiletter med rindende vand. Et ukendt fænomen i 1830'ernes Danmark, men anvendt i finere kredse i udlandet.

348

fix(e) Stjeme(r): ubevægelig stjerne. - *Fixide(ers*): tvangsforestilling. -*fix(e) Vittighed(er*): stående vittighed.

349

Ske'evand: (skedevand) salpetersyre. Her med henblik på anvendelsen som dræbende gift ved selvmord.

350

Genever: enebærbrændevin, anvendt som medicin mod mavebesvær. -*Dueblod*: blod blev betragtet som et rensende og nyttigt middel mod leversygdomme.

351

convexe: lat, udhvælvede, mod langsynethed. - *concave*: lat, indhvælvede, mod nærsynethed.
156

352

Nyt: udnyt. - *Larve*: ydre skuffende skin, falsk væsen.

353

Sententser: lat, leveregler. - *ad libitum*: sen lat., efter behag, som man vil. -*Salomoniske*: kloge, lignende kong Salomon fra Det Gamle Testamente i visdom. - *Laconiske*: gr., ordknappe, meget sigende i få ord.

360

ftxere(r): narre, fastholde.

361

Han bøier Armen og ta'er Kaarden kort: indtager dækstilling.

372

hver som trofast søger, fist skal finde: Mattæus 7.7-8.

377

Furie(n): i romersk mytologi kvindelig ond ånd.

393

Byg ei paa Sand dit Huus: Mattæus 7.26. - *hold ei Kjød for Armen*: byg ikke på din egen kraft, men på Guds, 2. Krønikebog 32.8.

397

duer veiet: dine egenskaber er afprøvet, Daniels Bog 5.27. Også i Homers *Iliaden*: Zeus, herren over skæbnen, vejer menneskenes dødslodder på en vægtskål; den hvis lod tynges nedad må gå til Hades, *-fuld er Pareens Teen*: du skal dø. I romersk mytologi skæbnegudinderne Nona, Decumana og Morta. Den første har tenen, den anden spinder og den tredie afklipper livstråden, når tenen er fuld. - *Mødige*: trætte, bekymrede.

405

Jeg eier [...] et Barn: er ændret i 1872-udgaven til: »Et gyldent Haab mit Hjerte ruger over,/ Som det fra Sorgens Skygger vil befrie«; således kan man ikke længere tro, at Dione er med barn.

157

Indhold

- Dandserinden..... 7
- 1. Sang 7
- 2. Sang 33
- 3. Sang 75

- # Efterskrift

  - I. Udgivelsen 1833-1991..... 115
  - II. Den desillusionerede tidsalder 116
  - III. Den unge Paludan-Müller 120
  - IV. Den splittede fortæller 123
  - V. Teknikkens mester 124
  - VI. En interessant historie 127
  - VII. Pessimistisk dualisme 130
  - VIII. Modtagelsen 133
  - IX. Fra desillusion til positivitet 140
  - X. Tekstforhold og teksthistorie 143
  - XI. Litteratur om Dandserinden og Paludan-Müller 145
  - XII. Litteratur om romantismen og perioden 145
- Noter..... 147